

T.C.
Hitit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

ARAP DİLİNDE KUR'ÂN-I KERİM BAĞLAMINDA İF'ÂL VE
TEF'ÎL BABLARI

Şahin YETİK

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2014

**ARAP DİLİNDE KUR'ÂN-I KERİM BAĞLAMINDA İF'ÂL VE TEF'ÎL
BABLARI**

Şahin YETİK

Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

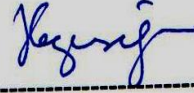
Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Şahabettin ERGÜVEN

Çorum 2014

KABUL VE ONAY

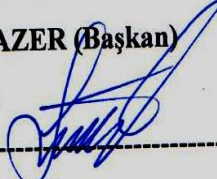
Şahin YETİK tarafından hazırlanan "Arap Dilinde Kur'ân-ı Kerim Bağlamında İf'âl ve Tef'îl Babları" başlıklı bu çalışma,
29/12/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr., Dursun HAZER (Başkan)

İmza

Yrd. Doç. Dr., Şahabettin ERGÜVEN (Danışman)

İmza

Yrd. Doç. Dr., İclal ARSLAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN

Enstitü Müdürü

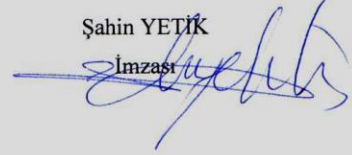
T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. 29/12/2014

Tezi Hazırlayan öğrencinin
Adı ve Soyadı

Şahin YETİK

İmzası

ÖZET

Yetik, Şahin. Arap Dilinde Kur'ân-ı Kerim Bağlamında İf'âl ve Tef'îl Babları, Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2014.

Hiç şüphesiz Kur'ân-ı Kerîm İslam dünyasının etrafında teşekkül ettiği ilahi hitabın adıdır. İçerisinde hiçbir eksiğin bırakılmadığına inandığımız bu yüce kitap, belki de bu yüzden İslam dünyası tarafından bütün ilimlerin temel kaynağı olarak görülmektedir. Dolayısı ile Arap Dilinin önemi için özetle şunları söylemenin yerinde olacağı kanaatindeyiz. Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça bir kitap olarak inmiş olması; Kur'ân-ı Kerîm menşeli akla gelebilecek başta tefsir, fıkıh, hadis, kelam, mantık vb olmak üzere bütün ilimler için Arap Dili; alet ve kaynak ilmi olma özelliğini taşımaktadır. Bu ilimlerin anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği Arapçanın anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği ile tamamen doğru orantılıdır.

Allah'ın kullarından Kur'ân-ı Kerîm vesilesi ile uygulamalarını istediği emir ve yasaklar Kur'ân-ı Kerîm ile bildirilmiştir. Bu emir ve yasakların doğru anlaşılması ve üzerlerinde hataya düşülmemesi için Kur'ân-ı Kerîm'in indiği dönemdeki Arap Dilinin, cümle yapılarının, kelimelerinin işlevlerinin ve hangi manalara hangi suretle geldiklerinin iyice araştırılması ve gün yüzüne çıkarılması elzemdir. Biz bu çalışmamızda "İf'âl ve Tef'îl Bablarına" ışık tutmaya çalışacağız.

Bu vesile ile çalışmamızda rehberlik eden değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Şahabettin ERGÜVEN'e ve desteklerini esirgemeyen değerli Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hocalarımıza teşekkürü bir borç bilirim.

Anahtar Sözcükler: Arap Dili, İf'âl, Tef'îl, Bâblar, Kur'ân-ı Kerim.

ABSTRACT

Yetik, Şahin. In the context of the Holy Quran, İf'âl and Tef'îl Babs in The Arabic Language, Master's Thesis, Çorum, 2014.

No doubt the Holy Quran which the Islamic world is formed around is the name of the divine appeal. This holy book that we believe that there is no missing in it, may be only for this reason, is seen as the main source of all sciences by the Islamic World. Thus, in brief, we believe that it would be appropriate to say these things for the importance of Arabic language. The Arabic language bears the distinction of being scientific instrument and resource science for all Quranic science such as exegesis, fiqh, hadith, theology, logic, etc., because of that Holy Quran has been created as an Arabic book.

Intelligibility and practicality of these sciences are totally proportional by the intelligibility and practicality of the Arabic Language. Orders and bans that God wish his creatures obey has been proclaimed by Quran. Researching and revealing of the sentence structure, words functions, and meaning difference of Arabic Language of the proclamation time of Quran is indispensable in order to understand correctly and not to be mistaken on these orders and bans. In this study we will try to shed light on "İf'âl and Tef'îl Bab(s)".

On this wise, I owe a debt of gratitude to my dear Supervisor Dr. Şahabettin Ergüven who guides our work and to dear lecturers of Hitit University Divinity Faculty who give countenance.

Key Words: Arabic language, İf'âl, Tef'îl, Bab(s), Holy Quran.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
KISALTMALAR	vi

GİRİŞ

1. ÇALIŞMANIN HEDEFİ	1
2. ÇALIŞMANIN SINIRLARI	1
3. ÇALIŞMANIN FAYDASI, KAZANDIRDIKLARI.....	2
4. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	2
5. ÇALIŞMANIN METODU	2

BİRİNCİ BÖLÜM

1.NAHİV VE SARF İLİMLERİ	3
1.1. Başlıca Dil Ekolleri.....	6
1.1.1. Basra Dil Mektebi	6
1.1.2. Kûfe Dil Mektebi	7

İKİNCİ BÖLÜM

1. ARAP DİLİNDE KELİME YAPISI.....	8
1.1. İsim	8
1.2. Fiil	9
1.3. Harf	9
1.3.1. Hurûf-ul Mebânî.....	10
1.3.2. Hurûfu-l Meânî.....	10
2. FİİLİN ARAP GRAMERİNDEKİ YERİ	12
2.1.Fiil	12
2.1.1. Sözlük Anlamı.....	12
2.1.2. Terim Anlamı	13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. İF'ÂL VE TEF'İL BABLARI.....	14
1.1. İf'âl Bâbı	14
1.1.1. İf'âl Bâbı Özellikleri.....	15

1.1.1.1. Teaddî; Lâzım (Geçişsiz) Olan Fiilin, Müteaddî (Geçişli) Yapılması	15
1.1.1.2. Haynunet; Zamanı Gelmek	16
1.1.1.3. Sayruret; Bir Halden Başka Bir Hale Geçmek	16
1.1.1.4. Duhul; Bir Zaman veya Yere Girmek	17
1.1.1.5. İzâle etmek; Gidermek-Ortadan Kaldırmak	17
1.1.1.6. Ta'riz; Sunmak, Arz etmek, Sergilemek, Maruz Bırakmak	18
1.1.1.7. Kesret; Fiildeki Çokluk ve Çoğalmak	18
1.1.1.8. Vicdan ve Musâdefe; Bir Şeyi Muayyen Bir Vasıf Üzere Bulmak	19
1.1.1.9. Sayıya Ulaşmak	19
1.1.1.10. Temkin; İmkan Sağlamak	20
1.1.1.11. Mutâva'at; Tef'îl Bâbından Dönüştürülmesi	20
1.1.1.12. Hucum etmek	20
1.1.1.13. Dua; Dua Etmek	21
1.1.1.14. Mücerred Manada Kullanım	21
1.1.1.15. İşimək	21
1.1.1.16. Tesmiye	22
1.1.1.17. Zıt Anlamı İfade Etmek	22
1.2. Tef'îl Babı	23
1.2.1. Tef'îl Babı Özellikleri	23
1.2.1.1. Teaddî; Lâzım Fiili Müteaddî Yapmak	23
1.2.1.2. Teksîr; Fiile Çokluk, Aşırılık veya Şiddetlilik Anlamı Kazandırmak	24
1.2.1.3. Teveccüh; Fiilden Hareketle Yönelme	24
1.2.1.4. Nisbet etmek; Mef'ûlün Bir Vasfa Yönelik Nisbeti	25
1.2.1.5. Birşeyin Fiilden Türeyen Bir Şeye Benzemesi	25
1.2.1.6. İzâle Etmek	26
1.2.1.7. İhtisâr; Bir Kelimeyi veya Bir Cümleyi Kısaltmak	26
1.2.1.8. Eylemin Belli Bir Zamanda Oluşması	27
1.2.1.9. Sayrûret; Bir Durumdan Başka Bir Duruma Geçmek	27
1.2.1.10. Bir Şeyin Sorumluluğunu Üstlenmek	28
1.2.1.11. İsimden Fiil Türetmek	28
1.2.1.12. Hudûr; Hazır Bulunmak, Katılmak	29
1.2.1.13. Kabul Etmek	29
1.2.1.14. Tekrar Eden İş	30
1.2.1.15. Mübalağa	30

1.2.1.16. Yeterli Olmak veya Yerini Almak	30
1.3. İf'âl ve Tef'îl Siygaları Hakkında Gramercilerin Görüşleri.....	31
1.4. İf'âl ve Tef'îl Bâblarının Hadis ve Şiirden Örnekleri	32
1.5. Kur'ân-ı Kerimde İf'âl Ve Tef'îl Bâblarına Örnekler.....	34
1.5.1. İf'âl Bâbına Kur'ân-ı Kerim'de Geçen Mazi ve Muzari Fiillerden Örnekler	35
1.5.2. Tef'îl Bâbına Kur'ân-ı Kerimde Geçen Mazi ve Muzari Fiillerden Örnekler	112
SONUÇ.....	147
KAYNAKÇA.....	149

KISALTMALAR

age.	: adı geçen eser
ay.	: aynı yer
ae.	: aynı eser
A gm.	: adı geçen makale
b.	: bin
c.	: cilt
vr.	: Çeviren
DİA	: diyanet islam ansiklopedisi
h.	: hicrî
Hz.	: hazreti
nşr.	: neşreden
ö.	: ölüm tarihi
thk.	: tahkik eden
s.	: sayfa
ss.	: sayfaları arası
sad.	: sadeleştiren
sav	: sallallahu aleyhi ve sellem
ty.	: tarih yok
vb.	: ve benzer
y.y.	: yayın yeri yok

GİRİŞ

Arap Dilinde Kur'ânı Kerim Bağlamında İf'âl ve Tef'îl Bâbları konulu çalışmamızın hedefi, sınırları, faydaları, önceki çalışmaları ve metodu olarak aşağıda bilgiler vermeye çalışacağız.

1. ÇALIŞMANIN HEDEFİ

Arap dili alanında yapmış olduğumuz bu çalışmamızla sadece Arap dilinde kullanılan if'âl ve tef'îl babları hakkında bilgi vermekle yetinilmeyip; Arap dili hakkında genel bazı bilgiler verilerek bu alanda malumat kazandırmak, Kur'ân-ı Kerîm'den yapılan çevirilere kaynaklık eden bâblardan bu iki bâbın bilinmeyen yanlarını ortaya çıkarmak ve bu suretle tercümelere yapacağı katkıları vesilesiyle yeni ufukların doğmasında bir basamak olacağı hedeflenmiştir.

2. ÇALIŞMANIN SINIRLARI

Çalışmamız Arap Dili'nin, temel başlığı altında çok teferruatlı ve muhtelif konulara haiz olduğundan biz bu alanda bazı en genel ve yaygın olduğunu düşündüğümüz konulara temas etmekle iktifa edip. Asıl konumuz olan İf'âl ve tef'îl konularına geçilecek ve bu alanda Kur'ân-ı Kerîm' den örneklerini verdiğimiz ayetler hakkında bu iki kalıbın ayetlere kattığı anlamları incelemek sureti ile konuyu bağlamaya çalışacağız.

3. ÇALIŞMANIN FAYDASI, KAZANDIRDIKLARI

Arap Dili ve Belagatı alanında çalışma yapan meslektaşlarımıza bir ön hazırlık basamağı ve ufuk açıcı olması yönünden bu çalışmamızın zengin bilgi ve fikir kazanımı olmasını temenni ediyoruz.

4. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Arap Dilinde bâblar temel alınarak yapılmış modern anlamda eser sayısı sınırlıdır. Konumuzla alakalı göze çarpan en belirgin eserlerden birisi Abduh Er-Râcihî'ye ait olan “*Tatbikus-Sarf*” kitabıdır. Özellikle Kur’ân-ı Kerîm tercümeleeri konusunda bâbları anlam bakımından ön plana çıkaran ayrıntılı bir çalışmaya rastlayamamış olmamız bu çalışmamızı önemli kılmaktadır.

5. ÇALIŞMANIN METODU

Çalışmamız üç temel bölümden oluşacak olup; birinci bölümde Arap Dilinin gelişim sürecinden ve bu süreçte rol alan değerli Arap Dili âlimlerinden bahsedilerek okuyucunun konuya ısındırılması sağlanacaktır. İkinci bölümde Arap Dilinde yaygın olarak kullanılan temel gramer çalışmalarında çokça yer verilen fiiller ve fiillerle ilgili bazı önemli addettiğimiz konulara değinilerek okuyucunun Arap Dilinde fiillerle alakalı malumat sahibi olmasına çalışacağız. Ve üçüncü bölümde ise konumuz ve bu tezin hazırlanmasına ilham kaynağı olan İf’al ve tef’îl bablarını bulabildiğimiz bütün anlamları ile ele alıp, bu doğrultuda temel Kaynağımız olan Kur’ân-ı Kerîme başvuruda bulunacak ve Kur’ân-ı Kerîm üzerinde bu iki bâb ile ilgili örnekler ortaya konacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. NAHİV VE SARF İLİMLERİ

İlk başlarda Nahiv ve sarf olarak herhangi bir ayrım görmediğimiz Arap grameri için zamanla dil bilimcilerin sayılarının artması ve gramerin gelişim göstermesi hasebiyle Arap gramerini Sarf; yani kelime bilgisi ve nahiv; cümle bilgisi olarak sınıflandırma ihtiyacı hasıl olmuştur. Sarf kelimesi sözlükte değiştirmek, döndürmek, yönlendirmek gibi anlamlara gelir.¹ Terim olarak ise Sarf İlmi; kelimenin yapısını ve ifade edeceği anlama göre alacağı şekilselliği inceleyen bir daldır. Nahiv kelimesi ise sözlükte kastetmeyi, meyletmeyi, yönelmeyi ifade ederken,² terim olarak ise; kelimenin irap olarak cümle içindeki durumuna göre incelenmesini esas alan bir daldır.³ Sarf konusunda günümüze ulaşan en eski veriyi tasrîf adı ile Meşhur Arap dilbilimcisi Sîbeveyh (ö. 180/796) vermektedir. Sîbeveyh'in, "*el-Kitâb*"ında⁴ "Bu bölüm nahivcilerin et-tasrîf (sarf) olarak isimlendirdikleri bölümdür"⁵ demek sureti ile sarfın tasrif olarak ilk dönemlerde nahiv ile içiçe olduğuna dair bir fikir vermektedir.

Nahiv ilminin nasıl başladığı ve kim tarafından kurulduğu ile ilgili her ne kadar farklı rivayetler olsa da bu konuda mâkes bulmuş olan görüş bize "Ebu'l-Esved ed-Düelî"yi (ö.79/688-689) işaret etmektedir.⁶ Zira Ebu'l-Esved başta İslam dininin yayılması⁷ olmak üzere, seyahat ve ticaret gibi araçlarla Arapların acemlerle olan kültür karşılaşmaları sebebiyle Arap dilinin dezenformasyona uğramasından endişe etmiştir.⁸ Hali hazırda kabilevi yaşam içindeki Arapların aynı manaya neredeyse her bir kabilenin farklı kelimeler kullanması ve cümle kuruluşlarında önemli yeri olan kelimelerin cümle

¹ Ebu'l-Kâsım el-Hüseyn İbnu Muhammed Râğıb el-İsfehânî , *el-Müfredât Fî Garîbu'l-Kur'ân*, Darul-Mearif, Kahire, 1961/1381s. 279.

² İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, c. XV , Dâr Sâdr, Beyrut, 1375/1956 ss. 309-310; Fîrûzâbâdî, *el-Kâmûsu'l-Muhît*, Müesseseti er- Risâle, Beyrut, 1424/2003 1724.

³ Muhammed b. A'la b. Ali el-Faruki el-Hanefi et-Tehânevî, *Keşşâfu Istilâhâtü'l-Fünûn*, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1984, I, 24-25.

⁴ Ebû Bîşr 'Amr b. 'Usmân b. Kanber Sîbeveyh, *el-Kitâb*, yy., Kahire, 1384/1964. c. IV, s. 242.

⁵ İsmail Demir, Sarf Bilgisi ve Ömer b. Alî b. İbrâhîm b. Halîl el-İspirî'nin "*er-Risâle Fî Temeyyuzi'l-Ebvâb*" Adlı Eserinin Edisyon Kritiği, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2014/2, s.62

⁶ İbn Nedim, *el-Fihrist*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1415/1994. s.59; el-Kıftî, *Enbâhü'r-Ruvat*, y.y. , Kahire, 1950, c. I, s. 4.

⁷ Hasan Hindâvî, *Menahicu's-Sarfiyyin ve Mezahibuhum*, Dâru'l-Kalem, Beyrut, 1989 s. 53.

⁸ Şahabettin, Ergüven, "*Arap Dilinde Lahn'ın Ortaya Çıkışı ve İlk Görüntüleri*", Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007/1, c. 6, sayı: 11, ss. 160-165

içinde ifade etiği anlama geleceği okunuşun yanlış okunmasına⁹ şahitlik etmiş olması, endişesini haklı çıkarmış ve Arap dili gramer çalışmalarına Hz. Ali r.anh'ın da teşviki ile başlamıştır.¹⁰

Sarf ilmine gelince ilk kullanımın tasrîf olarak ikinci asrın sonralarında görmekteyiz. Bu konuda Zeccâcinin “*mecâlisu'l 'ulemâ'*” adlı eserinde Yahya el-Yezidî, Ali bin el-Ahmer ve Fadıl bin Rabî'nin bir arada bulunduğu bir ortamda geçen şu konuşmaları Yezidî'nin dilinden dinleyelim. “Fadıl bin Rabî ile oturuyorken içeriye Ali bin el-Ahmer girdi ve Fadıl bin Rabî'nin yanına oturdu.” Fadıl bana şöyle sordu: “Kisâî mi yoksa Ebu Amr b. el-Alâ mı nahvi daha iyi biliyor?” Ben: “Allah seni ıslah etsin! Ebu Amr'dan daha iyi nahvi bilen kimse olmadı” deyince; Ali bin Hasen el-Ahmer şöyle söyledi: “O tasrîfi bilmezdi.” Ben ise ona: “Tasrîf nahivden değildir. Tasrîfi biz oluşturduk ve onu biz terimleştirdik. Ebu Amr ise insanların sonradan ortaya çıkardığı şeylerle uğraşanlardan çok daha değerlidir.”¹¹dedim.” Buradan da anlaşılacağı üzere ilk dönem dil alimleri arasında da sarf ve nahiv olarak bir ayrıştırma yapıldığı açıktır.

Peki sarf ilmi ve nahiv ilmi arasındaki en bariz ayrışma ve ayrılma noktası ne olacaktır? Bu soruya özetle nahvin cümle bilgisi; i'rab, sarfın ise kelime bilgisi yani morfoloji olarak ayırmanın mümkün olacağını görmekteyiz. Kelime bilgisinin içerisinde kelimeler ile akla gelebilecek bütün isim, fiil ve harfe yönelik olarak yapısal, zamansal ve türetimsel işlevlerin yapıldığı sahadır denilebilir.¹² Konu ile ilgili olarak İsmail Demir ilgili makalesinde şunları zikreder. “H. IV. asırda yaşamış olan İbnu'l-Hâcib (öl. 646/1248) “Sarf ilmi, kelimenin irapla ilgili olmayan yönünün, bina (şekil ve yapılış) hallerinin bi-lindiği bir usul ilmidir” şeklinde tanımlayarak, sarfi bir metodoloji olarak ele alırken, dönemin meşhur ilim adamlarından ve Mısır nahivcilerinden olan İbn Mâlik (öl. 622/1274), “Sarf ilmi, kelimedeki harfler ve bunların asıl, zâid, sahîh, illetli vb. durumlarını inceleyen; harf ve câmid isimler alanında olmayıp ilgi alanı sadece müştak (türemiş) isimlerle- fiiller olan bir ilimdir şeklinde tarif ederek sarfi, kelimenin

⁹ Ebû Saîd Hasan b. Abdullah el-Merzübanî Sîrafî, *Ahbâru'n-Nahviyyîn el-Basriyyîn*, Darü'l-İ'tisam, Beyrut, 1985, s.36.

¹⁰ Şevki Dayf, *el-Medârisu'n-Nahviyye*, Darü'l-Maarif, Kahire, 1968 s. 15.

¹¹ Ebü'l-Kâsım Abdurrahman b. İshak Zeccaci, *Mecalisu'l-Ulema*, Mektebetü'l-Hancı, Kahire, 1983, s. 130.

¹² Abdulkahir el-Curcânî, *Kitâbu'l-Miftâh Fi's-Sarf*, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut, 1407/1987 s.26.

etimolojik yapısı ile ilgilendirmekte ve kelime türetme usulü olarak algılamaktadır.”¹³
Bu ifadelerde savımızda haklı olduğumun bir göstergesi niteliğindedir.

Sarfin önemine binaen Zerkeşi “*el-Burhân*” adlı eserinde şöyle söylemektedir. “Tasrîfin faydası noktasında bir manadan muhtelif manaların elde edilmesi hususudurki dil öğreniminde bu tasrif ilmi, nahiv ilminin öğrenilmesinden çok daha önemlidir. Çünkü sarf kelimenin kendisine bakarken, kelimenin istisnai/geçici durumlarına bakar ve bu ilim kendisinin müfessirlere ihtiyaç duyacağı ilimlerden.”¹⁴

Sarf alanında pek çok önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak bilindiği üzere zamanımıza ulaşan sarfla ilgili ilk eser; nahiv konularından sonra sarfa dair konuların yer aldığı Sibeveyh’in “*el-Kitâb*” adlı eseridir. Bununla beraber müstakil anlamda sarfa dair ilk kitap olarak ise Ebû Osman el-Mâzinî’nin (ö. 249/ 863) “*et-Tasrîf*” adlı eseri zikredilir. Bu eserinde el-Mâzinî ibdâl, i’lâl, kalb, taz’îf gibi temel konuları işlemiştir.¹⁵ Sarf ilmi ile ilgili diğer önemli eserlere örnek olarak. İbn Cinnî’nin, “*el-Munsif*” ve “*et-Tasrîfu’l-mulûkî*” kitapları ve tasrîf adı verilen “*kitâbu’t-Tasrîf*” kitapları olan Ebû Cafer et-Taberî (öl.304/916) ve İbn Keysân (ö. 320/932)’nin kitapları, İbn Ya’îş (ö. 643/1245)’in “*Şerhu’t-Tasrîf*” i, İbnul-Hâcib’in (ö. 646/1248), “*eş-Şâfiye*”si, İbn ‘Ufûr (669/1271)’un, “*el-Mumti’ fi’t-Tasrîf*” i, ‘Abdulvahhâb b. İbrahim ez-Zencânî (ö. 655/1257)’nin, “*el-‘İzzî*” ve “*Mebâdi’u’t-tasrîf*” i sayılabilecek diğer önemli sarfa dair eserlerdir.¹⁶

1.1. Başlıca Dil Ekolleri

Şüphesiz dil bir toplumun kendi içselliği içerisinde anlaşabilmesini sağlayan en önemli iletişim etmenidir.¹⁷ Dilin kaynağının ne olduğu konusunda ise hala tartışmaların

¹³ İsmail Demir, *A gm*, ss.62-63

¹⁴ Ez-Zerkeşi, Bedruddîn Muhammed b. ‘Abdillâh, *el-Burhân fi ‘ilmi’l-Kur’ân*, nşr. M. Ebu’l-Fadl İbrâhîm, I-IV, Mısır, 1376/1957, c. I. s. 297.

¹⁵ Hulûsi Kılıç, “*Sarf*” Maddesi, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1990, c. 36, s. 136.

¹⁶ İsmail Demir, *A gm*, s. 66.

¹⁷ Yakup Civelek, *Arap Dilbilimine Giriş*, Üniversite Yayınları, Van , 2007, s.41.

devam ettiği gerçeği de yadsınamaz bir gerçeklik olarak önümüzde durmaktadır.¹⁸ Bununla beraber pekçok sarf aliminin sarf biliminin çıkışı ile ilgili olarak işaret ettikleri sesler ve yankılar dilin nasıl neşet ettiği konusunda bir bilgi verebilir. Dilin yaşıyor olması etkiselliği ile doğru orantılı olarak aynı zamanda sağlıklı olmasında iktiza eder. İşte tam burada dilin korunması ve gelişmesi adına neşet eden dil ekollerinden bahsedilmesi gerekir.

Dil ekolleri arasında en önemlileri Basra ve Kufe ekolleridir. Diğer ekoller ise bu ekollerin ya karışımı sonucu oluşmuş ya da bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak değişiklikler ile yeni bir teşekküle kavuşmuş olan Bağdat, Mısır ve Endülüs Ekolleri'dir. Dolayısı ile biz burada önemli olarak gördüğümüz Basra ve Kufe ekollerine değinerek yetineceğiz.

Ancak Kurân-ı Kerim'in inzal olduğu hicaz topraklarında neden bir Mekke Ekolü ya da bir Medine Ekolü'nün ortaya çıkmadığı şüphesiz ayrı bir tartışma konusudur. Bu konuda kanaatimiz; bölgenin döneminde çok hareketli olması, hilafet mücadeleleri ile yoğunlaşmış olması ve vs. sebeplerden dolayı dil alimlerinin bölgeden göç etmek zorunda bırakılmaları; bu bölgelerde adından hissedilir derecede bahsedilebilecek dil ekollerinin oluşmasına mani olduğu yönündedir.

1.1.1. Basra Dil Mektebi

Basra ekolünün teşekkülünde en büyük rolü üstlenen ve ekolün kendisine nispet edildiği Ebu'l Esved ed-Düvelî (ö.79/ 688-689)'dir. Bununla beraber bu ekole mensup olan ve Ebu'l Esved'in kendilerine hocalık yaptığı başlıca öğrencileri Halil b. Ahmed el-Ferâhidî (ö.175/791), Sîbeveyh (ö.180/796), Ebu'l-Hasen (el-Ahfeş el- Evsat) (ö.207/822), Yahya b. Ya'mer ed-Devvânî (ö.129/746), es-Sîrâfî (ö.368/980)'dir.¹⁹

Basralılar nahiv çalışmalarında semâ'ya önem vermeleri ile tanınmışlardır ve kıyas ise daha geri planda kalmıştır. Nakil edeceği ürünler için ise sadece fasih Arapları gale almışlardır.²⁰

¹⁸ Yakup Civelek, age, s.52.

¹⁹ Nihad Çetin, "Arap" Maddesi, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1990, c. III, s. 297; Süyûtî, *Buğyetü'l-Vuat*, yy., Kahire, 1384/1964, c. I, s. 4.

²⁰ Ahmet Hasan ez-Zeyyât, *Tarihu'l-Edebi'l-'Arabî, Dâru'l-Ma'rife*, Beyrût, 2000, s. 365.

Basra ekolünden günümüze değin teveccühünü koruyarak gelen en önemli eserler arasında ilk Arapça lugat olan Halil b. Ahmed'in "*Kitâbu'l-Ayn*"²¹, Sîbeveyh'in nahivde meşhur olan "*el-Kitab*"²¹ ve Ahfeş'in "*Kitabu'l- mekâyıs fi'n-nahiv*" ve "*Kitabu'l-iştikâk*" adlı iki eseri sayılabilir.²²

1.1.2. Kûfe Dil Mektebi

Kufe ekolünün öncüsü olarak her ne kadar Basra'dan Kufe'ye gelip burada yerleşen Şeybân b. Abdurrahmân et-Temîmî en-Nahvî (ö. 164/780)²³ bilinse de bu ekolde daha çok nahve dair "*El- Faysal*" adında ilk çalışmayı yapan Ebû Ca'fer er-Ru'âsî²⁴ ve Kufe ekolünün temel gramer kaidelerini belirleyen ve kendisinden sonra gelenlerinde bu kaidelerden çokça istifade ettiği Ebu'l-Hasan Ali b. Hamza el-Kisâ'î (ö. 189/805) meşhur olmuşlardır.²⁵

Kufe ekolü Basra ekolünün aksine nahiv çalışmalarında kıyası ön plana çıkarmışlardır. Sema'da ise hem fasih Araplardan hem de diğerlerinden yararlanmışlardır.

---

²¹ Nihad Çetin, A gm, c. III, ss. 296-297.

²² Süyûtî, age, c. I, s. 5.

²³ Hayreddin Zirikli, el-A'lâm, Daru'l-İlim Li'l-Melayîn, Beyrut, 1992, c. III, s. 180.

²⁴ Şevki Dayf a.g.e. s, 153.

²⁵ Moh. Ben Cheneb, "*el-Kisâ'î*", DİA, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1999, c. VI, s. 814; Fuat Sezgin, GAS, Leiden, Brill, 1974, c. IX, ss. 127-131.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde Arap Dilinde cümleleri meydana getiren kelimeleri ve yapılarını incelemeye çalışacağız.

1. ARAP DİLİNDE KELİME YAPISI

Herşeyden önce bilinmesi gereken en önemli hususlardan birisi de arapça cümlelerin kelimelerden oluşuyor olmasının, kelimenin ne olduğunu bilmeyi iktiza ettirmesidir. Kelime için Mustafa Galâyînî, “*câmiu'd-durûsi'l-arabiyye*” adlı eserinde “Arap dilinde bir anlamı ortaya çıkartan lafızdır” der.²⁶ Kelime isim, fiil ve harf olmak üzere üç bölümde incelenir.

1.1. İsim

Zamanla ilgisi olmayıp kendi başına anlam ifade eden ve varlıklara ad olan kelimelerdir.²⁷ Zaman mefhumunun olmaması, harfi-ta'rif (ال) takısı alması, nekire durumda tenvin alması, harf-i cer alması ve bu sebeple mecrur olması gibi özellikleri ihtiva ederken irab olarakta cümle içindeki yerine göre merfu yada mansub olabilir. Ancak isimler asla meczum olmazlar.

Örnekler:

بَابُ: Kapı, نَافِذَةٌ: Pencere, كِتَابٌ: Kitap, جَرِيدَةٌ: Gazete vs.

²⁶ Mustafa Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Dâru'l Kütübi'l İlmiyye, Beyrut, 2003 c. I., s. 6.

²⁷ İbrahim Sarmış, *Arapça Dilbilgisi*, Esra Yayınları, Konya, 2005, s.16.

1.2. Fiil

Geçmiş, şimdiki veya gelecek zamanda bir iş, bir oluş bildiren kelimelerdir.²⁸ Bu zaman dilimleri geçmiş için mâzi ve şimdiki-geniş ve gelecek zaman dilimleri için ise muzari diye ifade edilir. Ayrıca bir de emir kipi olarak kullanıldığı için genel olarak fiiller zamansal olarak mazi, muzâri ve emir olarak sınıflandırılırlar.

Fiiller tenvin almazlar ya da başlarına bir harfi-cer gelerek mecrur olmazlar. Fiiller merfu, mansub ya da meczum olabilirler.

Örnekler:

كَتَبَ : "Yazdı" (Mâzi fiil: Geçmiş zaman)

يَكْتُبُ : "Yazıyor" (Muzâri fiil: Şimdiki ve geniş zaman)

اُكْتُبْ : "Yaz" (Emir fiil)

1.3. Harf

Tek başlarına bir anlam ifade etmeyen ancak isim ve fiillerle beraber kullanıldıklarında bir anlam bütünlüğü sağlayan ve cümlenin kendilerinden oluştuğu en küçük yapı taşlarıdır.

Örnekler:

Arap alfabesi 28 harften müteşekkildir. Bunlar ;

(ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن و ه ي) dir. Ancak bu harflerden bir veya birkaçının bir araya gelerek oluşturmuş olduğu bir takım yeni harfler daha vardır. Örneğin لا = ل+ا gibi. Bu harfleri ise şu şekilde sınıflandırmak mümkündür.

a. İsimlerin başına gelebilen, ب، مِنْ، عَلَى، فِي، عَنْ، إِلَى gibi harf-i cerlerdir.

b. Fiillerin başına gelebilen لَمَّا، إِذْنًا، قَدْ، كَيْ، أَنْ، لَمْ، لَنْ gibi edat olan harflerdir.

---

²⁸ İbrahim Sarmış, age, s.16.

c. Hem isimlerin, hem de fiillerin başına gelebilen وَ ، فَ ، ثُمَّ gibi atıf olan harflerdir.

Harfleri anlamlılık veya anlam kazandırma açısından hurûfu-l mebânî (manası olmayan) ve hurûfu-l meânî (anamlı) olmak üzere iki ana başlıkta değerlendirmek mümkündür.

1.3.1. Hurûf-ul Mebânî

Kendi başlarına manası olmayıp kelimeleri meydana getiren yapı taşları olarak bilinen harflerdir. Bunlara örnek olarak ص-ض-ط-ظ-ع-غ vs. harfler verilebilir.

1.3.2. Hurûfu-l Meânî

Kendi başına bir mana ifade etmemekle beraber yanına geldiği bir kelime ile bir anlam kazanan harflerdir. Harf-i cerler, atıf harfleri, nasb harfleri ve cezm harfleri bunlardandır.

Harf-i cerler كَ - بَ - لَ - رَ - فِي - عَلَى - عَنِ - إِلَى - مِنْ vb. Harf-i cerler önüne geldikleri ismin son harekesini cer yaparlar.

Örnekler:

أَحْمَدُ فِي الْبَيْتِ Ahmed evdedir.

إِنَّمَا أَنَا إِلَيْكَ Benim nihai gayem/ amacım sensin.²⁹

Atıf harfleri الْوَ - الْفَاء - ثُمَّ - أَوْ - أَمْ - بَلْ - لَا - حَتَّى - لَكِنْ vb. Atıf harfleri atıf ve kendisine atfedilen kelimelerin arasına girerler.

Örnekler:

لَمْ يَنْجَحْ أَحْمَدُ لَكِنْ حَسَنُ Ahmed başarılı olmadı **ama** Hasan oldu.

²⁹ Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak ez-Zeccâcî, *Kitabu Hurûfu-l Me'ânî*, Müessesetü-r Risâle, Beyrut, 1984, s. 22.

رَأَيْتُ زَيْدًا بَلْ عَمْرًا   Zeyd'i gördüm yok (onu değil) Ömeri (gördüm).³⁰

Nasb harfleri كَي - لَنْ - لَنْ - لَنْ vb. Nasb harfleri fiili muzarinin önüne gelir ve fiilin damme olan son harekesini fethaya çevirir.

Örnekler:

أَنَا أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ   Ben okula gitmek istiyorum.

لَنْ يَخْرُجَ زَيْدٌ غَدًا   Zeyd yarın çıkmayacak.³¹

Cezm harfleri لَمْ - لَمَّا - لَا النَّاهِيَةَ - لَامِ الْأَمْرِ vb. Cezm harfleri fiili muzarinin önüne gelir ve fiilin damme olan son harekesini cezme çevirir.

Örnekler:

لَا تَلْعَبُ فِي الشَّارِعِ   Caddede oynama.

لَمْ يَخْرُجْ زَيْدٌ   Zeyd çıkmadı.³²

³⁰ Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak ez-Zeccâcî, age, s. 6.

³¹ Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak ez-Zeccâcî, age, s. 4.

³² Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak ez-Zeccâcî, age, s. 4.

2. FİİLİN ARAP GRAMERİNDEKİ YERİ

Her dil konuşulduğunda yeri, zamanı ve eylemi ortaya koyan özellikleri anlamlı bir şekilde ifade edebilmek için fiileri kullanır. Elbetteki her dilin kendisine has fiil özellikleri vardır. Arap Dilinde kullandığımız fiillerinde Arapçaya has özellikleri vardır. Bu açıdan Arap Dilinde fiili tanımamız elzemdir.

2.1.Fiil

Kendisinde bir iş, oluş, hareket, emir ve zaman barındıran fiil; geçmiş, gelecek ve şimdiki zaman olmak üzere üç temel zaman ile kaimdir.³³ Bu zamanlardan geçmiş zamanın (mazi) bilinmesi mutlak suretle diğer gelecek zaman - şimdiki zaman (muzari) ve emir formlarının bilinmesinde asli rol oynamaktadır.³⁴ Bu bakımdan mazi fiilin bilinmesi kaçınılmazdır.

2.1.1. Sözlük Anlamı

Rağıb el-İsfahanî “*el- Müfredât*”ında fiilin sözlük anlamı olarak: “ bütün iş veya oluşlar ile”, ”kuvvetli bir şekilde etkilenme” şeklinde tanımlarken. Bu işin

---

³³ Ebû Bişr ‘Amr b. ‘Usmân b. Kanber Sibeveyh, *el-Kitâb*, nşr. ‘Abdusselâm Muhammed Hârûn, 3. Baskı, Mektebetu’l-Hancî, Kâhire, 1408/1988, c. I, s. 12.

³⁴ Abbas Mahmûd el-Akkad, “*Ez-Zemen Fil-Lugati’l Arabiyye*”, Mecelletü Mecmai’l -Lügati’l-‘Arabiyye, 1962, Kahire, c. XIV, s. 40.

ciddiyetle ya da ciddiyetsiz, bilerek ya da bilmeyerek, kasıtlı veya kasıtsız, insandan ve ya cansız varlıklardan kaynaklanan bütün eylemleri ihâta edebileceğini aktarır.³⁵

2.1.2. Terim Anlamı

Fiil terim olarak mazi, muzari ve emir kalıplarının kendisinde teşekkül ettiği isim soylu kelimelerdir. Böylece isim bir harekete ve zamana kavuşarak failinin oluşturduğu bir etkileşim olarak karşımıza çıkar.³⁶ Ez-Zeccâcî (ö.339/ 949) ye göre fiil; geçmiş ve gelecek olmak üzere iki zamana tekabül eden kelimelerdir.³⁷

Fiiller için Sîbeveyh: “İsimlerin; mâzi, muzari ve emiri ifade etmeye taalluk eden kalıplarıdır” şeklinde izah ederken,³⁸ Zemaşeri’ ise “*Mufassal*” adlı kitabında “Fiil; bir eylemin o eylemin vuku bulduğu zamanıyla olan etkileşimidir.” şeklinde ifade eder.³⁹

---

³⁵ Rağîb el-İsfahanî, *el- Müfredât Fi Garibi'l-Kur'ân*, Mektebetu'l-Anglo'l Mısriyye, Kahire, 1970, s. 575.

³⁶ Sîbeveyh, a.g.e. , c. I, s. 12.

³⁷ Zeccâcî, Ebu'l-Kasım, *el-Cumel Fi'n-Nahv*, Daru'r-Risale, Daru'l-Emel, Lübnan – Ürdün, 1984, s. 20.

³⁸ Sîbeveyh, a.g.e. , c. I, s. 2.

³⁹ Es-Sâmârrâ'î, *el-Fi'lü Zemânuhü ve Ebniyetuhu*, Müessesetur-Risale, Beyrut, 1386/1966, s. 17.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde tezimize ilham kaynağı olan if'âl ve tef'îl bâblarını ele alıp ayrıntılı olarak işlemeye çalışacağız.

1. İF'ÂL VE TEF'ÎL BABLARI

Arap Dilinde 35 tane fiil bâbı vardır bu fiil bâblarından bir harf ziyadesi ile mezid olanlardan if'âl ve tef'îl bâblarını aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

1. İf'âl Bâbı

Sülâsî mücerred fiilin başına fethalı bir (ا) hemze'nin eklenmesiyle elde edilen mezid fiildir. Ekseriyetle şamil olan mana; geçişlilik anlamına gelen müteaddîktir. Ve geçişsiz bir fiilin geçişli olması ya da geçişli olan bir fiilin geçişliliğini bir derece daha arttırması şeklinde anlam kazanır.⁴⁰ Örneğin: **ظَهَرَ** belirlemek anlamındaki fiil başına aldığı hemze ile **أَظْهَرَ** formuna kavuşur ve bir derece geçişliliği artarak göstermek anlamına gelir.

Bu bâbın hemzesi ile ilgili olarak bilinmesi gereken önemli bir husus da mazi fiilin başına getirilen hemze, fiil muzari formuna dönüştürüldüğünde muzari formun bütün çekimlerinde düşmesi ve sülâsî mücerred şeklinde bir görünüm vermesidir. **كرم** fiili **اكرم** şeklinde mazi formda mezid olurken muzariye dönüştüğünde **يُكْرِمُ** şeklinde görülür. Bunun nedeni **أَكْرَمُ** formunda da görüleceği üzere Arap dilinde iki harekeli hemzenin telaffuz açısından ağırlık oluşturuyor olmasıdır.⁴¹

İf'âl babı geçişlilik anlamının yanı sıra bir kısım önemli anlamları daha ihtiva etmektedir. Ve bu anlamlar fiile yeni boyutlar kazandırmaktadır. İmam Birgivî maksûd adlı eserinde bu anlamları kısaca teaddî (geçişlilik), oluş, vicdan, haynûne (yakınlık), izâle (üzerini örtme- kaldırma), duhul (girme) ve teksir (çokluk) olarak bahseder.⁴² Ancak biz bu başlıklarla beraber bulabildiğimiz kadarı ile daha başkaca ifade edeceği,

⁴⁰ Mustafa Galâyînî, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Dâru'l Kütübi'l İlmiyye, Beyrut, 2003 c. I., s.223

⁴¹ Kadri, Yıldırım, "Sülâsî Mücerred Fiillerin Mezid Olmakla Kazandıkları Yeni Anlamlar", Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000 c. 2 s. 212.

⁴² İmam Birgivî, *Maksûd*, t.y. , y.y., s., 197

anlamına geleceği başlıklarında aşağıda incelemeye ve if'al babının özellikleri olarak bulabildiğimiz temel manaları maddeler halinde işlemeye çalışacağız.

1.1. İf'âl Bâbı Özellikleri

Bu bölümde araştırmalarım sonucu elde ettiğim toplam 17 maddeyi istifadelerinize sunuyorum.

1.1.1. Teaddî; Lâzım (Geçişsiz) Olan Fiilin, Müteaddî (Geçişli) Yapılması

Fiil eğer lâzım fiil ise müteaddî hale gelir ve eğer fiil müteaddî ise çift müteaddî (iki mef'ûl alan) fiil şekline dönüşür. Çift müteaddî olan fiil ise üç mef'ûl alan ettirgen yapıya dönüşür. Teaddi if'âl bâbının çok kullanılan türüdür.⁴³

Örnekler:

Lâzım fiilin müteaddî hale gelmesi

جَلَسَ	Oturmak	أَجَلَسْتُهُ	Onu oturttu ⁴⁴
ضَجَّكَ	Gülmek	أَضَجَّكَ	Güldürmek
خَرَجَ	Çıkmak	أَخْرَجَ	Çıkarmak
خَافَ	Korkmak	أَخَفْتُهُ	Onu korkuttum ⁴⁵

Müteaddî fiilin çift müteaddî hale gelmesi

قَرَّبَ	Yaklaştı	أَقْرَبَ	Yaklaştırdı
رَكَّبَ	Bindi	أَرَكَّبَ	Bindirdi

Çift müteaddî olan fiilin üç mef'ûl alması

عَلِمَ Bildi   عَلِمَ عَلَيَّ مَحْمُودًا فَاضِلًا   Ali Mahmut'un faziletli biri olduğunu bildi.

⁴³ Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed ez-Zamahşerî, *el-Mufasssal Fî İlmi'l-Luga*, Dâru İhyai'l-Ulum, Beyrut, 1990, s. 334

⁴⁴ Hasan Radi el-Esterâbâzî, *Şerhu Şâfiyeti İbni'l-Hâcib*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1982, s. 83

⁴⁵ Sîbeveyh, a.g.e. , c. 4, s. 612.

أَعْلَمَ Bildirdi فَاصِلًا مُحَمَّدًا عَلِيٌّ مُحَمَّدًا Ali Mahmut'a Muhammed'in faziletli biri olduğunu bildirdi.⁴⁶

1.1.1.2. Haynunet; Zamanı Gelmek

Zamanın fiilin işlevselliği açısından müsait olduğunu anlatmak için kullanırız.

Örnekler:

حَصَدَ biçmek أَحْصَدَ الرَّزْغُ Ekin biçme zamanı geldi.
أَزْوَجَتِ الْفَتَاةُ Genç kızın evlenme vakti geldi.⁴⁷
أَصْرَمَ النَّخْلُ Hurmanın kesim zamanı geldi.⁴⁸

1.1.1.3. Sayruret; Bir Halden Başka Bir Hale Geçmek

Daha çok isim kökenli kelimelerin bir şeye sahiplik kazanması anlamını ihtiva eder.⁴⁹

Örnekler:

تَمْرٌ Ürün أُنْمَرَ البُسْتَانُ Bahçe meyve verdi.
وَرَقٌ Yaprak أَوْرَقَ الشَّجَرُ Ağaç yapraklandı.⁵⁰
فَقِيرٌ Fakir أَفْرَقَ أَحْمَدُ Ahmet fakirleşti.
فَلْسٌ Para أَفْلَسَ أَخِي Kardeşim para sahibi oldu.⁵¹

⁴⁶ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 213.

⁴⁷ Abduh Er-Râcihî, *Tatbikus-Sarf*, Dâru-n Nahda, Beyrut, 1973, s.30.

⁴⁸ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 214.

⁴⁹ Abduh Er-Râcihî, age , s.33.

⁵⁰ Abduh Er-Râcihî, age , s.33.

⁵¹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 214.

1.1.1.4. Duhul; Bir Zaman Veya Yere Girmek

Bir bölgeye yada zamana ulaşmak, intikal etmek, girmek gibi anlamları fiile kazandırmak için kullanılır.

Örnekler:

صَبَّاحٌ	Sabah	أَصْبَحَ	Sabahlamak
عَرَقَ	Irak	أَغْرَقَ	Irak'a girmek
ضُحَاءٌ	Kuşluk	أَضْحَى	Kuşluk vaktine girmek ⁵²
مَسَاءٌ	Akşam	أَمْسَى	Akşamlamak
مِصْرَ	Mısır	أَمْصَرَ	Mısır'a girmek
صَحْرَاءٌ	Çöl	أَصْحَرَ	Çöle girmek ⁵³
بَحْرٌ	Deniz	أَبْحَرَ	Denize girmek ⁵⁴

1.1.1.5. İzâle etmek; Gidermek-Ortadan Kaldırmak

Fiilin ifade ettiği manayı mef'ûlden uzaklaştırmak için kullanılır.⁵⁵

Örnekler:

شَكَى زَيْدٌ	Zeyd şikayet etti.
أَشْكَيْتُ زَيْدًا	Zeyd'in şikayetini giderdim. ⁵⁶
عَجَمَ عَلِيٌّ الْكَلَامَ	Ali anlaşılmaş şekilde konuştı. ⁵⁷
أَعْجَمْتُ الْكَلَامَ	Sözün anlaşılmaşlığını giderdim.

⁵² Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 215.

⁵³ Muhammed Salim Muhaysin, *Tasrîfu'l-Ef'âl ve'l-Esmâ Fî Dav'i Esâlibi'l Kur'ân*, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrût, 1407/1987, s.82

⁵⁴ Abduh Er-Râcihî, age , s.32.

⁵⁵ Abduh Er-Râcihî, age , s.32.

⁵⁶ Abduh Er-Râcihî, age , s.32.

⁵⁷ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 214.

1.1.1.6. Ta'riz

Sunmak, arz etmek,⁵⁸ sergilemek, maruz bırakmak⁵⁹ gibi anlamları içerir.

Örnekler:

بَعْتُ الْمَنْزَلَ	Evi sattım.
أَبَعْتُ الْمَنْزَلَ	Evi satışa çıkardım. ⁶⁰
أَبَاعَ الْفَرَسَ صَاحِبُهُ	Sahibi atı satışa çıkardı. ⁶¹
قَتَلَهُ	Onu öldürdü.
أَقْتَلَهُ	Onu ölüme maruz bıraktı. ⁶²

1.1.1.7. Kesret

Fiildeki çokluğu ve çoğalmayı anlatan ve çokça başvurulan anlam türüdür.

Örnekler:

شَعَلَ	meşgul etmek	أَشْعَلْتُهُ	onu çok meşgul ettim. ⁶³
شَجَرَةٌ	ağaç	أَشَجَرَ الْمَكَانَ	ağaçların çok olduğu - çoğaldığı yer. ⁶⁴
شَحْمٌ	yağ	أَسْحَمَ	yağı çoğalmak ⁶⁵
لَبْنٌ	süt	الْلَبْنَ	sütü çoğalmak

⁵⁸ Hasan Radi el-Esterâbâzî, age, s. 83.

⁵⁹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 215.

⁶⁰ Abduh Er-Râcihi, age, s.33.

⁶¹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 215. ayrıca bkz. Emil Bedi' Yâkûb, Bessam Bereke, *Kâmûsu 'l-Mustalahâti 'l-Luğaviyye, Dâru'l-İlm li'l-Melayin*, Beyrut, 1987s.73.

⁶² Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 215. ayrıca bkz. Abdussamed Refi' el-Yanyevi, *El-Muhtasar, Derseâdet*, 1307, s.53.

⁶³ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 215.

⁶⁴ Abduh Er-Râcihi, age, s.33.

⁶⁵ Abdussamed Refi' el-Yanyevi, age, s. 53.

1.1.1.8. Vicdan ve Musâdefe; Bir Şeyi Muayyen Bir Vasıf Üzere Bulmak

Bu kalıbı, bir kişi hakkında gördüğümüz olumlu ve ya olumsuz bir vasfı kişinin kendisinde gördüğümüzü izah ederken kullanırız.

Örnekler:

كْرِيْمٌ	cömert	أَكْرَمْتُ أَحْمَدَ (كْرِيْمًا)	Ahmedi çok cömert buldum- gördüm.
بَخِيْلٌ	cimri	أَبْخَلْتُ عَلِيَّ	Ali'yi cimri buldum.
جَبَانٌ	korkak	أَجَبْنْتُهُ	Onu korkak buldum.

Yemenli ünlü Şair ve sahabeden Amr bin Ma'dikerib (ö.21/641) bir şiirinde bir kabile reisine hitaben şöyle söylemiştir.

سَأَلْنَاكُمْ فَمَا أَبْخَلْنَاكُمْ وَقَاتَلْنَاكُمْ فَمَا أَجَبْنَاكُمْ وَهَاجَبْنَاكُمْ فَمَا أَفْحَمْنَاكُمْ.

Sizden istedik ve **sizi cimri bulmadık**, sizinle savaştık ve **sizi korkak bulmadık**, sizinle hicivleştik ve **sizi suspus bulmadık**.⁶⁶

1.1.1.9. Sayıya Ulaşmak

Belli bir sayıya ulaşıldığını fiil ile anlatmak üzere istenen sayının kendisinin if'âl bâbına aktarılması ile elde edilir.

Örnekler:

خَمْسٌ	beş	أَخْمَسَ الْعَدَدُ	beş adet oldu
تِسْعٌ	dokuz	أَتَسَعَتِ الْبَنَاتُ	dokuz kız oldu – dokuz kıza ulaşıldı. ⁶⁷

⁶⁶ Abdülazîz el-Halvânî, *El-Muğni*, y.y. , ty. , s. 162.

⁶⁷ Abduh Er-Râcihî, age , s.33.

1.1.1.10. Temkin; İmkan Sağlamak

Bir kimseye bir fiiliyatı yerine getirebilmesi için imkan ve güç sağlamak anlamında kullanılır.⁶⁸

Örnekler:

حَفَرْتُ نَهْرًا   Bir kanal kazdım.
أَحْفَرْتُهُ نَهْرًا   Ona bir kanal kazma imkanı verdim.⁶⁹

1.1.1.11. Mutâva'at; Tef'îl Bâbının Dönüşlülüğü

Failin eyleminin nesne tarafından kabul edildiğini açıklamak için kullanılır.

Örnekler:

فَطَّرْتُهُ فَأَفْطَرَ   Ona iftarını açtırdım, o da açtı.⁷⁰
بَسَّرْتُهُ فَأَبْسَرَ   Ona müjde verdim, o da müjdelendi. (müjdeyi kabul etti.)⁷¹

1.1.1.12. Hucum etmek

Saldırmak, hücum kalkmak anlamında kullanılır.

Örnekler:

طَلَع   Doğmak
أَطَّلَعْتُ عَلَيْهِمْ   Onlara saldırdım, hücum ettim.⁷²

⁶⁸ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 216.

⁶⁹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 217.

⁷⁰ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 217.

⁷¹ Eş-Şeyh Abdulhakk B. Abdul-Hennan el-Câvi, *Tedric-ul Edâni*, Mektebetu's-Seyda, Diyarbakır, Ty., s. 25.

⁷² Eş-Şeyh Abdulhakk B. Abdul-Hennan el-Câvi, age, s. 25

1.1.1.13. Dua; Dua Etmek

Dua etmek için genellikle doğa ile alakalı isimlerin türetilmesi ile kullanılır.

السَّقِيّ   İri taneli yağmurla yüklü bulut.
أَسْقِيْنَهُ   Ona su ve yağmurla dua etim.⁷³

1.1.1.14. Mücerred Manada Kullanım

Üç harfli fiiller bazen mezid olmalarına rağmen yani if'âl babına nakledilmelerine rağmen manaları değişmeyip aynı kalabilmektedirler. Bu konu ile alakalı Ebu'l Mansûr El-Cevâlîkî (ö. 540/1145)'nin "Mâ câe ala fe'altu bi ma'nen vahidin" adlı eserinden birkaç örneğe bakalım.⁷⁴

Örnekler:

بَدَأَ اللهُ الخَلْقَ وَ أَبْدَأَهُمْ   Allah yaratılışı başlattı (yarattı).
جَلَى الرَّجُلُ بِثَوْبِهِ وَ أَجَلَى   Adam elbisesini attı.
فَلَجْتُ عَلَيْهِ وَ أَفَلَجْتُ   Onu yendim.⁷⁵

1.1.1.15. Işımak

Havanın aydınlanması anlamında kullanılır.

Örnekler:

أَشْرَقَتِ الشَّمْسُ   Güneş doğdu. (Ortalığı aydınlattı)⁷⁶

⁷³ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 218.

⁷⁴ Ebu'l Mansûr El-Cevâlîkî, *Mâ câe Ala Fe'altu Bi Ma'nen Vahidin*, Daru'l Fikr, 1982, s. 27-58.

⁷⁵ Ebu'l Mansûr El-Cevâlîkî, age, s. 27-58, Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 218-219.

⁷⁶ Ebu Hayyan El-Endulisi, *İrtișâfu'd-Darb Fi Lisâni'l-Arab*, Mektebetu'l-Hancî, Kâhire 1419/1998, c. 1, s. 173.

1.1.1.16. Tesmiye

Bir kişi veya nesneyi isimlendirmek için kullanılır.

Örnekler:

أَكْفَرْتُهُ   O kafirdir.
أَخْطَأْتُهُ   O suçludur.⁷⁷

1.1.1.17. Zıt Anlamı İfade Etmek

Kullanılan kelimedeki anlamın if'âl kalıbına dökülmesi suretiyle aksi yönde verilmek istenen anlamı ifade etmek için kullanılır. Bu noktada Endülüs'lü tefsircilerden İbn Atıyye'nin araştırmaları bu şekilde kullandıklarına dair; kendi tefsirinde Taha suresi 15. ayeti açıklarken de bu duruma değinmesi dikkate şayandır.⁷⁸

Örnekler:

Kur'ân-ı Kerimde Allah'ı teala şöyle buyurmaktadır.

إِنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ

Şüphesiz kıyamet saati gelmektedir. Ve ben onu(n vaktini) neredeyse açıklayacağım ki herkese peşinde koştuğu şeyin karşılığı verilsin.⁷⁹

⁷⁷ Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 173.

⁷⁸ Ebû Muhammed Abdulhak b. Galib İbn Atıyye el-Endelûsi, *el-Muharreru'l-Veciz Fî Tefsiri'l-Kitâbi'l-Aziz*, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993/1413, s. 1247

⁷⁹ Kur'an-ı Kerim, Tâhâ 20/15

1.2. Tef'îl Bâbı

Bu bâb lafzen sülasi (üç harfli) bir fiilin, aynel harekesinin şeddelenmesi ile yani aynı cinsten bir harf eklenmesi ile rubâî (4 harfli) olan bir fiildir. Anlam olarak ekseriyetle teaddî (geçişlilik) ve teksir (çokluk) için kullanılan bu bâb kuvvet ve aşırılık ifade eder. Örneğin فَطَّعَ kesmek fiili tef'îl babında فَطَّعَ formuna dönüşür ve parçalamak, parçalarına ayırmak anlamlarını ihtiva eder.

Tef'îl bâbının çokluk ifade etmesi ve fiili müteaddî yapmasının yanı sıra teveccüh, nisbet, izâle, bir cümleyi kısaca izah etmek vs. anlamları ihtiva eder.⁸⁰ Bütün bu sayılanlarla beraber daha başkaca ihtiva ettiği anlamları aşağıda incelemeye çalışacağız.

1.2.1. Tef'îl Babı Özellikleri

Bu bölümde ise yine araştırmalarım sonucu elde ettiğim toplam 16 maddeyi istifadelerinize sunuyorum.

1.2.1.1. Teaddî; Lâzım Fiili Müteaddî Yapmak

Geçişsiz bir fiili geçişli bir yapı haline getirir. Eğer fiil müteaddî ise fiili iki mef'ûl alacak şekle getirir.

Örnekler:

فَرَّحَ Sevindi

فَرَّحَ Sevindirdi⁸¹

عَلَّمَ Bildi

عَلَّمَ Bildirdi / öğretti

خَرَجَ زَيْدٌ ، خَرَجْتُهُ Zeyd çıktı, onu çıkarttım.⁸²

⁸⁰ Yusuf Doğan, *Arap Dilinde Mübalağa*, Yayınevi, Özkan Matbâcılık, Ankara, 2009, s. 167

⁸¹ Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed ez-Zemahşerî, age, s. 335.

⁸² Abduh Er-Râcihî, age , s.34.

1.2.1.2. Teksîr; Fiile Çokluk, Aşırılık Veya Şiddetlilik Anlamı Kazandırmak

Tef'îl bâbının en çok kullanılan anlamı teksirdir. Yani çokluk ve aşırılığı ifade eder. Bu çokluk fiilde, failde yada mef'ûl de olabilir.⁸³

Örnekler:

قَطَعْتُ الْحَبْلَ	İpi kestim
قَطَعْتُ الْحَبْلَ	İpi param parça ettim/ parçalarına ayırdım. ⁸⁴
مَوَتَ النَّاسُ	Çok sayıda insan öldü.
ضَرَبَ	Dövdü
ضَرَبَ	Çok dövdü
مَرَّقَ	Yırttı
مَرَّقَ الْوَرَقَ	Kağıdı paramparça yaptı, parçaladı
طَوَّفَ	Çokça tavaf etti. ⁸⁵

1.2.1.3. Teveccüh; Fiilden Hareketle Yönelme

Bir şeye doğru yönelmek anlamını, yönelecek şeyin kendisinden hareketle tef'îl bâbı ile ortaya koymak için kullanılır.

Örnekler:

شَرَّقَ : تَوَجَّهَ شَرْقًا	Doğu yönüne yönelmek
غَرَّبَ : تَوَجَّهَ غَرْبًا	Batı yönüne yönelmek ⁸⁶
كَوَّفَهُ : كَوَّفَهُ	Kûfe (şehri) ye doğru gitmek. ⁸⁷

⁸³ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 220.

⁸⁴ Reşîd eş-Şertuni el-Huri er-Rami el-Lübni, *Mebadiu'l Arabiyye*, Dersaâdet, ty..c.3, s.19

⁸⁵ Abduh Er-Râcihî, age , s.33.

⁸⁶ Abduh Er-Râcihî, age , s.34.

1.2.1.4. Nisbet etmek; Mef'ûlün Bir Vasfa Yönelik Nisbeti

Bir kişi yada nesne hakkından varılan kanaatin itham ile hükme bağlanması için kullanılır.

Örnekler:

- كَفَّرْتُ فِإِ نَا Birine kafirlik nisbet etmek.⁸⁸ (Onun kafir olduğuna hükmettim.)
- كَذَّبْتُهُ Onun yalancı olduğuna hükmettim.⁸⁹
- وَحَدَّثْتُ اللّٰهَ Allah'ı birledim.⁹⁰
- فَسَقَفْتُهُ Onun fasık olduğuna hükmettim / onu fasık olarak isimlendirdim.⁹¹

1.2.1.5. Birşeyin Fiilden Türeyen Bir Şeye Benzemesi

Benzetilecek olan kelimenin kendisinden hareketle benzetileni ortaya çıkarması için kullanılır.

Örnekler:

- فَوَسَّ فِإِ نٌ : صَارَ مِثْلَ الْفَوْسِ. Birisi yay gibi oldu. (Beli büküldü, ihtiyarladı.)⁹²
- حَجَّرَ الطِّينُ : صَارَ مِثْلَ الْحَجَرِ. Çamur taş gibi oldu.⁹³

---

⁸⁷ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 220.

⁸⁸ Abduh Er-Râcihî, age , s.34.

⁸⁹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 221.

⁹⁰ Abdülazîz el-Halvânî, age, s. 164

⁹¹ Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 174.

⁹² Abduh Er-Râcihî, age , s.34.

⁹³ Abduh Er-Râcihî, age , s.34.

1.2.1.6. İzâle Etmek

Gidermek, Ortadan Kaldırmak, Soymak, Sıyırmak, Yok Etmek, Yüzmek Anlamlarını İhtiva Eder.⁹⁴

Örnekler:

فَقَسَّرْتُ الْفَاكِهَةَ : أزلت قشرتها   Meyvenin kabuğunu soydum.⁹⁵

جَدَّدَ عَلَيَّ الشَّاةَ   Ali koyunun derisini yüzdü.⁹⁶

فَرَدَّدْتُ الْبَعِيرَ : أزلت فُرَادَهُ   Devenin kenelerini ortadan kaldırdım/ yok ettim.⁹⁷

1.2.1.7. İhtisâr; Bir Kelimeyi Veya Bir Cümleyi Kısaltmak

Uzun bir kelimeyi ya da cümleyi aynı anlamı ihtiva edecek bir formatta kısaltarak ifade edebilmek için kullanılır. Dua ederken bu kullanıma çokça başvurulur.

Örnekler:

كَبَّرَ : اللهُ أَكْبَرُ   Allah en yüce/ en büyüktür dedi.

هَلَّلَ : لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللهُ   Allah'tan başka ilah yoktur dedi.

لَبَّيْ : لَبَّيْكَ   Emrindeyim/ Buyur dedi.

سَبَّحَ : سُبْحَانَ اللهُ   Allah'ı tenzih ederim dedi.

آمِنَ : آمِينَ   Duamızı kabul et dedi.⁹⁸

حَمَدَ   Elhamdulillah dedi.

سَوْفَ : سَوْفَ أَفْعَلُ   Sonra yapacağım dedi.⁹⁹

⁹⁴ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 221.

⁹⁵ Abduh Er-Râcihi, age , s.35.

⁹⁶ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 221.

⁹⁷ Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 174.

⁹⁸ Abduh Er-Râcihi, age , s.35.

1.2.1.8. Eylemin Belli Bir Zamanda Oluşması

Bir zaman ismi kullanılarak eylemin o zamanda gerçekleştiğini ifade etmek için o isimden türetilerek yapılır.

Örnekler:

هَجِيرَةٌ	Öğlen vakti
هَجَرَ	Öğlenleyin yola koyuldu.
صَبَاحٌ	Sabah
صَبَّحَ	Sabahleyin gitti.
مَسَاءٌ	Akşam
مَسَّى	Akşamleyin gitti. ¹⁰⁰

1.2.1.9. Sayrûret; Bir Durumdan Başka Bir Duruma Geçmek

Değişen durum için son şeklini aldığını ifade ederken o duruma işaret eden kelimenin kullanılması ile yapılır.

Örnekler:

عَجُوزٌ	İhtiyar- yaşlı
عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ	Kadın iyice yaşlandı. ¹⁰¹
وَرَقٌ	Yaprak
وَرَقَ الشَّجَرُ	Ağaç yapraklandı. ¹⁰²

⁹⁹ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 222.

¹⁰⁰ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 ss. 222-223.

¹⁰¹ Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 174.

1.2.1.10. Bir Şeyin Sorumluluğunu Üstlenmek

Daha çok hastalıkla alakalı hastanın bakımını üstlenmek, hastayı tedavi etmek için kullanılır. Bu kullanım zıt anlam ifade etmek anlamında da bilinir.

Örnekler:

مَرَضَ فُلَانٌ   Birisi hastalandı.

مَرَّضْتُهُ   Onu tedavi ettim.¹⁰³

1.2.1.11. İsimden Fiil Türetmek

Arap dilinde pek çok isim için, aynı'l-harf olan orta harfin şeddelenmesi yani aynı cinsten bir harf daha eklenmesi suretiyle tef'îl bâbından fiiler türetmek mümkündür.¹⁰⁴

Örnekler:

حَيَّمَ الْقَوْمُ : حَيْمَةٌ   Topluluk çadır kurdu.

حَبَّدَتْ فَاطِمَةٌ : حُبْدٌ   Fatma ekmeği pişirdi.¹⁰⁵

---

¹⁰² Abdussamed Refi' el-Yanyevi, age, s. 55. ; Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 223.

¹⁰³ Abdullah b. Muslim b. Kuteybe, *Edebu'l-Kâtib*, Medresetu-r Risâle, Beyrut, 1981, s. 461, Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 174.

¹⁰⁴ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 224.

¹⁰⁵ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 224.

1.2.1.12. Hudûr; Hazır Bulunmak, Katılmak

Bir topluluğa yada bir etkinliğe katılmak veya hazır bulunmak maksadı ile yapılacak olan etkinlikle alakalı kelimedenden türetilir.

Örnekler:

الْجُمُعَةُ : جَمَعَ Cuma namazı / Cumaya hazır oldu , katıldı.

الْمَوْسِمُ : وَسَمَ Mevsim, büyük insan topluluğu/ Mevsime hazır oldu, katıldı.¹⁰⁶

1.2.1.13. Kabul Etmek

Failin, mefulün teklifini kabul ettiği maksadını ifade etmek için teklifin yapılacağı fiilin tef'îl bâbına aktarılması ile yapılır.

Örnekler:

شَفَعْتُ زَيْدًا Zeyd'e yardım ettim.

شَفَعْتُ زَيْدًا Zeyd'in şefâatini kabul ettim.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 224. ; Abdussamed Refi' el-Yanyevi, age, s. 53.

¹⁰⁷ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 224. ; Muhammed b. Ahmed el-Hamlâvî, *Şezel Arf Fi Fennis-Sarf*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1957s. 50

1.2.1.14. Tekrar Eden İş

Bir işin birden bire değil de sıralı olarak yapıldığını ifade etmek için ilgili fiilin tef'îl bâbının formatına dönüştürülerek elde edilir. Bir olayın belirli sürelerle tekrarlanması anlamında kullanılır.

Örnekler:

نَزَلَ الْقُرْآنُ Kur'ân indi.

نُزِلَ الْقُرْآنُ Kur'ân aralıklarla/ parça parça indirildi.¹⁰⁸

1.2.1.15. Mübalağa

Abartı ve aşırılık anlamı vermek için kullanılır.

Örnekler:

عَقَّيْتُ İyice kapattım

فَقَّيْتُ Sıkı sıkıya kilitledim.¹⁰⁹

1.2.1.16. Yeterli Olmak Veya Yerini Almak

Örnekler:

عَجَزَتِ الْمَرْأَةُ Kadın iyice yaşlandı/ beli büküldü/ gençliğinin yerini ihtiyarlık aldı.¹¹⁰

¹⁰⁸ Kadri Yıldırım, A gm, c. 2 s. 225.

¹⁰⁹ Abdullah b. Muslim b. Kuteybe, age, s. 460.

¹¹⁰ Ebu Hayyan El-Endulisi, age, c. 1, s. 174.

1.3. İf'âl ve Tef'îl Siygaları Hakkında Gramercilerin Görüşleri

Sîbeveyh if'âl bâbını temelde anlamda değişiklik yapanlar ve yapmayanlar olarak iki grupta incelerken, kendisinden sonra gelecek olan pek çok Arap dili âliminin istifade edeceği yoğun örneklemelemler ile konuyu anlatmıştır.¹¹¹

Zemahşerî İf'âl bâbının en çok kullanılan türünün teaddîlik olduğunu belirtirken,¹¹² tef'îl bâbı için ise geçişlilikte if'âl bâbının kardeşi olduğunu söyler.¹¹³

Akseki'li Mustafa Hakkı İf'âl bâbının hemzesi için "Mâzî, masdar ve emirde kat'î dir digerlerinde ise vasıldır, okunuşta geçilirse düşer."¹¹⁴ demektedir.

İmam Birgivî ise if'âl babı için; sayılan manaların yalnızca if'âl bâbının hemzesinden kaynaklanan bir anlam olmayıp fiille birlikte o manaları ifade ettiğini ve bu manaların hemze'ye izafe edilmesinin mecâzî bir ifade olduğunu belirtir.¹¹⁵

İmam Suyûti tef'îl bâbı için bu fiillerin ihtiva edeceği anlamların harf sayısındaki artışa bağlı olduğunu belirtmiştir.¹¹⁶

El-Esterâbâzî İf'âl bâbının ile mezid olan bir fiilin anlam olarak artması gerektiğini, aksi halde mana değişmeyeceği için abes bir iş yapılmış olacağını söyler.¹¹⁷

¹¹¹ Sîbeveyh, a.g.e. , c. 4, s. 612.

¹¹² Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed ez-Zemahşerî, age, s. 334.

¹¹³ Ebü'l-Kâsım Cârullah Muhammed ez-Zemahşerî, age, s. 335.

¹¹⁴ Akseki'li Mustafa Hakkı b. Ahmed, *Sürûhu's-Sarf*, Osmanlı Yayımevi, İstanbul, 1909, mad. 215.

¹¹⁵ İmam Birgivî, a.g.e, s. 197, şerh. 12.

¹¹⁶ İmam Suyûti, *el-Eşbâh ve'n-Nezâir*, c.1 s. 181.

¹¹⁷ Hasan Radi el-Esterâbâzî, age, s. 83.

1.4. İf'al ve Tef'il Bâblarının Hadis ve Şiirden Örnekleri

"لَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا وَلَكِنْ شَرِّقُوا أَوْ عَرَبُوا"

Peygamberimiz sav. tuvalet ihtiyacını gidermek için sorduklarında sahabeye cevaben “Ne kibleye karşı durun ne de sırtınızı çevirin. **Ya doğuya yönelin ya da batıya.**¹¹⁸” buyurmuştur.

إِذَا قَالَ الرَّجُلُ لِأَخِيهِ : يَا كَافِر ، فَقَدْ بَاءَ بِهَا أَحَدُهُمَا ، فَإِنْ كَانَ كَمَا قَالَ وَإِلَّا رَجَعَتْ عَلَيْهِ

"Bir adam din kardeşine, ey kâfir derse, bu söz ikisinden birine döner. Eğer böyle denilen kişi söylenildiği gibi ise söz doğrudur; yerini bulmuş olur. Aksi takdirde bu söz söyleyene geri döner." ¹¹⁹ Bu hadis delil alınarak şu söz bu hadisin özeti mahiyetinde şamil olmuştur.

مَنْ كَفَرَ مُسْلِمًا فَقَدْ كَفَرَ

Kim bir Müslümana **kafir derse**, kendisi kafir olur.

الْقُرْآنُ شَافِعٌ مُشَفَّعٌ

Kur'ân hem şefâat eden hem de **şefâati kabul edildir.**¹²⁰

هَمَمْتَ بِخَيْرٍ ثُمَّ قَصَرْتَ دُونَهُ   كَمَا نَاءَتْ الرَّجْزَاءُ شُدَّ عِقَالُهَا

Sen, bir hayra teşebbüs ettin, sonra ondan **vazgeçtin**. Yuları bağlı olan dişi bir devenin titreyerek kalktığı gibi.¹²¹

¹¹⁸ İmam Buhârî, *Sahih-i Buhari Kitabu'l Vudû*, el-Matbaatü'l-Hayriyye, Kahire, 1887, hadis no. 118.

¹¹⁹ İmam Buhârî, age, *Edeb* 73, hadis no: 1988.

¹²⁰ İmam Suyûti, *Câmiu's-Sağîr*, , Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1996, Hadis No: 6182.

أَحْمَدُهُ فِي يُسْرِنَا وَالْجَهْدِ   الْحَمْدُ لِلَّهِ وَلِيِّ الْحَمْدِ
وَهُوَ الَّذِي لَيْسَ لَهُ قَرِينٌ   وَهُوَ الَّذِي فِي الْكَرْبِ اسْتَعِينُ

Hamd, veliyyu'l-hamd olan Allah'a mahsustur; bolluk ve sıkıntıda O'na **hamd ederim**. Zorlukta O'ndan yardım isterim. O'nun eşi ve benzeri yoktur.¹²²

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْوَهَّابِ الْمُجْزِلِ
أَعْطَى فَلَمْ يَبْخُلْ وَلَمْ يُبَخَّلْ

Bol veren Allah'a hamd olsun. O, verir ve **cimrilik etmez**.¹²³

عَرَّجَ عَلَى الدَّارِ الَّتِي كُنَّا بِهَا
تَغَيَّرَتْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِنَا بِهَا
غَيْرَتْ ثَلَاثَ لَمْ تَزَلْ تَسْقَى بِهَا
كُنُفَتِ النَّاءِ لَدَى كُنَّا بِهَا

Önceleri, içinde barındığımız, şimdi ise eski halinden geriye 'se' harfninin üç noktası gibi mutsuz olarak durmaya devam eden ve ocak taşlarından başka bir şey kalmamış eve **uğra**.¹²⁴

لِعَائِنُ اللَّهِ مَتَا بَعَاتِ   مُصَبَّحَاتِ وَ مُهَجَّرَاتِ
عَلَى ابْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ الرَّيَّاءِ   عَرَّضَ شَمَلَ الْمَلِكِ لِلشَّنَاتِ

Allah'ın lâneti, mülkün birliğini parçalanmaya maruz bırakan İbn 'Abdilmelik ez-Zeyyât'ın üzerine olsun.¹²⁵

¹²¹ İbrahim Yılmaz, *Arap Şiir Sanatında Recez ve Urcûze*, Ekev Yayınları, Erzurum, 2002s. 2. ; Muhammed Keşşâş, *er-Recz Fi'l Asri'l-Umevî, Âlemu'l-Kutub*, Kahire, 1995, s. 50.

¹²² İbrahim Yılmaz, age, s. 17; Ebû Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, Dâru's-Sağb, Beyrut, ty., c. 7, s. 57.

¹²³ İbrahim Yılmaz, age, s. 73; Ebû Ferec el-İsfahânî, age, c. 10, s. 165.

¹²⁴ İbrahim Yılmaz, age, s. 85-86; Abdullah İbn. Mu'tezz, *Dîvân*, Dar Sâdr, Beyrut, 1332, s. 43

1.5. Kur'ân-I Kerimde İf'âl ve Tef'îl Bâblarına Örnekler

Bu çalışmamızda Kur'ân- Kerimde bu iki bâb ile ilgili örnekleri bulmamızda Mu'cemu'l-Evzani's-Sarfiyye Li-Kelimati'l-Kur'âni'l-Kerim¹²⁶ adlı eserde geçen vezin-örnek sıralamasını kullandık. Bu sıralamada öncelikle mazi fiillere yer verirken aynı fiil ile kullanılmış muzari fiil olduğunda hemen mazi fiil ardından muzari fiilide beraberinde kullandık.

Ayetlerin mealleri için ise Doç. Dr. Halil Altuntaş ve Dr. Muzaffer Şahin tarafından hazırlanan diyanet işleri başkanlığı Kur'ân-ı Kerim Meali'ni kullandık.¹²⁷

Verilen örneklerde ayetlerin arapça olarak ilgili bölümlerini ele alırken, anlam olarak ise örneklerin iyi anlaşılabilmesi için ayetlerin meallerini tam olarak vermeye çalıştık. Bu noktada ilgili kelimelerin hem arapça hem de Türkçe olan bölümlerini **siyah bond** yazı kullanmak suretiyle belirginleştirdik.

Örneklerimizde Kur'an-ı kerimin ayetleri söz konusu olduğundan ayetlerin daha iyi okunabilmesi ve arapça yazının iyileştirilmesi için traditional arabic yazı formatı ile ayetleri belirginleştirdik. Meallerini açıklarken yine times new roman yazı sitili ile devam ettik.

---

¹²⁵ İbrahim Yılmaz, age, s.100; Alî b. El-Cehm, Dîvân, Dâru'l Afâk el-Cedîd, Beyrut, 1959/2009, ss. 118-119

¹²⁶ Hamdi Bedreddin İbrahim, *Mu'cemu'l-Evzani's-Sarfiyye Li-Kelimati'l-Kur'âni'l-Kerim*, Mektebetu İbn Teymiyye, Kahire, 1429/2008, s. 220

¹²⁷ Doç. Dr. Halil Altuntaş ve Dr. Muzaffer Şahin Tarafından Hazırlanan *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'ânı Kerim Meali*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003.

1.5.1. İf'âl Bâbına Kur'ân-ı Kerim'de Geçen Mazi ve Muzari Fiillerden Örnekler

TEVBE -18

﴿ آتَى ﴾ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ ﴿

Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı dosdoğru kılan, **zekâtı veren** ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte onların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.

BAKARA -269

﴿ يُؤْتِي ﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ ﴿

Allah, hikmeti dilediğine **verir**. Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.

NAZİAT -37-38

﴿ آتَرَ ﴾ فَأَمَّا مَن طَعَى ﴿وَآتَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿

(37-39) Kim azgınlık eder ve dünya hayatını **tercih ederse**, şüphesiz, cehennem onun sığınağıdır.

HAŞR -9

﴿ يُؤْتِرُ ﴾ وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ حَصَصَةٌ ﴿

Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine'ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine **tercih ederler**. Kim nefsinin cimriliğinden, hırısından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

İSRA -22

آخِرَ : ﴿ لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعَدَ مَذْمُومًا مَخْدُومًا ﴾

Allah ile birlikte **başka** bir tanrı edinme, yoksa kınanmış ve yalnızlığa itilmiş olarak kalırsın.

ENBİYÂ - 109

آذَنَ : ﴿ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَمَا آذَنُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ ﴾

Eğer yüz çevirirlerse, de ki: “(Bana emrolunanı, ayırım yapmadan) size eşit olarak **bildirdim**. Tehdit edildiğiniz şey yakın mı yoksa uzak mı, bilmiyorum.”

İBRAHİM- 12

آذَى : ﴿ وَلَنْصَبِرَنَّ عَلَىٰ مَا آذَيْتُمُونَا ﴾

“Allah, bize yollarımızı dosdoğru göstermişken, biz ne diye O’na tevekkül etmeyelim? **Bize yaptığınız eziyete** elbette katlanacağız. Tevekkül edenler, yalnız Allah’a tevekkül etsinler.”

AHZÂB - 54

يُؤْذِي : ﴿ إِنَّ دَلِيقًا كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْيِي مِنْكُمْ ﴾

Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber’in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber’i **rahatsız etmekte**, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için daha temizdir. Allah’ın Resûlüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra hanımlarını nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahdır.

FETİH - 29

آزَّرَ : ﴿ كَزَّجَ أَخْرَجَ شَطَأَهُ فَآزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ فَاسْتَوَى عَلَى سُوقِهِ ﴾

Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat'ta ve İncil'de anlatılan durumlarıdır: Onlar filizini çıkarmış, onu **kuvvetlendirmiş**, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ziraatçıların hoşuna giden bir ekin gibidirler. Allah, kendileri sebebiyle inkârcıları öfkelenmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vaad etmiştir.

ZUHRUF -55

آسَفَ : ﴿ فَلَمَّا آسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴾

Onlar bizi bu şekilde **öfkelenirince** biz de onlardan öç aldık, hepsini suda boğduk.

BAKARA -14

آمَنَ : ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ ﴾

Onlara, “İnsanların **inandıkları** gibi siz de **inanın**” denildiğinde ise, “Biz de akılsızlar gibi iman mı edelim?” derler. İyi bilin ki, asıl akılsızlar kendileridir, fakat bilmezler.

HÂKKA - 33

يُؤْمِنُ : ﴿ إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴾

“Çünkü o, azamet sahibi Allah'a **iman etmiyordu.**”

KASAS - 29

آنَسَ : ﴿ آنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا ﴾

Mûsâ, süreyi tamamlayıp ailesiyle yola çıkınca, Tûr tarafında bir ateş **görmüş** ve ailesine, “Siz burada kalın, ben bir ateş gördüm, (oraya gidiyorum). Umarım oradan size bir haber ya da ısınmanız için ateşten bir kor getiririm” dedi.

EN'ÂM - 14

﴿ أَوَّلَ : ﴿ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أكونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ ﴾

De ki: “Göklerin ve yerin yaratıcısı olan, beslediği hâlde beslenmeye ihtiyacı olmayan Allah'tan başkasını mı dost edineceğim.” De ki: “Bana, (Allah'a) teslim olanların **ilki** olmam emredildi ve sakın Allah'a ortak koşanlardan olma (denildi).”

YUSUF - 69

﴿ آوَى : ﴿ وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ آوَى إِلَيْهِ أَخَاهُ ﴾

Yûsuf'un huzuruna girdiklerinde; o, kardeşi Bünyamin'i **yanına bağrına bastı** ve (gizlice) “Haberin olsun ben senin kardeşimim, artık onların yaptıklarına üzülme” dedi.

AHZÂB - 51

﴿ يُؤْوِي : ﴿ تُرْجِي مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤْوِي إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ ﴾

Ey Muhammed! Bunlardan (hanımlarından) dilediğini geri bırakırsın, dilediğini **yanına alırsın**. Uzak durduklarından dilediklerini yanına almanda da sana bir günah yoktur. Bu onların gözlerinin aydın olması, üzülmemeleri ve hepsinin de kendilerine verdiği razi olmaları için daha uygundur. Allah, kalplerinizdekini bilir. Allah, hakkıyla bilendir, halîmdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)

KEVSER - 3

﴿ أَبْتَرُ : ﴿ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴾

Doğrusu sana buğzeden, **soyu kesik** olanın ta kendisidir.

ÂLİ İMRÂN - 49

أَبْرَصَ : ﴿ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُخْبِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾

Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): “Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah’ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve **alacalıyı** iyileştiririm ve Allah’ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü’minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.”

ZUHRUF -79

أَبْرَمُوا : ﴿ أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴾

Yoksa (gerçeği kabul etmeme konusunda) bir işe **kesin karar mı verdiler?** Şüphesiz biz de (onları cezalandırmakta) kararlıyız.

EN’ÂM - 104

أَبْصَرَ : ﴿ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ﴾

Rabbinizden size gerçekleri gösteren deliller geldi. Artık kim **gözünü açar hakkı idrak ederse** kendi yararına, kim de (hakkın karşısında) körlük ederse kendi zararınadır. Ben başınızda bekçi değilim.

MERYEM - 42

يُنْصِرُ : ﴿ لَمْ تَعْبُدْ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴾

Hani babasına şöyle demişti: “Babacığım! İşitmeyen, **görmeyen** ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?”

NECİM -51

وَأَبْقَى : ﴿ وَتَوَدَّ فَمَا أَبْقَى ﴾

(50-51) Şüphesiz O, önce gelen Âd kavmini ve Semûd kavmini helâk etti ve hiç kimseyi **bırakmadı**.

MÜDDESSİR - 28

﴿ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴾ : يُبْقِي

Geride bir şey koymaz, bırakmaz.

NAHL - 76

﴿ وَأَضْرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّرَجُلَيْنِ أَحَدُهُمَا أَبْنَمٌ لَا يَقْدِرُ عَلَىٰ شَيْءٍ ﴾ : أَبْنَمٌ

Allah, (şöyle) iki adamı da misal verdi: Onlardan biri **dilsizdir**, hiçbir şeye gücü yetmez, efendisine sadece bir yükür. Nereye gönderse olumlu bir sonuç alamaz. Bu, adaletle emreden ve doğru yol üzere olan kimse ile eşit olur mu?

NECM - 43

﴿ وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكٌ وَأَبْكِي ﴾ : أَبْكِي

Şüphesiz O, güldürür ve ağlatır.

CİNN - 28

﴿ لِيَعْلَمَ أَن قَدْ أَبْلَغُوا رَسُولَاتِ رَحْمَتِ ﴾ : أَبْلَغَ

(27-28) Ancak seçtiği resûller başka. (Onlara bildirir.) Fakat O, Resûlün önünde ve arkasında gözetleyici (melek)ler yürütür ki resûllerin, Rablerinin vahiylerini **tebliğ ettiklerini** bilsin. Allah, onların her hâlini kuşatmış ve her şeyi inceden inceye sayıp dökmüştür.

BAKARA -187

﴿ حَتَّىٰ يَتَّبِعَنَّ لَكُمْ حَيْطُ الْأَبْيَضِ مِنَ الْحَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ﴾ : أَبْيَضَ

Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar, size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah, (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşarak)

kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazıp takdir etmiş olduğu şeyi arayın. **Şafağın aydınlığı** gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun. Bununla birlikte siz mescitlerde itikâfta iken eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır. Bu sınırlara yaklaşmayın. Allah, kendine karşı gelmekten sakınsınlar diye, âyetlerini insanlara böylece açıklar.

KEHF - 89

﴿ أَتَّبِعْ : ثُمَّ اتَّبِعْ سَبِيلًا ﴾

Sonra yine (doğuya doğru) bir yol **tuttu**.

MÜRSELAT -17

﴿ يَتَّبِعْ : ثُمَّ نَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ﴾

Sonra arkadan gelenleri de onların **peşine takacağız**.

MU'MİNÛN - 33

﴿ أَتَرَفَ : وَأَتَرَفْنَاهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ﴾

O peygamberin kavminden, Allah'ı inkâr eden, ahireti yalanlayan ve bizim dünya hayatında kendilerine **bol bol nimet verdiğimiz** ileri gelenler şöyle dediler: “O da ancak sizin gibi bir insandır. Sizin yediğiniz şeylerden yiyor, içtiğiniz şeylerden içiyor.”

NEML - 88

﴿ أَتَقْنَنَ : صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَتَقْنَنَ كُلَّ شَيْءٍ ﴾

Dağları görürsün, onları hareketsiz sanırsın. Hâlbuki onlar bulutların geçişi gibi hareket ederler. Bunu, her şeyi **sağlam ve yerli yerince yapan** Allah yapmıştır. Şüphesiz O, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

BAKARA - 124

﴿ أَمَّ : ﴿ وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ ﴾

Bir zaman Rabbi İbrahim’i birtakım emirlerle sınamış, İbrahim **onların hepsini yerine getirmiş** de Rabbi şöyle buyurmuştu: “Ben seni insanlara önder yapacağım.” İbrahim de, “Soyumdan da (önderler yap, ya Rabbi!)” demişti. Bunun üzerine Rabbi, “Benim ahdim (verdiğim söz) zalimleri kapsamaz” demişti.

YÛSUF - 6

﴿ يُئِمُّ : ﴿ وَيُؤْتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ ﴾

“İşte Rabbin seni böylece seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak’a nimetlerini tamamladığı gibi sana ve Yakub soyuna da **tamamlayacaktır**. Şüphesiz Rabbin hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

MUHAMMED - 4

﴿ أَتَّخَنَ : ﴿ حَتَّىٰ إِذَا أَتَّخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ ﴾

(Savaşta) inkâr edenlerle karşılaştığınız zaman boyunlarını vurun. Nihayet **onları çökertip etkisiz hâle getirdiğinizde** bağı sıkı bağlayın (sağ kalanlarını esir alın). Artık bundan sonra (esirleri) ya karşılıksız ya da fidye karşılığı salıverin. Savaş sona erinceye kadar hüküm budur. Eğer Allah dileseydi, onlardan oç alırdı. Fakat sizi birbirinizle denemek için böyle yapıyor. Allah yolunda öldürülenlere gelince, Allah onların amellerini asla boşa çıkarmayacaktır.

A’RÂF - 189

﴿ أَثْقَلَ : ﴿ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَا اللَّهَ رَبَّهُمَا ﴾

Allah, sizi bir tek nefisten yaratan ve kendisi ile huzur bulsun diye eşini de ondan var edendir. (İnsan) eşiyle birleşince eşi **hafif bir yük yüklenir (gebe kalır)** ve

(bir müddet) onu taşır. Gebeliği ağırlaşınca her ikisi de Rableri Allah'a, "Eğer bize iyi ve sağlıklı bir çocuk verirsen, elbette şükredenlerden olacağız" diye dua ederler.

EN'ÂM - 99

﴿ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ ﴾ : ﴿ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ ﴾

O, gökten su indirendir. İşte biz onunla her türlü bitkiyi çıkarıp onlardan yeşillik meydana getirir ve o yeşil bitkilerden, üst üste binmiş taneler, -hurma ağacının tomurcuğunda da aşağıya sarkmış salkımlar- üzüm bahçeleri, zeytin ve nar çıkarırız: (Her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı. Bunların meyvesine, bir **meyve verdiği** zaman, bir de olgunlaştığı zaman bakın. Şüphesiz bunda inanan bir topluluk için (Allah'ın varlığını gösteren) ibretler vardır.

FETİH - 18

﴿ وَأَنْتَابَهُمْ فَتَنَّا قُرَيْبًا ﴾ : ﴿ وَأَنْتَابَهُمْ فَتَنَّا قُرَيْبًا ﴾

(18-19) Şüphesiz Allah, ağaç altında sana bîat ederlerken inananlardan hoşnut olmuştur. Gönüllerinde olanı bilmiş, onlara huzur, güven duygusu vermiş ve onlara yakın bir fetih ve elde edecekleri birçok ganimetler **nasip etmiştir**. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

RÛM - 9

﴿ وَأَنْتَابَهُمْ فَتَنَّا قُرَيْبًا ﴾ : ﴿ وَأَنْتَابَهُمْ فَتَنَّا قُرَيْبًا ﴾

(Yine) onlar, yeryüzünde dolaşıp kendilerinden öncekilerin sonunun nasıl olduğuna bakmadılar mı? Onlar kendilerinden daha kuvvetli idiler. Yeryüzünü **sürüp işlemişler** ve orayı kendilerinin imar ettiğinden daha çok imar etmişlerdi. Onlara da peygamberleri apaçık deliller getirmişlerdi. Allah, onlara asla zulmediyor değildi. Fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı.

BAKARA - 71

﴿ يُثِيرُ ﴾ : ﴿ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ ﴾

Mûsâ şöyle dedi: “Rabbim diyor ki; o, **çift sürmek**, ekin sulamak için boyunduruğa vurulmamış, kusursuz, hiç alacası olmayan bir sığırdır.” Onlar, “İşte, şimdi tam doğrusunu bildirdin” dediler. Nihayet o sığırı kestiler. Neredeyse bunu yapmayacaklardı.

TEVBE - 97

﴿ أَجْدَرُ ﴾ : ﴿ وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﴾

Bedevîler inkâr ve nifak bakımından daha ileri ve Allah’ın peygamberine indirdiği hükümlerin sınırlarını tanımamaya **daha yatkındırlar**. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

EN’ÂM - 124

﴿ أَجْرَمُ ﴾ : ﴿ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ ﴾

Onlara bir âyet geldiği zaman, “Allah elçilerine verilenin bir benzeri bize de verilinceye kadar asla inanmayacağız” derler. Allah, elçilik görevini kime vereceğini çok iyi bilir. **Suç işleyenlere** Allah katından bir aşağılık ve yapmakta oldukları hilekârlık sebebiyle çetin bir azap erişecektir.

HÛD - 35

﴿ يُجْرِمُ ﴾ : ﴿ وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تُجْرِمُونَ ﴾

(Ey Muhammed!) Yoksa “Onu (Kur’ân’ı) kendisi uydurdu” mu diyorlar? De ki: “Eğer onu uydurmuşsam, suçum bana âittir. Ben de sizin **işlemekte olduğunuz suçlardan** uzağım.”

YÛSUF - 102

﴿ أَجْمَعُ ﴾ : ﴿ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴾

İşte bu (kıssa), gayb haberlerindedir. Onu sana biz vahiy yolu ile bildiriyoruz. Yoksa onlar tuzak kurarak işlerine karar verdikleri zaman sen onların yanında değildin.

KASAS - 65

﴿ أَجِبْ ﴾ : ﴿ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴾

Allah'ın onlara seslenerek, “Peygamberlere ne **cevap verdiniz?** diyeceği günü hatırla.”

NEML - 62

﴿ يُجِيبُ ﴾ : ﴿ أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ ﴾

Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa **cevap veren** ve başa gelen kötülüğü kaldıran, sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı? Allah ile birlikte başka ilâh mı var!? Ne kadar az düşünüyorsunuz!

MERYEM - 23

﴿ أَجَاءَ ﴾ : ﴿ فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ ﴾

Doğum sancısı onu bir hurma ağacına **yöneltti**. “Keşke bundan önce ölseydim de unutulup gitmiş olsaydım!” dedi.

KASAS - 56

﴿ أَحَبُّ ﴾ (أَحَبُّ) : ﴿ إِنَّكَ لَا تُهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ ﴾

Şüphesiz sen **sevdiğin** kimseyi doğru yola iletemezsin. Fakat Allah, dilediği kimseyi doğru yola erdirtir. O, doğru yola gelecekleri daha iyi bilir.

BAKARA - 195

﴿ يُحِبُّ ﴾ : ﴿ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾

(Mallarınızı) Allah yolunda harcayın. Kendi kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin. Şüphesiz Allah iyilik edenleri **sever**.

ÂLİ İMRÂN - 31

﴿يُحِبُّ: قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

De ki: “Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki, Allah da **sizi sevsin** ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”

AHZÂB - 19

﴿أَحْبَطَ: أُولَئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَأَحْبَطَ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ﴾

(18-19) Şüphesiz Allah içinizden, savaştan alıkoyanları ve kardeşlerine, “Bize gelin” diyenleri biliyor. Size katkıda cimri davranarak savaşa pek az gelirler. Korku geldiğinde ise, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş kimse gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün. Korku gidince de ganimete karşı aşırı düşkünlük göstererek sizi keskin dillerle incitirler. İşte onlar iman etmediler. Allah da onların amellerini **boşa çıkardı**. Bu, Allah’a kolaydır.

MUHAMMED - 32

﴿يُحِطُّ: وَسَيُحِطُّ أَعْمَالَهُمْ﴾

İnkâr edenler, Allah yolundan alıkoyanlar ve kendilerine hidayet yolu belli olduktan sonra Peygamber’e karşı gelenler hiçbir şekilde Allah’a zarar veremezler. Allah, onların amellerini **boşa çıkaracaktır**.

BAKARA - 96

﴿أَحْرَصَ: وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ﴾

Andolsun, sen onların, yaşamaya, bütün insanlardan; hatta Allah’a ortak koşanlardan bile **daha düşkün** olduklarını görürsün. Onların her biri bin yıl yaşamak ister. Hâlbuki uzun yaşamak, onları azaptan kurtaracak değildir. Allah, onların bütün işlediklerini görür.

ÂLİ İMRÂN - 52

أَحْسَنُ : ﴿ فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ ﴾

İsa, onların inkârlarını **sezince**, “Allah yolunda yardımcılarım kim?” dedi. Havariler, “Biziz Allah yolunun yardımcıları. Allah’a iman ettik. Şahit ol, biz müslümanlarız” dediler.

MERYEM - 98

يُحْسِنُ : ﴿ هَلْ نُحِيسُ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ ﴾

Biz onlardan önce nice nesilleri helâk ettik. Onlardan hiçbirini **hissediyor** yahut onların bir fısıltısını olsun işitiyor musun?

TALAK - 11

أَحْسَنَ : ﴿ قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴾

İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık âyetlerini okuyan bir peygamber gönderdi. Kim Allah’a inanır ve salih bir amel işlerse, Allah onu, içinden ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Allah, **gerçekten ona güzel** bir rızık vermiştir.

KEHF - 104

يُحْسِنُ : ﴿ وَهُمْ يَحْسِبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴾

(103-104) (Ey Muhammed!) De ki: “Amelce en çok ziyana uğrayan; **iyi iş yaptıklarını** sandıkları hâlde, dünya hayatındaki çabaları kaybolup giden kimseleri size haber verelim mi?”

TAHRİM - 12

أَحْصَيْنَ : ﴿ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا ﴾

Allah, bir de iffetini **sapasağlam koruyan** ve bizim de kendisine ruhumuzdan üflediğimiz, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını doğrulayan İmran kızı Meryem'i de (inananlara) örnek gösterdi. O itaat edenlerdendi.

ENBİYÂ - 80

﴿يُخَصِّنُ : ﴿ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِن بَأْسِكُمْ ﴾

Bir de Davud'a, sizin için, zırh yapma sanatını öğrettik ki, savaşlarınızda **sizi korusun**. Şimdi siz şükrediyor musunuz?

CİNN - 28

﴿أَخَصَى : ﴿ وَأَخَصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا﴾

(27-28) Ancak seçtiği resûller başka. (Onlara bildirir.) Fakat O, Resûlün önünde ve arkasında gözetleyici (melek)ler yürütür ki resûllerin, Rablerinin vahiylerini tebliğ ettiklerini bilsin. Allah, onların **her hâlini kuşatmış ve her şeyi inceden inceye sayıp dökmüştür**.

İBRÂHİM - 34

﴿يُحْصِي : ﴿ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا﴾

O, istediğiniz şeylerin hepsinden size verdi. Eğer Allah'ın nimetlerini saymaya kalkışsanız **sayamazsınız**. Şüphesiz insan çok zalimdir, çok nankördür.

TEKVİR - 14

﴿أَحْضَرَ : ﴿ عَلِمْتُ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرْتُ﴾

Herkes önceden **hazırlayıp getirdiği** şeyleri bilecektir.

MERYEM - 68

﴿يُخَضِرُ : ﴿ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّ لَهُمْ جَوْلَ جَهَنَّمَ جِثْيًا﴾

Rabbine andolsun, onları şeytanlarla beraber mutlaka haşredeceğiz. Sonra onları kesinlikle cehennemde çevresinde diz üstü **hazır edeceğiz**.

TEVBE - 13

أَحَقُّ : ﴿ فَاللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ ﴾

Yeminlerini bozan, peygamberi yurdundan çıkarmaya kalkışan ve üstelik size tecavüzü ilk defa kendileri başlatan bir kavimle savaşmaz mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Oysa Allah, -eğer siz gerçek mü'minler iseniz- kendisinden korkmanıza **daha lâyıktır**.

YÛNUS - 82

يُحِقُّ : ﴿ وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ ﴾

Suçluların hoşuna gitmese de, Allah, hakkı sözleriyle **gerçekleştirecektir**.

HÛD - 45

أَحْكَمُ : ﴿ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ ﴾

Nûh, Rabbine seslenip şöyle dedi: “Rabbim! Şüphesiz oğlum da âilemdendir. Senin va’din elbette gerçektir. Sen de hükmedenlerin **en iyi hükmedenisin**.”

HACC - 52

يُحْكِمُ : ﴿ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ ﴾

Senden önce hiçbir resûl ve nebî göndermedik ki, bir şey temenni ettiği zaman, şeytan onun bu temennisine dair vesvese vermiş olmasın. Ama Allah, şeytanın vesvesesini giderir. Sonra Allah, âyetlerini **sağlamlaştırır**. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

BAKARA - 275

أَحَلَّ : ﴿ وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا ﴾

Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu, onların, “Alışveriş de faiz gibidir” demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alışverişi **helâl**, faizi haram **kılmıştır**. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyarak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah’a kalmıştır. (Allah, onu affeder.) Kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalacaklardır.

A’RÂF - 157

﴿يُحِلُّ: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ﴾

Onlar, yanlarındaki Tevrat’ta ve İncil’de yazılı buldukları Resûle, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri **helâl**, kötü ve pis şeyleri haram **kılar**. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur’ân’a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

TALÂK - 12

﴿أَخَاطُ: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

Allah, yedi göğü ve yerden bir o kadarını yaratandır. Allah’ın emri bunlar arasından inip durmaktadır ki, Allah’ın her şeye kadir olduğunu ve Allah’ın her şeyi ilmiyle **kuşattığını** bilesiniz.

TÂHÂ - 110

﴿يُحِيطُ: ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾

O, önlerindeki ve arkalarındaki (dünyadaki ve ahiretteki durumlarını) bilir. Onların bilgisi ise Rahmân’ı **kuşatamaz**.

A’LÂ - 5

﴿أَخْوَى: ﴿فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَخْوَى﴾

(4-5) O, yeşil bitki örtüsünü çıkaran, sonra da onları çürüyüp **kararmış** çör çöpe çevirendir.

MÂİDE - 32

أَحْيَا : ﴿ وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ﴾

Bundan dolayı İsrailoğullarına (Kitap'ta) şunu yazdık: “Kim, bir insanı, bir can karşılığı veya yeryüzünde bir bozgunculuk çıkarmak karşılığı olmaksızın öldürürse, o sanki bütün insanları öldürmüştür. Her kim de birini (hayatını kurtararak) yaşatırsa, sanki bütün insanları **yaşatmıştır**. Andolsun ki, onlara resûllerimiz apaçık deliller (mucize ve âyetler) getirdiler. Ama onlardan birçoğu bundan sonra da (hâlâ) yeryüzünde aşırı gitmektedir.

MU’MİN - 68

يُحْيِي : ﴿ هُوَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ ﴾

O, **yaşatan** ve öldürenidir. Bir şeye karar verdiğinde, ona sadece “ol” der, o da oluverir.

HÛD - 23

أَخْبَتَ : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَخْبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ ﴾

İman edip, salih ameller işleyen ve Rablerine **gönülden bağlananlara** gelince, işte onlar cennetliklerdir. Onlar orada ebedî kalacaklardır.

HACC - 54

يُخَبِّتُ : ﴿ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخَبِّتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ﴾

Bir de kendilerine ilim verilmiş olanlar onun, Rabbinden gelen hak olduğunu bilsinler, böylece ona iman etsinler ve sonuçta da kalpleri ona **saygı duysun** diye Allah böyle yapar. Hiç şüphe yok ki Allah, iman edenleri doğru yola iletir.

A'LÂ - 4

أَخْرَجَ ۞ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ ۞

(4-5) O, yeşil bitki örtüsünü **çıkaran**, sonra da onları çürütüp kararmış çör çöpe çevirendir.

EN'ÂM - 95

يُخْرِجُ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ۞

Şüphesiz Allah, taneyi ve çekirdeği yarıp filizlendirendir. Ölüden diriye **çıkarır**. Diriden de ölüyü çıkarandır. İşte budur Allah! Peki (O'ndan) nasıl çevriliyorsunuz?

ÂLİ İMRÂN - 192

أَخْرَجْنَا: ۞ رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلُ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ ۞

“Rabbimiz! Sen kimi cehennem ateşine sokarsan, onu **rezil etmişindir**. Zalimlerin hiç yardımcıları yoktur.”

TAHRİM - 8

يُخْرِجُ: ۞ يَوْمَ لَا يُخْرِجُ اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ ۞

Ey iman edenler! Allah'a içtenlikle tövbe edin. Umulur ki, Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter, peygamberi ve onunla birlikte iman edenleri **utandırmayacağı** günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların nurları önlerinden ve sağlarından aydınlatır, gider. “Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü senin her şeye hakkıyla gücün yeter” derler.

NEML - 5

أَخْسَرُوا: ۞ وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْآخْسَرُونَ ۞

Onlar, azabın en kötüsü kendilerine has olan kimselerdir. Onlar ahirette **en çok ziyana uğrayanlardır**.

MUTAFFİFİN - 3

﴿يُخْسِر : ﴿ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴾

Fakat kendileri onlara bir şey ölçüp, yahut tartıp verdikleri zaman **eksik ölçüp tartarlar**.

YASİN - 80

﴿أَخْضَرَ : ﴿ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ﴾

O, sizin için **yeşil** ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz.

BAKARA - 286

﴿أَخْطَأ : ﴿ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَهْطَأْنَا ﴾

Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır. (Şöyle diyerek dua ediniz): “Ey Rabbimiz! Unutur, ya da **yanılırsak** bizi sorumlu tutma! Ey Rabbimiz! Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği şeyleri yükleme! Bizi affet, bizi bağışla, bize acı! Sen bizim Mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et.”

MUMTEHİNE - 1

﴿وَأَخْفَى : ﴿ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَمْتُمْ ﴾

Ey İman edenler! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Siz onlara sevgi gösteriyorsunuz. Hâlbuki onlar size gelen hakkı inkâr ettiler. Rabbiniz olan Allah’a inandınız diye Resûlü ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer rızamı kazanmak üzere benim yolumda cihad etmek için çıktıysanız (böyle yapmayın). Onlara gizlice sevgi besliyorsunuz. Oysa ben sizin **gizlediğinizi** de, açığa vurduğunuzu da bilirim. Sizden kim bunu yaparsa, mutlaka doğru yoldan sapmıştır.

MU'MİN - 19

يُخْفِي : ﴿ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴾

Allah, gözlerin hain bakışını ve kalplerin **gizlediğini** bilir.

A'RÂF - 176

أَخْلَدَ : ﴿ وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴾

Dileseydik o âyetlerle onu elbette yüceltirdik. Fakat o, dünyaya **saplanıp kaldı** da kendi heva ve hevesine uydu. Onun durumu köpeğin durumu gibidir: Üzerine varsan da dilini sarkıtıp solur; kendi hâline bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte bu, âyetlerimizi yalanlayan toplumun durumudur. Şimdi onlara bu olayları anlat ki düşünsünler.

SÂD - 46

أَخْلَصَ : ﴿ إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴾

Şüphesiz biz onları, ahiret yurdunu düşünme özelliği ile (temizleyip) **ihlâslı** kimseler **kıldık**.

TÂHÂ - 87

أَخْلَفَ : ﴿ قَالُوا مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلَكِنَا ﴾

Şöyle dediler: “Sana verdiğimiz sözden kendi isteğimizle **caymış değiliz**. Fakat biz Mısır halkının mücevheratından yüklü miktarlarda takınmıştık. İşte onları ateşe attık. Sâmirî de aynı şekilde attı.”

ÂLİ İMRÂN - 9

يُخْلِفُ : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴾

“Rabbimiz! Şüphesiz sen, hakkında şüphe olmayan bir günde insanları toplayacaksın. Şüphesiz Allah va'dinden **dönmez**.”

MUDDESİR - 33

أَدْبَرَ : وَاللَّيْلِ إِذْ أَدْبَرَ ﴿

(32-37) Hayır, (öğüt almazlar.) Aya, **çekilip gittiğinde** geceye, aydınlandığında sabaha andolsun ki o (cehennem) insan için; içinizden ileri geçmek yahut geri kalmak isteyenler için uyarıcı olarak elbette en büyük bir şeydir.

ENBİYÂ - 75

أَدْخَلْ : وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا ﴿

Onu rahmetimizin **içine soktuk**. Çünkü o, gerçekten salih kimselerdendi.

ŞÛRÂ - 8

يُدْخِلْ : يُدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ ﴿

Allah dileseydi, onları (aynı dine mensup) bir tek ümmet yapardı. Fakat O, dilediğini rahmetine **sokar**. Zalimlerin ise bir dost ve yardımcısı yoktur.

YÛNUS - 90

أَدْرَكَ : حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ آمَنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي آمَنْتُ ﴿

İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun da, askerleriyle birlikte zulmetmek ve saldırmak üzere, derhal onları takibe koyuldu. Nihayet **boğulmak üzere iken**, “İsrailoğulları’nın iman ettiğinden başka hiçbir ilâh olmadığına inandım. Ben de müslümanlardanım” dedi.

EN’ÂM - 103

يُدْرِكُ : لَأَتُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ ﴿

Gözler O’nu **idrak edemez** ama O, gözleri idrak eder. O, en gizli şeyleri bilendir, (her şeyden) hakkıyla haberdar olandır.

KADİR - 2

أَدْرِ : ﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا كَيْلُهُ الْقَدْرِ ﴾

Kadir gecesinin ne olduğunu sen **ne bileceksin!**

ABESE -3

يُدْرِي : ﴿ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكِّي ﴾

(Ey Muhammed!) **Ne bilirsin**, belki de o arınacak,

YÛSUF - 19

أَدْلَى : ﴿ وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ ﴾

“Bir kervan gelmiş, sucularını suya göndermişlerdi. Sucu kovasını kuyuya **salınca**, “Müjde! Müjde! İşte bir oğlan!” dedi. Onu alıp bir ticaret malı olarak sakladılar. Oysa Allah, onların yaptıklarını biliyordu.

BAKARA - 188

وَتُدْلُوا : ﴿ لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ ﴾

Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin. İnsanların mallarından bir kısmını bile bile günaha girerek yemek için onları hâkimlere (**rüşvet olarak**) **vermeyin**.

BAKARA - 61

أَذْنَى : ﴿ قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ ﴾

Hani, “Ey Mûsâ! Biz bir çeşit yemeğe asla katlanamayız. O hâlde, bizim için Rabbine yalvar da, o bize yerden biten sebze, kabak, sarımsak, mercimek, soğan versin” demiştiniz. O da size, “İyi olanı **düşük olanla** değiştirmek mi istiyorsunuz? Öyle ise inin şehre! İstedikleriniz orada var” demişti. Böylece zillet ve yoksulluk onları kapladı. Onlar, Allah’ın gazabına uğradılar. Bunun sebebi, onların; Allah’ın âyetlerini inkâr ediyor, peygamberleri de haksız yere öldürüyor olmaları idi. Bütün bunların sebebi ise, isyan etmek ve aşırı gitmekte oluşlarıydı.

AHZÂB - 59

يُذِنِّي : ﴿ يَذِينَنَّ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ ﴾

Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle, bedenlerini örtecek elbiselerini **giysinler**. Bu, onların tanınıp incitilmemelerine de daha uygundur. Şüphesiz Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

KAMER - 46

أَذْهَى : ﴿ السَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمَرَ ﴾

Hayır, kıyamet, onların (görecekları asıl azabın) vaktidir. Kıyamet (azabı) ise **daha müthiş** ve daha acıdır.

MUNÂFİKÛN - 8

أَذَلَّ : ﴿ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ ﴾

Onlar, “Andolsun, eğer Medine’ye dönersek, üstün olan, **zayıf olanı** oradan mutlaka çıkaracaktır” diyorlardı. Hâlbuki asıl üstünlük, ancak Allah’ın, Peygamberinin ve mü'minlerindir. Fakat münafıklar (bunu) bilmezler.

ÂLİ İMRÂN - 26

يُذِلُّ : ﴿ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ﴾

De ki: “Ey mülkün sahibi olan Allah’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini **zelil edersin**. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetersin.”

FÂTİR - 34

أَذْهَبَ : ﴿ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ ﴾

Şöyle derler: “Hamd, bizden hüznü **gideren** Allah’a mahsustur. Şüphesiz Rabbimiz çok bağışlayandır, şükürün karşılığını verendir.”

ENFÂL -11

﴿يُدْهِبُ﴾ : ﴿وَيُدْهِبُ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ﴾

Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini **gidermek**, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu.

RÛM - 33

﴿أَذَاقَ﴾ : ﴿ثُمَّ إِذَا أَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً﴾

İnsanlara bir zarar dokunduğu zaman, Rablerine yönelerek O'na dua ederler. Sonra Allah, onlara kendinden bir rahmet **tattırınca** da, bir bakarsın ki içlerinden bir grup, Rablerine ortak koşuyorlar.

EN'ÂM - 65

﴿يُذِيقُ﴾ : ﴿أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُذِيقُ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ﴾

De ki: “O, size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe, ya da sizi grup grup birbirinize düşürmeğe ve kiminizin şiddetini kiminize **tattırmaya** gücü yetendir.” Bak, anlasınlar diye, âyetleri değişik biçimlerde nasıl açıklıyoruz.

NİSÂ - 43

﴿أَذَاعَ﴾ : ﴿وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوِ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ﴾

Kendilerine güvenlik (barış) veya korku (savaş) ile ilgili bir haber geldiğinde onu **yayarlar**. Hâlbuki onu peygambere ve içlerinden yetki sahibi kimselere götürselerdi, elbette bunlardan, onu değerlendirip sonuç (hüküm) çıkarabilecek nitelikte olanları onu anlayıp bilirlerdi. Allah'ın size lütfu ve merhameti olmasaydı, pek azınız hariç, muhakkak şeytana uyardınız.

NİSÂ - 105

أَرَى : ﴿ لَتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ ﴾

(Ey Muhammed!) Biz sana Kitab'ı (Kur'ân'ı) hak olarak indirdik ki, insanlar arasında Allah'ın sana **öğrettikleri ile** hüküm veresin. Sakın hainlerin savunucusu olma.

BAKARA - 73

يُرِي : ﴿ وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴾

“Sığırın bir parçası ile öldürülene vurun” dedik. (Denileni yaptılar ve ölü dirildi.) İşte, Allah ölüleri böyle diriltir, düşünesiniz diye mucizelerini de size böyle **gösterir**.

NAHL - 92

أَرَى : ﴿ أَنْ تَكُونَ أُمَّةً هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ ﴾

Bir topluluk diğer bir topluluktan **daha (güçlü ve) çoktur** diye yeminlerinizi aranızda bir hile ve fesat sebebi yaparak, ipliğini iyice eğirip büktükten sonra (tekrar) çözüp bozan kadın gibi olmayın. Allah, bununla sizi ancak imtihan eder. Hakkında ayrılığa düştüğünüz şeyleri kıyamet günü size elbette açıklayacaktır.

BAKARA - 276

وَيُرِي : ﴿ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ ﴾

Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise **artırır** (bereketlendirir). Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez.

A'RÂF - 151

أَرْحَم : ﴿ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴾

(Mûsâ), “Ey Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla. Bizi kendi rahmetine sok. Sen, merhametlilerin **en merhametlisisin**” dedi.

FUSSİLET - 23

أَرَدَىٰ ۞ وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرْدَاكُمْ ۞

“İşte bu sizin, Rabbiniz hakkında beslediğiniz zannınızdır. O, **sizi mahvetti** de ziyâna uğrayanlardan oldunuz.”

SÂFFÂT - 56

يُرِيدِي ۞ قَالَ تَاللَّهِ إِنِّي كَادَتْ لَتُرْدِينِ ۞

Ona şöyle der: “Allah’a andolsun, neredeyse **beni de helâk edecektin.**”

NAHL - 70

أَرْدَلُ ۞ وَمِنْكُمْ مَّنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْدَلِ الْعُمرِ ۞

Allah, sizi yarattı. Sonra sizi öldürecek. İçinizden kimileri de, bilgili olduktan sonra hiçbir şeyi bilmesin diye ömrünün **en düşkün** çağına ulaştırılır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeye) hakkıyla gücü yetendir.

TEVBE - 33

أَرْسَلْ ۞ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ ۞

O, Allah’a ortak koşanlar hoşlanmasalar bile dinini, bütün dinlere üstün kılmak için, peygamberini hidayetle ve hak dinle **gönderendir.**

A’RÂF - 57

يُرْسِلُ ۞ وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ۞

O, rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak **gönderendir.** Nihayet rüzgârlar ağır bulutları yüklediği vakit, onları ölü bir belde(yi diriltmek) için sevk ederiz de oraya suyu indiririz. Derken onunla türlü türlü meyveleri çıkarırız. İşte ölüleri de öyle çıkaracağız. Ola ki ibretle düşünürsünüz.

NÂZİÂT - 32

أَرْضَىٰ: وَالْجِبَالِ أَرْضَاهَا ﴿﴾

Dağları **sağlam bir şekilde yerleştirdi.**

HACC - 2

أَرْضَع: ﴿﴾ يَوْمَ تَرُؤْنَهَا تَذْهَبُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ ﴿﴾

Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın **emzirmekte** olduğu çocuğundan geçer ve her hamile kadın da karnındaki çocuğunu düşürür. İnsanları sarhoş görürsün; hâlbuki onlar sarhoş değillerdir. Ne var ki Allah'ın azabı çok şiddetlidir.

BAKARA - 233

يُرضِع: ﴿﴾ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ ﴿﴾

Emzirmeyi tamamlamak isteyenler için- anneler çocuklarını iki tam yıl **emzirirler**. Onların (annelerin) yiyeceği, giyeceği, örfeye uygun olarak babaya aittir. Hiçbir kimseye gücünün üstünde bir yük ve sorumluluk teklif edilmez. -Hiçbir anne ve hiçbir baba çocuğu sebebiyle zarara uğratılmasın- (Baba ölmüşse) mirasçı da aynı şekilde sorumludur. Eğer (anne ve baba) kendi aralarında danışıp anlaşarak (iki yıl dolmadan) çocuğu süttten kesmek isterlerse, onlara günah yoktur. Eğer çocuklarınızı (bir sütanneye) emzirtmek isterseniz, örfeye uygun olarak vereceğiniz ücreti güzelce ödediğiniz takdirde size bir günah yoktur. Allah'a karşı gelmekten sakının ve bilin ki, Allah, yapmakta olduklarınızı hakkıyla görendir.

NİSÂ - 88

أَرْكَسَ: ﴿﴾ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا ﴿﴾

“Size ne oluyor da münafıklar hakkında iki gruba ayrıldınız? Allah, onları yaptıkları işlerden dolayı **baş aşağı ederek eski konumlarına (küfre) döndürmüştür**. Allah'ın saptırdığını yola getirmek mi istiyorsunuz? Allah kimi saptırırsa, sen onun için asla bir çıkış yolu bulamazsın.

RA'D - 11

أَرَادَ : ﴿ وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ﴾

İnsanı önünden ve ardından takip eden melekler vardır. Allah'ın emriyle onu korurlar. Şüphesiz ki, bir kavim kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez. Allah, bir kavme kötülük **diledi** mi, artık o geri çevrilemez. Onlar için Allah'tan başka hiçbir yardımcı da yoktur.

NİSÂ - 28

يُرِيدُ : ﴿ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ ﴾

Allah, sizden (yükümlülükleri) hafifletmek **istiyor**. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

BAKARA - 232

أَرْزَى : ﴿ دَلَّكُمْ أَرْزَى لَكُمْ وَأَطَهَّرُ ﴾

Kadınları boşadığınız ve onlar da bekleme sürelerini bitirdikleri zaman kendi aralarında aklın ve dinin gereklerine uygun olarak güzellikle anlaştıkları takdirde, eşleriyle (yeniden) evlenmelerine engel olmayın. Bununla içinizden Allah'a ve ahiret gününe iman edenlere öğüt verilmektedir. Bu, sizin için **daha hayırlı** ve daha temizdir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.

ŞUARÂ - 64

أَزَلَّ : ﴿ وَأَزَلَّ فَتَمَّ الْآخِرِينَ ﴾

Ötekileri de oraya **yaklaştırdık**.

BAKARA - 36

أَزَلَّ : ﴿ فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ ﴾

Derken, şeytan ayaklarını oradan **kaydırdı**. Onları içinde buldukları konumdan çıkardı. Bunun üzerine biz de, “Birbirinize düşman olarak inin. Sizin için yeryüzünde belli bir süre barınak ve yararlanma vardır” dedik.

SAFF - 5

أَزَاغَ : ﴿ فَلَئِمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ﴾

Hani Mûsâ kavmine, “Ey kavmim! Allah’ın size gönderdiği peygamberi olduğumu bilip durduğunuz hâlde, niçin bana eziyet ediyorsunuz?” demişti. Onlar yoldan sapınca, Allah da kalplerini (doğru yoldan) **saptırdı**. Allah, fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.

ÂLİ İMRAN - 8

يُرْغُ : ﴿ رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا ﴾

(Onlar şöyle yakarırlar): “Rabbimiz! Bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi **eğriltme**. Bize katından bir rahmet bahşet. Şüphesiz sen çok bahşedensin.”

LOKMÂN - 20

أَسْبَغَ : ﴿ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً ﴾

Göklerde, yerde ne varsa hepsini Allah’ın sizin hizmetinize verdiğini ve açıkça yahut gizlice üzerinizdeki nimetlerini **tamamladığını** görmediniz mi? Yine de insanlar arasında, hiçbir bilgisi, yol göstericisi ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan Allah hakkında tartışıp duranlar vardır.

MUHAMMED - 28

أَسْحَطَ : ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَسْحَطَ اللَّهُ ﴾

Bu, Allah’ı **gazaplandırın** şeylere uydukları ve O’nun hoşnut olduğu şeyleri beğenmedikleri içindir. Allah da onların amellerini boşa çıkarmıştır.

RA'D - 10

﴿ أَسْرَ : سَوَاءَ مِّنْكُمْ مَّنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ ﴾

(O'na göre) içinizden sözü **gizleyen** ile açığa vuran, geceleyin gizlenenle gündüz ortaya çıkan eşittir.

BAKARA - 77

﴿ يُسِرُّ : يَعْلمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾

Onlar bilmiyorlar mı ki, Allah onların **gizli tuttuklarını** da bilir, açığa vurduklarını da.

EN'ÂM - 62

﴿ أَسْرَعُ : وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَاسِبِينَ ﴾

Sonra hepsi, gerçek sahipleri Allah'a döndürülürler. İyi bilin ki hüküm yalnız O'nundur. O, hesap görenlerin **en çabuğudur**.

TÂHÂ - 127

﴿ أَسْرَفَ : وَكَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِآيَاتِ رَبِّهِ ﴾

Haddi aşan ve Rabbi'nin âyetlerine inanmayanları işte böyle cezalandırırız. Şüphesiz ahiret azabı daha şiddetli ve daha kalıcıdır.

İSRÂ - 1

﴿ أَسْرَى : سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا ﴾

Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya **götüren** Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.

MUDESİR - 34

﴿ أَسْفَرَ : وَالصُّبْحُ إِذَا أَسْفَرَ ﴾

(32-37) Hayır, (öğüt almazlar.) Aya, çekilip gittiğinde geceye, **aydınlandığında** sabaha andolsun ki o (cehennem) insan için; içinizden ileri geçmek yahut geri kalmak isteyenler için uyarıcı olarak elbette en büyük bir şeydir.

TÎN - 5

أَسْفَلَ : ﴿ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴾

Sonra onu, aşağıların **aşağısına** indirdik.

MURSELÂT - 27

أَسْقَى : ﴿ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا ﴾

Orada sabit yüce dağlar yaratmadık mı, size tatlı bir su **içirmedik mi?**

NAHL - 66

يُسْقِي : ﴿ نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ ﴾

Şüphesiz (sağmal) hayvanlarda da sizin için bir ibret vardır. Onların karınlarındaki fişkı ile kan arasından (süzülen) içenlere halis ve içimi kolay süt **içiriyoruz.**

İBRÂHÎM - 37

أَسْكَنْ : ﴿ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ ﴾

“Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bazısını, senin kutsal evinin (Kâbe'nin) yanında ekin bitmez bir vadiye **yerleştirdim.** Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için (böyle yaptım). Sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir, onları ürünlerden rızıklandır, umulur ki şükrederler.”

ŞÛRÂ - 33

يُسْكِن : ﴿ إِنَّ يَشَأُ يُسْكِنِ الرِّيحَ ﴾

O, dilerse rüzgârı **durdurur** da onlar denizin üstünde durakalırlar. Elbette bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

YÛNUS - 30

أَسْلَفَ : هُنَالِكَ تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ مَّا أَسْلَفَتْ ﴿٣٠﴾

Orada herkes **daha önce yaptığı şeyleri** yoklayacak (ve kendi akıbetini öğrenecek), hepsi de gerçek sahipleri olan Allah'a döndürülecekler ve (ilâh diye) uydurdukları şeyler (onları yüzüstü bırakıp) kendilerinden kaybolup gidecektir.

CİNN -14

أَسْلَمَ : فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَٰئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾

“Kuşkusuz içimizde müslüman olanlar da var, hak yoldan sapanlar da var. Kim **müslüman olursa**, işte onlar doğruyu arayıp bulmuşlardır.”

LOKMÂN - 22

يُسَلِّمُ : وَمَنْ يُسَلِّمِمْ وَجْهَهُ إِلَى اللَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ ﴿٢٢﴾

Kim iyilik yaparak kendini Allah'a **teslim ederse**, şüphesiz en sağlam kulpa tutunmuştur. İşlerin sonu ancak Allah'a varır.

ENFÂL - 23

أَسْمَعُ : وَلَوْ أَسْمَعُهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

Allah, onlarda bir hayır (hakka yöneliş) olduğunu bilseydi, elbette onlara işittirirdi. Onlara **işittirseydi** dahi mutlaka yine yüz çevirerek dönüp giderlerdi.

FÂTİR - 22

يُسْمِعُ : إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ ﴿٢٢﴾

Diriler ile ölümler de bir olmaz. Allah, dilediğine **işittirir**. Sen, kabirde bulunanlara işittirecek değilsin.

FUSSİLET - 46

﴿ أَسَاءَ : ﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا ﴾

Kim iyi bir iş yaparsa kendi lehinedir. Kim de **kötülük yaparsa** kendi aleyhinedir. Rabbin, kullara (zerre kadar) zulmedici değildir.

ZUMER - 35

﴿ أَسْوَأَ : ﴿ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا ﴾

Allah, işlediklerinin **en kötüsünü** örtmek ve onlara yaptıklarının en güzeli ile karşılık vermek için (onları böyle mükâfatlandırdı).

BAKARA - 187

﴿ أَسْوَدَ : ﴿ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ ﴾

Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar, size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah, (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşarak) kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazıp takdir etmiş olduğu şeyi arayın. Şafağın aydınlığı **gecenin karanlığından** ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun. Bununla birlikte siz mescitlerde itikâfta iken eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır. Bu sınırlara yaklaşmayın. Allah, kendine karşı gelmekten sakınsınlar diye, âyetlerini insanlara böylece açıklar.

SEBE - 12

﴿ أَسْأَلَ : ﴿ وَأَسْأَلْنَا لَهُ عَذَابَ الْقَطْرِ ﴾

Süleyman'ın emrine de, sabah esişi bir ay, akşam esişi de bir ay(lık yol) olan rüzgârı verdik. Erimiş bakır ocağını da ona sel gibi **akıttık**. Cinlerden de Rabbinin izniyle onun önünde çalışanlar vardı. İçlerinden kim bizim emrimizden çıkarsa, ona alevli ateş azabını tattırırız.

NİSÂ - 84

أَشَدَّ : ﴿ وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴾

(Ey Muhammed!) Artık Allah yolunda savaş! Sen ancak kendinden sorumlusun! Mü'minleri de savaşa teşvik et. Umulur ki Allah inkâr edenlerin gücünü kırar. Allah'ın gücü daha üstündür, cezası **daha şiddetlidir**.

ZUMER - 69

أَشْرَقَ : ﴿ وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا ﴾

Yeryüzü, Rabbinin nuruyla **aydınlanır**. Kitap (amel defterleri) ortaya konur. Peygamberler ve şahitler getirilir ve haksızlığa uğratılmaksızın aralarında adaletle hüküm verilir.

A'RÂF - 173

أَشْرَكَ : ﴿ أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ ﴾

Yahut, “Bizden önce babalarımız Allah’a **ortak koşmuşlar**. Biz onlardan sonra gelen bir nesiliz. Şimdi batılcıların işlediği yüzünden bizi helâk mı edeceksin?” dememeniz içindir.

KEHF - 26

يُشْرِكُ : ﴿ وَلَا يُشْرِكُ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ﴾

De ki: “Kaldıkları süreyi Allah daha iyi bilir. Göklerin ve yerin gaybını bilmek O'na aittir. O, ne güzel görür; O, ne güzel işitir! Onların, O'ndan başka hiçbir dostu da yoktur. O, hükmüne hiçbir kimseyi **ortak etmez**.”

MUCÂDELE - 13

أَشْفَقَ : ﴿ أَأَشْفَقْتُمْ أَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُؤَاثِمَ صَدَقَاتٍ ﴾

Baş başa konuşmanızdan önce sadakalar vermekten **çekindiniz mi?** Bunu yapmadığınıza ve Allah da, sizi affettiğine göre artık namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Resûlüne itaat edin. Allah, bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

RA'D - 34

أَشَقُّ : وَلَعَدَابُ الْآخِرَةِ أَشَقُّ ❖

Onlara dünya hayatında bir azap vardır. Ahiret azabı ise daha **ağır** ve onları Allah'ın azabından koruyacak kimse de yoktur.

A'LÂ - 11

أَشَقَّى : ❖ وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشَقَّى ❖

(11-12) En büyük ateşe girecek olan **en bedbaht kimse (kâfir)** ise, öğüt almaktan kaçınır.

A'RÂF - 172

أَشْهَدُ : ❖ وَأَشْهَدُهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ ❖

Hani Rabbin (ezelde) Âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı **şahit tutarak**, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” demişti. Onlar da, “Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin)” demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü, “Biz bundan habersizdik” dememeniz içindir.

BAKARA - 204

يُشْهَدُ : ❖ وَيُشْهَدُ اللَّهُ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ ❖

İnsanlardan öylesi de vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider. Bir de kalbindekine (Sözünün özüne uyduğuna) Allah'ı **şahit tutar**. Hâlbuki o, düşmanlıkta en amansız olandır.

MERYEM - 29

أَشَارَ : ❖ فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ قَالُوا كَيْفَ نَكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ❖

Bunun üzerine (Meryem, çocukla konuşun diye) ona **işaret etti**. “Beşikteki bir bebekle nasıl konuşuruz?” dediler.

MULK - 30

أَصْبَحَ : ﴿ فُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ ﴾

De ki: “Söyleyin bakalım: Suyunuz **çekiliverse**, size kim temiz bir akar su getirir?”

KEHF - 41

يُصْبِحُ : ﴿ أَوْ يُصْبِحَ مَاؤُهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُ طَلَبًا ﴾

“Ya da suyu **çekiliverir** de (bırak bir daha bulmayı) artık onu arayamazsın bile.”

BAKARA - 175

أَصْبَرَ : ﴿ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴾

İşte bunlar hidayeti verip sapıklığı, bağışlanmayı verip azabı satın alanlardır. Onlar ateşe karşı ne kadar da **dayanıklılırlar**(!)

NİSÂ - 78

أَصْدَقَ : ﴿ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ﴾

Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. Andolsun, sizi kıyamet gününde mutlaka bir araya toplayacaktır. Bunda asla şüphe yoktur. Kimdir sözü Allah’inkinden **daha doğru** olan?

NÛH - 7

أَصْرَ : ﴿ وَاسْتَعْشِرْهُمْ وَأَصْرُوهَا وَأَسْكَبُوا اسْتِكْبَارًا ﴾

“Kuşkusuz sen onları bağışlayasın diye kendilerini her davet edişimde parmaklarını kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, inanmamakta **direndiler** ve büyük bir kibir gösterdiler.”

CÂSİYE - 8

﴿ يَصِرُّ ﴾ : ﴿ يَسْمَعُ آيَاتِ اللَّهِ تُتْلَى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا ﴾

Kendisine Allah'ın âyetlerinin okunduğunu işitir de, sonra büyüklük taslayarak sanki onları hiç duymamış gibi **direnir**. İşte onu elem dolu bir azap ile müjdele!

SEBE - 3

﴿ أَصْغَرُ ﴾ : ﴿ وَلَا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ ﴾

İnkâr edenler, “Kıyamet bize gelmeyecektir” dediler. De ki: “Hayır, öyle değil, gaybı bilen Rabbime andolsun ki, Kıyamet size mutlaka gelecektir. Ne göklerde ve ne de yerde zerre ağırlığında bir şey bile O’ndan gizli kalmaz. Bundan **daha küçük** ve daha büyük ne varsa, hepsi apaçık bir kitaptadır.”

ZUHRÛF - 16

﴿ أَصْفَى ﴾ : ﴿ أَمْ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَأَصْفَاكُمْ بِالْبَنِينَ ﴾

Yoksa, Allah, yarattıklarından kendisine kızlar edindi de, oğulları size mi **seçip ayırdı?**

ŞÛRÂ - 40

﴿ أَصْلَحَ ﴾ : ﴿ فَمَنْ عَمَّا وَأَصْلَحَ فَأُجْرُهُ عَلَى اللَّهِ ﴾

Bir kötülüğün karşılığı, onun gibi bir kötülüktür (ona denk bir cezadır). Ama kim affeder ve arayı **düzelirse**, onun mükâfatı Allah'a aittir. Şüphesiz O, zâlimleri sevmez.

YÛNUS - 81

﴿ يُصْلِحُ ﴾ : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴾

Sihirbazlar atacaklarını atınca, Mûsâ dedi ki: “Sizin bu yaptığınız sihirdir. Allah, onu elbette boşa çıkaracaktır. Çünkü Allah, bozguncuların işini **düzelmez**.”

MUHAMMED - 23

أَصَمَّ : ﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ ﴾

İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, **kulaklarını sağır**, gözlerini kör **ettiği** kimselerdir.

RÛM - 48

أَصَابَ : ﴿ فَإِذَا أَصَابَ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴾

Allah, rüzgârları gönderendir. Onlar da bulutları harekete geçirir. Allah, onları dilediği gibi, (bazen) yayar ve (bazen) yoğunlaştırır. Nihayet yağmurun onların arasından çıktığını görürsün. Onu kullarından dilediklerine **uğrattığı** zaman bir de bakarsın sevinirler.

YÛNUS - 107

يُصِيبُ : ﴿ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾

Eğer Allah sana herhangi bir zarar verecek olursa, bil ki onu, O'ndan başka giderebilecek yoktur. Eğer sana bir hayır dilerse, O'nun lütfunu engelleyebilecek de yoktur. O, bunu kullarından dilediğine **eriştirir**. O, çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

NECM - 43

أَضْحَكَ : ﴿ وَأَنَّهُ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى ﴾

Şüphesiz O, **güldürür** ve ağlatır.

MERYEM - 75

أَضْعَفُ : ﴿ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضْعَفُ جُنْدًا ﴾

(Ey Muhammed!) De ki: “Kim sapıklık içinde ise Rahmân onlara, istenildiği kadar süre versin! Nihayet kendilerine vaad olunan azabı, ya da kıyameti gördüklerinde kimin yeri daha kötüymüş, kimin taraftarları **daha zayıf**miş bilecekler.

YÂSÎN - 62

﴿ أَضَلَّ: ﴿ وَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبَلًا كَثِيرًا ﴾

“Andolsun, o sizden pek çok nesli **saptırmıştı**. Hiç düşünmüyor muydunuz?”

MU’MİN - 34

﴿ يُضِلُّ: ﴿ كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُّرْتَابٌ ﴾

Andolsun, daha önce Yûsuf da size apaçık deliller getirmişti de, onun size getirdikleri hakkında şüphe edip durmuştunuz. Daha sonra o ölünce de, “Allah, ondan sonra aslâ peygamber göndermez” demiştiniz. İşte Allah, aşırı giden şüpheci kimseleri böyle **saptırır**.

A’RÂF - 178

﴿ يُضِلُّ: ﴿ وَمَنْ يُضِلِلْ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴾

Allah, kimi doğru yola iletirse, odur doğru yolu bulan. Kimleri de **saptırırsa**, işte onlar, ziyana uğrayanların ta kendileridir.

BAKARA - 20

﴿ أَضَاءَ: ﴿ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشْنُوءًا فِيهِ ﴾

Şimşek neredeyse gözlerini alıverecek. Önlerini her **aydınlattığında** ışığında yürürler. Karanlık çökünce dikilip kalırlar. Allah dileyseydi, elbette onların işitme ve görme duyularını giderirdi. Şüphesiz Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir.

NÛR - 35

﴿ يُضِيءُ: ﴿ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ أَمْ تَمَسَّهُ نَارٌ ﴾

Allah, göklerin ve yerin nurudur. O’nun nurunun temsili şudur: Duvarda bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse **aydınlatacak** (kadar

berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

MERYEM - 59

﴿ أَضَاعَ ﴾ : ﴿ فَخَلَفَ مِنْ بَعدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ ﴾

Onlardan sonra, namazı **zayi eden**, şehvet ve dünyevî tutkularının peşine düşen bir nesil geldi. Onlar bu tutumlarından ötürü büyük bir azaba çarptırılacaklardır.

TEVBE - 120

﴿ يُضَيِّعُ ﴾ : ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضَيِّعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴾

Medine halkı ve onların çevresinde bulunan bedevîlere, Allah'ın Resûlünden geri kalmak, kendi canlarını onun canından üstün tutmak yaraşmaz. Çünkü onların, Allah yolunda çektikleri susuzluk, yorgunluk, açlık, kâfirleri öfkelenmek üzere bir yere adım atmaları ve düşmana karşı herhangi bir başarı kazanmaları gibi hiçbir olay yoktur ki karşılığında kendilerine iyi bir amel(in sevabı) yazılmış olmasın. Şüphesiz Allah, iyilik yapanların mükâfatını elbette **zayi etmez**.

KUREYŞ - 4

﴿ أَطْعَمَ ﴾ : ﴿ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴾

(1-4) Kureyş'i ısındırıp alıştırdığı; onları kışın (Yemen'e) ve yazın (Şam'a) yaptıkları yolculuğa ısındırıp alıştırdığı için, Kureyş de, kendilerini besleyip **açlıklarını gideren** ve onları korkudan emin kılan bu evin (Kâbe'nin) Rabbine kulluk etsin.

EN'ÂM - 14

﴿ يُطْعِمُ ﴾ : ﴿ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ ﴾

De ki: “Göklerin ve yerin yaratıcısı olan, **beslediği hâlde** beslenmeye ihtiyacı olmayan Allah'tan başkasını mı dost edineceğim.” De ki: “Bana, (Allah'a) teslim olanların ilki olmam emredildi ve sakın Allah'a ortak koşanlardan olma (denildi).”

KAFF - 27

﴿ وَأَطْعَى: ﴿ قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا أَطْعَيْتُهُ ﴾

Arkadaşı (olan şeytan) der ki: “Ey Rabbimiz! Onu ben **azdırmadım**, fakat kendisi derin bir sapıklık içinde idi.”

MÂİDE - 64

﴿ أَطْفًا: ﴿ كَلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِّلْحَرْبِ أَطْفَاَهَا اللَّهُ ﴾

Bir de Yahudiler, “Allah’ın eli bağlıdır” dediler. Söylediklerinden ötürü kendi elleri bağlansın ve lânete uğrasınlar! Hayır, O’nun iki eli de açıktır, dilediği gibi verir. Andolsun, sana Rabbinden indirilen (Kur’ân) onlardan birçoğunun azgınlık ve küfrünü artıracaktır. Biz onların arasına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa, Allah onu **söndürmüştür**. Onlar yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışırlar. Allah, bozguncuları sevmez.

TEVBE – 32

﴿ يُطْفِئُوا: ﴿ يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ ﴾

Allah’ın nurunu ağızlarıyla **söndürmek** istiyorlar. Oysa kâfirler hoşlanmasalar da Allah, nurunu tamamlamaktan başka bir şeye razı olmaz.

AHZÂB – 53

﴿ أَطْهَر: ﴿ ذَلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِمْ ﴾

Ey iman edenler! Yemek için çağrılmaksızın ve yemeğin pişmesini beklemeksizin (vakitli vakitsiz) Peygamber’in evlerine girmeyin, çağrıldığınız zaman girin. Yemeği yiyince de hemen dağılın. Sohbet için beklemeyin. Çünkü bu davranışınız Peygamber’i rahatsız etmekte, fakat o sizden de çekinmektedir. Allah ise gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamberin hanımlarından bir şey istediğiniz zaman perde arkasından isteyin. Böyle davranmanız hem sizin kalpleriniz, hem de onların kalpleri için **daha temizdir**. Allah’ın Resûlüne rahatsızlık vermeniz ve kendisinden sonra

hanımlarını nikâhlamanız ebediyen söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah katında büyük bir günahdır.

NİSÂ - 80

﴿ أَطَاعَ : مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ ﴾

Kim peygambere **itaat ederse**, Allah'a **itaat etmiş** olur. Kim yüz çevirirse, (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik.

HAŞR – 11

﴿ يُطِيعُ : لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنُخْرِجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا ﴾

Kitap ehlinde o inkâr eden kardeşlerine, “Yemin ederiz ki, siz (Medine’den) çıkarılırsanız, muhakkak biz de sizinle beraber çıkarız. Sizin hakkınızda asla kimseye **boyun eğmeyiz**. Eğer size karşı savaşırsa, size mutlaka yardım ederiz” diyerek münafıklık yapanlara bakmaz mısınız? Hâlbuki Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder.

FETİH – 24

﴿ أَظْفَرُ : مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمُ عَلَيْهِمْ ﴾

O, Mekke’nin göbeğinde, sizi onlara karşı **üstün kıldıktan** sonra, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan çekendir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görmektedir.

BAKARA – 20

﴿ أَظْلَمَ : وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ﴾

Şimşek neredeyse gözlerini alıverecek. Önlerini her aydınlatışında ışığında yürürler. **Karanlık çökünce** dikilip kalırlar. Allah dileseydi, elbette onların işitme ve görme duyularını giderirdi. Şüphesiz Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir.

TAHRÎM – 3

﴿ أَظْهَرَ : فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ ﴾

Hani peygamber eşlerinden birine, gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi o sözü (başkasına) haber verip Allah da bunu peygambere **bildirince**, peygamber bunun bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber, bunu ona (sırrı açıklayan eşine) haber verince o, “Bunu sana kim bildirdi?” dedi. Peygamber, “Bunu bana, hakkıyla bilen ve hakkıyla haberdar olan Allah haber verdi” dedi.

CİNN – 26

يُظْهِرُ : ﴿عَالِمُ الْعَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا﴾

O, gaybı bilendir. Hiç kimseye gaybını **bildirmez**.

KEHF – 102

أَعْتَدَ : ﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا﴾

İnkâr edenler, beni bırakıp da kullarımı dost edineceklerini mi sandılar? Biz cehennemi kâfirlere konak olarak **hazırladık**.

KEHF – 21

أَعْتَرُ : ﴿وَكَذَلِكَ أَعْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيُعْلَمُوا أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ﴾

Böylece biz, (insanları) onların hâlerinden **haberdar ettik** ki, Allah’ın va’dinin hak olduğunu ve kıyametin gerçekleşmesinde de hiçbir şüphe olmadığını bilsinler. Hani onlar (olayın mucizevî tarafını ve asıl hikmetini bırakmışlar da) aralarında onların durumunu tartışıyorlardı. (Bazıları), “Onların üstüne bir bina yapın, Rableri onların hâlini daha iyi bilir” dediler. Duruma hâkim olanlar ise, “Üzerlerine mutlaka bir mescit yapacağız” dediler.

HADÎD – 20

أَعْجَبَ : ﴿كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ﴾

Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda karşılıklı bir övünme, çok mal ve evlat sahibi olma yarışından ibarettir. (Nihayet hepsi yok olur

gider). Tıpkı şöyle: Bir yağmur ki, bitirdiği bitki çiftçilerin **hoşuna gider**. Sonra kurumaya yüz tutar da sen onu sararmış olarak görürsün. Sonra da çer çöp olur. Ahirette ise (dünyadaki amele göre ya) çetin bir azap ve(ya) Allah'ın mağfiret ve rızası vardır. Dünya hayatı, aldanış metaından başka bir şey değildir.

FETİH – 29

يُعِجِبُ : ﴿ يُعِجِبُ الزَّوْعَ لِيُعِظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ ﴾

Muhammed, Allah'ın Resûlüdür. Onunla beraber olanlar, inkârcılara karşı çetin, birbirlerine karşı da merhametlidirler. Onların, rükû ve secde hâlinde, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk istediklerini görürsün. Onların secde eseri olan alametleri yüzlerindedir. İşte bu, onların Tevrat'ta ve İncil'de anlatılan durumlarıdır: Onlar filizini çıkarmış, onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş, ziraatçıların **hoşuna giden** bir ekin gibidirler. Allah, kendileri sebebiyle inkârcıları öfkelenmek için onları böyle sağlam ve dirençli kılar. Allah, içlerinden iman edip salih amel işleyenlere bir bağışlama ve büyük bir mükâfat vaad etmiştir.

TÂHÂ - 83

أَعْجَلَ : ﴿ وَمَا أَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَى ﴾

(Mûsâ, Tûr'a varınca): “Seni, **acele ile** kavminden **uzaklaştıran** nedir, ey Mûsâ?” (dedik.)

NAHL – 103

أَعْجَبِي : ﴿ لِسَانُ الَّذِي يُلْجِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَبِي ﴾

Andolsun ki biz onların, “Kur'ân'ı ona bir insan öğretiyor” dediklerini biliyoruz. İma ettikleri kimsenin dili **yabancıdır**. Bu Kur'ân ise gayet açık bir Arapça'dır.

ŞUARÂ – 198

أَعْجَمِي: ﴿ وَكُنَّا نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴾

(198-199) Biz onu **Arapça bilmeyenlerden** birine indirseydik ve o da bunu kendilerine okusaydı, yine buna inanmazlardı.

MUCÂDELE – 15

أَعَدَّ: ﴿ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ﴾

Allah, onlara çetin bir azap **hazırlamıştır**. Gerçekten onların yaptıkları şey ne kötüdür!

NÛR – 61

أَعْرَجَ: ﴿ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَىٰ حَرْجٌ وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ ﴾

Köre güçlük yoktur, **topala** güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur. Kendi evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya annelerinizin evlerinde veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya anahtarlarına sahip olduğunuz evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yemenizde de bir sakınca yoktur. Bir arada veya ayrı ayrı olarak yemek yemenizde de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selâm verin. İşte Allah, düşünesiniz diye âyetleri size böyle açıklar.

İSRÂ – 83

أَعْرَضَ: ﴿ وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَأَىٰ بِجَانِبِهِ ﴾

İnsana nimet verdiğimizde **yüz çevirip** yan çizer. Kendisine şer dokununca da umutsuzluğa düşer.

CİNN – 17

﴿يُعْرَضُ﴾ : ﴿وَمَنْ يُعْرَضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْأَلْكَ عَذَابًا صَعَدًا﴾

(16-17) Yine de ki: “Bana şöyle de vahyedildi: ‘Eğer yolda dosdoğru olurlarsa, mutlaka onlara bol yağmur yağdırırız ki bununla onları imtihan edelim. Kim Rabbinin zikrinden (Kur’ân’dan) **yüz çevirirse**, Rabbi onu gittikçe yükselen bir azaba sokar.’”

HÛD – 92

﴿أَعَزَّ﴾ : ﴿قَالَ يَا قَوْمِ أَرَهَبِي أَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ﴾

Şu’ayb, şöyle dedi: “Ey kavmim! Benim kabilem sizce Allah’tan daha **itibarlı** mı ki, O’na sırt çevirdiniz. Şüphesiz Rabbim sizin yaptıklarınızı kuşatmıştır.”

ÂLİ İMRÂN – 26

﴿يُعَزُّ﴾ : ﴿وَتُعَزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ﴾

De ki: “Ey mülkün sahibi olan Allah’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini **aziz edersin**, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin.”

TÂHÂ – 50

﴿أَعْطَى﴾ : ﴿قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى﴾

Mûsâ, “Rabbimiz, her şeye hilkatini (yaratılış özelliklerini) **veren**, sonra onlara yol gösterendir” dedi.

DUHÂ – 5

﴿يُعْطِي﴾ : ﴿وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى﴾

Şüphesiz, Rabbin sana **verecek** ve sen de hoşnut olacaksın.

HADÎD – 10

﴿أَعْظَمَ﴾ : ﴿أَوْلَيْكَ أَكْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَعُوا مِنْ بَعْدِ وَقَاتَلُوا﴾

Size ne oluyor da, Allah yolunda harcama yapmıyorsunuz? Hâlbuki göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. İcinizden, fetihten (Mekke fethinden) önce harcayanlar ve savaşanlar, (diğerleri ile) bir değildir. Onların derecesi, sonradan harcayan ve savaşanlardan **daha yüksektir**. Bununla beraber Allah, hepsine de en güzel olanı (cenneti) va'detmiştir. Allah, bütün yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.

TALÂK – 5

﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفُرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمُ لَهُ أَجْرًا ﴾

İşte bu, Allah'ın size indirdiği emridir. Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah onun kötülüklerini örter ve onun mükâfatını **büyütür**.

TEVBE – 77

﴿ أَعْقَبَ : ﴿ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ ﴾

Allah'a verdikleri sözü tutmadıkları ve yalan söyledikleri için O da kalplerine, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar (sürecek) bir nifak **soktu**.

BAKARA – 140

﴿ أَعْلَمَ : ﴿ قُلْ أَأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ ﴾

Yoksa siz, “İbrahim de, İsmail de, İshak da, Yakub ile Yakuboğulları da yahudi, ya da hıristiyan idiler” mi diyorsunuz? De ki: “Sizler mi **daha iyi bilirsiniz**, yoksa Allah mı?” Allah tarafından kendisine ulaşan bir gerçeği gizleyen kimseden daha zalim kimdir? Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

NÛH – 9

﴿ أَعْلَنْتُ : ﴿ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴾

“Sonra, onlarla hem **açıktan açığa**, hem de gizli gizli **konusum**.”

BAKARA – 77

﴿ يُعْلِنُ : ﴿ يَخْلُمُ مَا يُسْرُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾

Onlar bilmiyorlar mı ki, Allah onların gizli tuttuklarını da bilir, **açığa vurduklarını** da.

A'LÂ – 1

أَعْلَى : ﴿ سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴾

Yüce Rabbinin adını tespih et.

MUHAMMED – 23

أَعْمَى : ﴿ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ ﴾

İşte bunlar, Allah'ın lânetleyip, kulaklarını sağır, gözlerini **kör ettiği** kimselerdir.

BAKARA – 220

أَعْنَتَ : ﴿ وَأَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ ﴾

Dünya ve ahiret hakkında düşünesiniz, diye böyle yapıyor. Bir de sana yetimleri soruyorlar. De ki: “Onların durumlarını düzeltmek hayırlıdır. Eğer onlara karışıp (birlikte yaşar)sanız (sakıncası yok). (Onlar da) sizin kardeşlerinizdir. Allah, bozguncuyu yapıcı olandan ayırır. Allah, dileyseydi sizi **zora sokardı**. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

FURKÂN – 4

أَعَانَ : ﴿ وَأَعَانَهُ عَلَيْهِ قَوْمٌ آخِرُونَ ﴾

İnkâr edenler, “Bu Kur’ân, Muhammed’in uydurduğu bir yalandan başka bir şey değildir. Başka bir topluluk da bu konuda ona **yardım etmiştir**” dediler. Böylece onlar haksız ve asılsız bir söz uydurdular.

ŞUARÂ – 66

أَغْرَقَ : ﴿ ثُمَّ أَغْرَقْنَا الْآخِرِينَ ﴾

Sonra ötekileri suda **boğduk**.

KEHF - 71

تُغْرَقُ : ﴿ قَالَ أَخْرِقْتَهَا لِنُغْرَقَ أَهْلِهَا ﴾

Derken yola koyuldular. Nihayet, bir gemiye bindiklerinde (adam) gemiyi deldi. Mûsâ, “Sen onu içindekileri **boğmak** için mi deldin? Doğrusu, şaşılacak bir iş yaptın.” dedi.

MÂİDE – 14

أَغْرَى : ﴿ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبُغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴾

“Biz hıristiyanız” diyenlerden de sağlam söz almıştık. Ama onlar da akıllarından çıkarmamaları istenen şeylerden önemli bir kısmını unuttular. Bu sebeple, biz de aralarına kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kini **salıverdük**. Allah, ne yapmakta olduklarını onlara bildirecek!

AHZÂB – 60

يُغْرِي : ﴿ لِنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ﴾

(60-61) Andolsun, eğer münafıklar, kalplerinde bir hastalık bulunanlar ve Medine’de kötü haberler yayıp ortalığı karıştıranlar (tuttukları yoldan) vazgeçmezlerse, elbette seni **onların üzerine gitmeye teşvik edeceğiz**. Onlar da (bundan sonra) orada lânete uğramış kimseler olarak seninle pek az süre komşu kalacaklardır. Nerede bulunurlarsa, yakalanırlar ve yaman bir şekilde öldürülürler.

YÂSİN – 9

أَغْشَى : ﴿ فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴾

Biz, onların önlerine bir set, arkalarına da bir set çekip **gözlerini perdeledik**.
Artık görmezler.

A'RÂF – 54

يُغْشِي : * يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ *

Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı gün içinde (altı evrede) yaratan ve Arş'a kurulan, geceyi, kendisini durmadan takip eden gündüze **katan**, güneşi, ayı ve bütün yıldızları da buyruğuna tabi olarak yaratan Allah'tır. Dikkat edin, yaratmak da, emretmek de yalnız O'na mahsustur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şanı yücedir.

NÂZİÂT – 29

أَغْطَسَ : * وَأَغْطَسَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا *

O göğün gecesini **karanlık yaptı**, ışığını da çıkardı.

KEHF – 28

أَعْفَلَ : * وَلَا تُطِغْ مَنْ أَعْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا *

Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte ol. Dünya hayatının zînetini arzu edip de gözlerini onlardan ayırma. Kalbini bizi anmaktan **gafil kıldığımız**, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimselere boyun eğme.

NECM – 48

أَغْنَى : * وَأَنََّّهُ هُوَ أَعْنَى وَأَقْنَى *

Şüphesiz O, **başkalarına muhtaç olmaktan kurtardı** ve varlık sahibi kıldı.

LEYL – 11

يُعْنَى : * وَمَا يُعْنَى عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى *

Cehenneme yuvarlandığı zaman, malı ona **fayda vermez**.

KASAS – 63

أَعْوَى: ﴿ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ كَمَا غَوَيْنَا ﴾

Haklarında azap hükmü gerçekleşenler, “Ey Rabbimiz! İşte şunlar bizim **azdırdıklarımızdır**. Kendimiz **azdığımız** gibi onları da **azdırdık**. Şimdi de onlardan uzaklaşıp sana döndük. Zaten (gerçekte) onlar bize tapmıyorlardı” diyeceklerdir.

HÛD - 34

يُغْوِي: ﴿ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ ﴾

Ben size öğüt vermek istesem de, eğer Allah sizi **azdırmak** istemişse, öğüdüm size fayda vermez. O, sizin Rabbinizdir ve O’na döndürüleceksiniz.

NEML – 34

أَفْسَد: ﴿ قَالَتْ إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا ﴾

(Kraliçe Belkıs) şöyle dedi: “Krallar bir memlekete girdi mi, orayı **harap ederler** ve halkının ileri gelenlerini zelil hâle getirirler. İşte onlar böyle yaparlar.”

BAKARA – 30

يُفْسِدُ: ﴿ مَنْ يُفْسِدْ فِيهَا وَيَسْفِكْ الدِّمَاءَ قَالُوا اجْعَلْ فِيهَا ﴾

Hani, Rabbin meleklere, “Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım” demişti. Onlar, “Orada **bozgunculuk yapacak**, kan dökcek birini mi yaratacaksın? Oysa biz sana hamdederek daima seni tesbih ve takdis ediyoruz.” demişler. Allah da, “Ben sizin bilmediğinizi bilirim” demişti.

KASAS – 34

أَفْصَح: ﴿ وَأَخِي هَارُونُ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا ﴾

“Kardeşim Hârûn’un dili benimkinden **daha düzgündür**. Onu da benimle birlikte, beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Çünkü ben, onların beni yalanlamalarından korkuyorum.”

NİSÂ – 21

أَفْضَىٰ : ﴿ وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَىٰ بَعْضُكُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ ﴾

Hem, siz eşlerinize **birleşmiş** ve onlar da sizden sağlam bir söz almış iken, onu nasıl (geri) alırsınız?

MU'MİNÛN – 1

أَفْلَحَ : ﴿ قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴾

Mü'minler, gerçekten **kurtuluşa ermişlerdir**.

MU'MİNÛN – 117

يُفْلِحُ : ﴿ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴾

Kim, hakkında hiçbir delili olmadığı hâlde Allah ile birlikte başka bir ilâha taparsa, onun hesabı ancak Rabbi katındadır. Şüphesiz kâfirler asla **kurtuluşa eremezler**.

A'RÂF – 143

أَفَاقَ : ﴿ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ ﴾

Mûsâ, belirlediğimiz yere (Tûr'a) gelip Rabbi de ona konuşunca, “Rabbim! Bana (kendini) göster, sana bakayım” dedi. Allah da, “Beni (dünyada) katiyen göremezsin. Fakat (şu) dağa bak, eğer o yerinde durursa sen de beni görebilirsin.” dedi. Rabbi, dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsâ da baygın düştü. **Ayılınca**, “Seni eksikliklerden uzak tutarım Allah’ım! Sana tövbe ettim. Ben inananların ilkiyim” dedi.

HAŞR - 7

أَفَاءَ : ﴿ مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ ﴾

Allah’ın, (fethedilen) memleketlerin ahalisinden **savaşılmaksızın** peygamberine **kazandırdığı mallar**; Allah’a, peygambere, onun yakınlarına, yetimlere, yoksullara ve

yolda kalmışlara aittir. O mallar, içinizden yalnız zenginler arasında dolaşan bir servet (ve güç) hâline gelmesin diye (Allah böyle hükmetmiştir). Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir.

BAKARA – 199

﴿ أَفَاضَ : ﴿ ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ ﴾

Sonra insanların **akın ettiği** yerden siz de **akın edin** ve Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

AHKÂF – 8

﴿ تُفِيضُ : ﴿ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ﴾

Yoksa, “Onu uydurdu” mu diyorlar? De ki: “Eğer ben onu uydurmuşsam, Allah'tan gelecek olana (cezaya) karşı siz benim için hiçbir şey yapamazsınız. O, sizin, hakkında (**düşüncesizce**) **yaygara kopardığımız** şeyi daha iyi bilir. Benimle sizin aranızda şahit olarak O yeter! O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”

ABESE – 21

﴿ أَقْبَرَ : ﴿ ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرُوهُ ﴾

Sonra onu öldürdü ve **kabre koydu**.

SÂFFÂT – 27

﴿ أَقْبَلُ : ﴿ وَأَقْبَلِ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴾

Birbirlerine **yönelip** sorarlar (çekişirler).

ŞUARÂ – 76

﴿ أَقْدَمُ : ﴿ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ ﴾

(75-76) İbrahim, şöyle dedi: “Sizin ve **geçmiş** atalarınızın taptığı şeyleri gördünüz mü?”

BAKARA – 237

﴿ أَقْرَبُ : وَأَنْ تَعْمُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى ﴾

Eğer onlara mehir tespit eder de kendilerine el sürmeden boşarsanız, tespit ettiğiniz mehrin yarısı onlarıdır. Ancak kadının, ya da nikâh bağı elinde bulunanın (kocanın, paylarından) vazgeçmesi başka. Bununla birlikte (ey erkekler), sizin vazgeçmeniz takvaya (Allah’a karşı gelmekten sakınmaya) **daha yakındır**. Aranızda iyilik yapmayı da unutmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

ÂLİ İMRÂN – 81

﴿ أَقْرَبُ : قَالُوا أَفَرَرْنَا ﴾

Hani, Allah peygamberlerden, “Andolsun, size vereceğim her kitap ve hikmetten sonra, elinizdekini doğrulayan bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka iman edeceksiniz ve ona mutlaka yardım edeceksiniz” diye söz almış ve, “Bunu kabul ettiniz mi; verdiğim bu ağır görevi üstlendiniz mi?” demişti. Onlar, “**Kabul ettik**” demişlerdi. Allah da, “Öyleyse şahid olun, ben de sizinle beraber şahit olanlardanım” demişti.

HACC – 5

﴿ يُقْرُ : وَنُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى ﴾

Ey insanlar! Ölümden sonra diriliş konusunda herhangi bir şüphe içindeyseniz (düşünün ki) hiç şüphesiz biz sizi topraktan, sonra az bir sudan (meniden), sonra bir “alaka”dan , sonra da yaratılışı belli belirsiz bir “mudga”dan yarattık ki size (kudretimizi) apaçık anlatalım. Dilediğimizi belli bir süreye kadar rahimlerde **durduruyoruz**. Sonra sizi bir çocuk olarak çıkarıyor, sonra da (akıl, temyiz ve kuvvette) tam gücünüze ulaşmanız için (sizi kemale erdiriyoruz.) İçinizden ölenler olur. Yine içinizden bir kısmı da ömrün en düşkün çağına ulaştırılır ki, bilirken hiçbir şey bilmez hâle gelsin. Yeryüzünü de ölü, kupkuru görürsün. Biz, onun üzerine yağmur indirdiğimiz zaman kıpırdar, kabarıp ve her türden iç açıcı çift çift bitkiler bitirir.

HADÎD – 18

﴿أَفْرِضْ﴾ : ﴿وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾

Şüphesiz ki sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar ve Allah'a güzel bir **borç verenler** var ya, (verdikleri) onlara kat kat ödenir. Ayrıca onlara çok değerli bir mükâfat da vardır.

BAKARA – 245

﴿يُفْرِضُ﴾ : ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ﴾

Kimdir Allah'a güzel bir **borç verecek** o kimse ki, Allah da o borcu kendisine **kat kat ödesin**. (Rızık) Allah daraltır ve genişletir. Ancak O'na döndürüleceksiniz.

AHZÂB – 5

﴿أَقْسَطُ﴾ : ﴿أَدْعُوهُمْ لِآبَائِهِمْ هُوَ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ﴾

Onları babalarına nispet ederek çağırın. Bu, Allah katında **daha (doğru ve) adaletlidir**. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır. Hata ile yaptığınız bir işte size hiçbir günah yoktur. Fakat kasten yaptığınız şeylerde size günah vardır. Allah, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

MUMTEHİNE - 8

﴿يُقْسِطُ﴾ : ﴿أَنْ تَبْرُوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ﴾

Allah, sizi, din konusunda sizinle savaşmamış, sizi yurtlarınızdan da çıkarmamış kimselere iyilik etmekten, onlara **âdil davranmaktan** men etmez. Şüphesiz Allah, âdil davrananları sever.

EN'ÂM – 109

﴿أَقْسَمُ﴾ : ﴿وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ﴾

Eğer kendilerine (başka) bir mucize gelirse, mutlaka ona inanacaklarına dair en güçlü yeminleriyle Allah'a **yemin ettiler**. De ki: “Mucizeler ancak Allah katındadır. O mucizeler geldiği vakit de inanmayacaklarınızı siz ne bileceksiniz?”

RÛM - 56

يُقْسِمُ : ﴿ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ ﴾

Kıyametin kopacağı gün suçlular, (dünyada) bir andan fazla kalmadıklarına **yemin ederler**. Onlar (dünyada haktan) işte böyle döndürülüyorlardı.

KASAS – 20

أَفْصَى : ﴿ وَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ أَفْصَى الْمَدْيَنَةِ يُسْعَى ﴾

Şehrin **öbür ucundan** koşarak bir adam geldi. “Ey Mûsâ! İleri gelenler seni öldürmek için aralarında senin durumunu görüşüyorlar. Şehirden hemen çık. Şüphesiz ben sana öğüt verenlerdenim” dedi.

A'RÂF - 57

أَقْلًا : ﴿ حَتَّىٰ إِذَا أَقْلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُفِنَاهُ لِيَلْدَ مَيِّتٍ ﴾

O, rüzgârları rahmetinin önünde müjde olarak gönderendir. Nihayet rüzgârlar ağır bulutları **yüklendiği** vakit, onları ölü bir belde(yi diriltmek) için sevk ederiz de oraya suyu indiririz. Derken onunla türlü türlü meyveleri çıkarırız. İşte ölüleri de öyle çıkaracağız. Ola ki ibretle düşünürsünüz.

NECM – 48

أَفَى : ﴿ وَأَنَّهُ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَفَىٰ ﴾

Şüphesiz O, başkalarına muhtaç olmaktan kurtardı ve **varlık sahibi kıldı**.

BAKARA – 177

﴿ أَقَامَ : وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ ﴾

İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı taraflarına çevirmeniz(den ibaret) değildir. Asıl iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı **dosdoğru kılan**, zekâtı veren, antlaşma yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır. İşte bunlar, doğru olanlardır. İşte bunlar, Allah'a karşı gelmekten sakınanların ta kendileridir.

KEHF – 105

﴿ يُقِيمُ : فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُهُمْ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا ﴾

Onlar, Rab'lerinin âyetlerini ve O'na kavuşacaklarını inkâr eden, böylece amelleri boşa çıkan, o yüzden de kıyamet gününde amelleri için bir terazi **kurmayacağımız** kimselerdir.

İSRÂ – 9

﴿ أَقْوَمُ : إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ ﴾

(9-10) Gerçekten bu Kur'ân **en doğru olan** yola götürür ve iyi işler yapan mü'minler için büyük bir mükâfat olduğunu ve ahirete inanmayanlar için elem dolu bir azap hazırladığımızı müjdeler.

YÛSUF – 31

﴿ أَكْبَرُ : فَلَمَّا رَأَتْهُ أَكْبَرْتَهُ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ ﴾

Kadın, bunların dedikodularını işitince haber gönderip onları çağırdı. (Ziyafet düzenleyip) onlar için oturup yaslanacakları yer hazırladı. Her birine birer de bıçak verdi ve Yûsuf'a, “Çık karşılarına” dedi. Kadınlar Yûsuf'u görünce, onu **pek**

büyüttüler ve şaşkınlıkla ellerini kestiler. “Hâşâ! Allah için, bu bir insan değil, ancak şerefli bir melektir” dediler.

HÛD – 32

أَكْثَرَ : ﴿ قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا فَأَكْثَرْتَ جِدَالَنَا ﴾

Dediler ki: “Ey Nûh! Bizimle tartıştın ve **tartışmayı uzattın**. Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi kendisiyle bizi tehdit ettiğin azabı getir.”

NECM – 34

أَكْدَى : ﴿ وَأَعْطَى قَلِيلًا وَأَكْدَى ﴾

(33-34) Şimdi yüz çevireni; pek az verip de **kaskatı cimrileşeni** gördün mü?

ALAK – 3

أَكْرَم : ﴿ أَقْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴾

Oku! Senin Rabbin **en cömert olandır**.

FECR – 17

يُكْرِمُ : ﴿ كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴾

Hayır, hayır! Yetime **ikram etmiyorsunuz**.

TÂHÂ – 73

أَكْرَهُ : ﴿ لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ﴾

“Şüphesiz ki biz; günahlarımızı ve bize **zorla yaptırdığın** sihri affetmesi için, Rabbimize inandık. Allah’ın vereceği mükâfat daha hayırlı ve daha kalıcıdır.”

YÛNUS – 99

يُكْرَهُ : ﴿ أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴾

Eğer Rabbin dileyseydi, yeryüzünde bulunanların hepsi elbette topyekûn iman ederlerdi. Böyle iken sen mi mü'min olsunlar diye, insanları **zorlayacaksın?**

ABESE – 17

﴿ أَكْفَرُ : ﴿ قَتَلَ الْإِنْسَانَ مَا أَكْفَرُهُ ﴾

Kahrolası (inkârcı) insan! Ne **nankördür** o!

MÂİDE – 3

﴿ أَكْمَلُ : ﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ ﴾

Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, (henüz canı çıkmamış iken) kestikleriniz hariç; boğulmuş, darbe sonucu ölmüş, yüksekten düşerek ölmüş, boynuzlanarak ölmüş ve yırtıcı hayvan tarafından parçalanmış hayvanlar ile dikili taşlar üzerinde boğazlanan hayvanlar, bir de fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. İşte bütün bunlar fisk (Allah'a itaatten kopmak)tır. Bugün kâfirler dininizden (onu yok etmekten) ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi **kemale erdirdim**. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı seçtim. Kim şiddetli açlık durumunda zorda kalır, günaha meyletmeksizin (haram etlerden) yerse, şüphesiz ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

BAKARA – 185

﴿ يُكْمِلُ : ﴿ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَاكُمْ ﴾

(O sayılı günler), insanlar için bir hidayet rehberi, doğru yolun ve hak ile batılı birbirinden ayırmanın apaçık delilleri olarak Kur'ân'ın kendisinde indirildiği Ramazan ayıdır. Öyle ise içinizden kim bu aya ulaşırsa, onu oruçla geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa, tutamadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun. Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez. Bu da sayıyı **tamamlamanız** ve hidayete ulaştırmasına karşılık Allah'ı yüceltmeniz ve şükretmeniz içindir.

ÂLİ İMRÂN – 49

﴿ أَكْمَهَ : ﴿ وَأُتِرِيءُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ ﴾

Allah, onu İsrailoğullarına bir Peygamber olarak gönderecek (ve o da onlara şöyle diyecek): “Şüphesiz ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim. O da Allah’ın izniyle hemen kuş oluverir. **Körü** ve alacalıyı iyileştiririm ve Allah’ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer mü’minler iseniz bunda sizin için elbette bir ibret vardır.”

BAKARA – 235

﴿ أَكُنَّ : ﴿ أَوْ أَكُنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ ﴾

(Vefat iddeti beklemekte olan) kadınlara kendileri ile evlenmek istediğinizi üstü kapalı olarak anlatmanızda veya bu isteğinizi içinizde **saklamanızda** sizin için bir günah yoktur. Allah biliyor ki, siz onlara (bunu er geç mutlaka) söyleyeceksiniz. Meşru sözler söylemeniz dışında sakın onlarla gizliden gizliye buluşma yönünde sözleşmeyin. Bekleme müddeti bitinceye kadar da nikâh yapmaya kalkışmayın. Şunu da bilin ki, Allah içinizden geçeni hakkıyla bilir. Onun için Allah’a karşı gelmekten sakının ve yine şunu da bilin ki Allah gerçekten çok bağışlayandır, halîmdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)

KASAS – 69

﴿ يُكِنُّ : ﴿ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴾

Rabbin, onların sinelerinin **gizlediğini** de açığa vurduklarını da bilir.

TÛR – 21

﴿ الْحَقُّ : ﴿ أَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ ﴾

İman eden ve nesilleri de iman konusunda kendilerinin yoluna uyanlar var ya, biz onların nesillerini kendilerine **kattık**. Bununla beraber onların amellerinden hiçbir şey eksiltmeyiz. Herkes kazandığı karşılığında rehindir.

BAKARA – 204

﴿ أَلَدُّ : ﴿ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ ﴾

İnsanlardan öylesi de vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider. Bir de kalbindekine (Sözünün özüne uyduğuna) Allah'ı şahit tutar. Hâlbuki o, düşmanlıkta **en amansız** olandır.

FETİH – 26

﴿ أَلْرَمُ : ﴿ وَأَلْرَمُهُمْ كَلِمَةٌ تَنْفَوَى ﴾

Hani inkâr edenler kalplerine taassubu, cahiliye taassubunu yerleştirmişlerdi. Allah ise, Peygamberine ve inananlara huzur ve güvenini indirmiş ve onların takva (Allah'a karşı gelmekten sakınma) sözünü **tutmalarını sağlamıştı**. Zaten onlar buna lââyık ve ehil idiler. Allah, her şeyi hakkıyla bilmektedir.

HÛD – 28

﴿ يُلْزِمُ : ﴿ أَنْزَلْنَاهُمْ مَوَاهِدًا وَأَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ ﴾

Nûh dedi ki: “Ey Kavmim! Söyleyin bakalım; şâyet ben Rabbimden gelen apaçık bir delil üzerinde isem ve O, kendi katından bana bir rahmet vermiş de siz ona karşı kör kalmışsanız, onu istemediğiniz hâlde, biz sizi ona **zorlayacak mıyız?**”

BAKARA – 17

﴿ أَلْفَى : ﴿ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا ﴾

Onlara, “Allah'ın indirdiğine uyun!” denildiğinde, “Hayır, biz, atalarımızı üzerinde **bulduğumuz** (yol)a uyarız!” derler. Peki ama, ataları bir şey anlamayan, doğru yolu bulamayan kimseler olsalar da mı (onların yoluna uyacaklar)?

KIYÂME – 15

﴿ أَلْفَى : ﴿ وَلَوْ أَلْفَىٰ مَعَاذِيرُهُ ﴾

(14-15) Hatta, mazeretlerini **ortaya koysa** da, o gün insan kendi aleyhine şahittir.

MU'MİN – 15

يُلْقِي : ﴿ يُلْقِي الرُّوحَ مِنْ أَمْرِ عَلِيٍّ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ﴾

O, dereceleri hakkıyla yükseltendir, Arş'ın sahibidir. Buluşma günü hakkında (insanları) uyarmak için, irâdesiyle ilgili vahyi kullarından dilediğine, kendi **indirir**.

ŞEMS – 8

أَهْمَ : ﴿ فَأَهَمَّهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ﴾

(7-9) Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) **ilham edene** andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir.

TEKÂSUR – 1

أَهَى : ﴿ أَهَأَكُمُ التَّكَاثُرُ ﴾

(1-2) Çoklukla övünmek sizi, kabirlere varıncaya (ölünceye) kadar **oyaladı**.

NÛR – 37

يُلْهِي : ﴿ رَجَالٌ لَا تُلْهِهِمِْمْ بَيْعَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَن ذِكْرِ اللَّهِ ﴾

(36-37) Allah'ın, yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde hiçbir ticaretin ve hiçbir alışverişin kendilerini, Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan, zekâtı vermekten **alıkoymadığı** birtakım adamlar, buralarda sabah akşam O'nu tesbih ederler. Onlar, kalplerin ve gözlerin dikilip kalacağı bir günden korkarlar.

TÛR – 21

أَلَاتٍ : ﴿ وَمَا أَلْتَنَاهُمْ تَبْنِ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ ﴾

İman eden ve nesilleri de iman konusunda kendilerinin yoluna uyanlar var ya, biz onların nesillerini kendilerine kattık. Bununla beraber onların amellerinden hiçbir şey **eksiltmeyiz**. Herkes kazandığı karşılığında rehindir.

SEBE – 10

أَلَانَ : ﴿ وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ ﴾

(10-11) Andolsun, Davud’a tarafımızdan bir lütuf verdik. “Ey dağlar! Kuşların eşliğinde onunla birlikte tespih edin” dedik ve “(Bütün vücudu örtecek) zırhlar yap, işçilikte de ölçüyü tuttur diye demiri ona **yumuşattık**. “Salih amel işleyin. Çünkü ben sizin yaptıklarınızı görürüm” diye vahyettik.

TÂHÂ – 104

أَمْثَل : ﴿ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِنْ لَبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴾

(103-104) Aralarında birbirlerine “(Dünya’da) sadece on (gün) kaldınız” diye gizli gizli konuşacaklar. -Onların, hakkında konuşacakları şeyi biz daha iyi biliriz.- O vakit içlerinden **en akli başında olanları**, “Siz sadece bir gün kaldınız” diyecektir.

ŞUARÂ – 133

أَمَدَّ : ﴿ أَمَدَّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَبَنِينَ ﴾

(132-134) “Bildiğiniz her şeyi size veren, size hayvanlar, oğullar, bahçeler ve pınarlar **veren** Allah’a karşı gelmekten sakının.”

İSRÂ – 20

يُمِدُّ = يمدد : ﴿ كَلَّا يُمِدُّ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ ﴾

Rabbinin lütfundan her birine; onlara da, bunlara da **veririz**. Rabbinin lütfu (hiç kimseye) yasaklanmış değildir.

ÂLİ İMRÂN – 125

يُمِدُّكُمْ : ﴿ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ يُمِدُّكُمْ ﴾

Evet, sabrettiğiniz ve Allah'a karşı gelmekten sakındığınız takdirde; onlar ansızın üzerinize gelseler bile Rabbiniz nişanlı beş bin melek size **yardım eder**.

KAMER – 46

﴿أَمْرٌ : ﴿بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَذْهَى وَأَمْرٌ﴾

Hayır, kıyamet, onların (görecekları asıl azabın) vaktidir. Kıyamet (azabı) ise daha müthiş ve **daha acıdır**.

MULK – 21

﴿أَمْسَكَ : ﴿أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَزُفُّكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ﴾

Peki, Allah rızkını **keserse**, kimdir size rızık verecek olan? Hayır, onlar azgınlık ve nefretle direnip durdular.

FÂTİR – 41

﴿يُمْسِكُ : ﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾

Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri, yok olup gitmesinler diye (kurduğu düzende) **tutuyor**. Andolsun, eğer onlar (yörüngelerinden sapıp) yok olur giderlerse, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz O, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır.

A'RÂF – 84

﴿أَمْطَرَ : ﴿وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا﴾

Onların üstüne bir azap **yağmuru yağdırdık**.” Bak, suçluların akıbeti nasıl oldu.

ENFÂL – 71

﴿أَمْكَنَ : ﴿وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ﴾

Eğer sana hainlik etmek isterlerse, (bil ki) onlar daha önce Allah’a da hainlik etmişlerdi de Allah onlara karşı (sana) **imkân vermişti**. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

MUHAMMED – 25

﴿ أَمَلَى: الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَى لَهُمْ ﴾

Kendileri için hidayet yolu belli olduktan sonra gerisingeri dönenleri, şeytan aldatıp peşinden sürüklemiş ve kendilerini **boş ümitlere düşürmüştür**.

ÂLİ İMRÂN – 178

﴿ يَمْئِي: إِنَّمَا مَمْلَى لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا ﴾

İnkâr edenler, kendilerine vermiş olduğumuz mühletin, sakın kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Biz, onlara ancak günahları artsın diye **mühlet veriyoruz**. Onlar için alçaltıcı bir azap vardır.

NECM – 44

﴿ أَمَات: وَأَنَّهُ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ﴾

Şüphesiz O, **öldürür** ve diriltir.

ÂLİ İMRÂN – 156

﴿ يُمِيتُ: وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ ﴾

Ey iman edenler! Kardeşleri sefere veya savaşa çıktığında onlar hakkında, “Onlar bizim yanımızda olsalardı, ölmezlerdi ve öldürülmezlerdi” diyen inkârcılar gibi olmayın. Allah, bunu (bu düşünceyi) onların kalplerine bir hasret (yarası) olarak koydu. Allah, yaşatır ve **öldürür**. Allah, yaptıklarınızı görmektedir.

TAHRİM – 3

﴿ أَنبَأَ: فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنبَأَكَ هَذَا ﴾

Hani peygamber eşlerinden birine, gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi o sözü (başkasına) haber verip Allah da bunu peygambere bildirince, peygamber bunun bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber, bunu ona (sırrı açıklayan eşine) haber verince o, “Bunu sana kim **bildirdi?**” dedi. Peygamber, “Bunu bana, hakkıyla bilen ve hakkıyla haberdar olan Allah haber verdi” dedi.

BAKARA – 261

﴿ أَنْبَتُ : ﴿ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ ﴾

Mallarımı Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak **bitiren** ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.

NAHL – 11

﴿ يُنْبِتُ : ﴿ يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ ﴾

Onunla sizin için; ekinler, zeytinler, hurmalıklar ve bağlar ve bütün ürünlerden (ürünleri, meyveleri) **yetiştirir**. Muhakkak ki bunda, tefekkür eden kavim için elbette âyet (delil) vardır.

A'RÂF – 165

﴿ أَنْجَى : ﴿ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ ﴾

Onlar kendilerine hatırlatılanı unuttunca, biz de kötülükten alıkoymaya çalışanları **kurtardık**. Zulmedenleri yoldan çıkmaları sebebiyle, şiddetli bir azapla yakaladık.

ENBİYÂ – 88

﴿ يُنْجِي : ﴿ وَكَذَلِكَ نُجِي الْمُؤْمِنِينَ ﴾

Biz de duasını kabul ettik ve kendisini kederden kurtardık. İşte biz mü'minleri böyle **kurtarıyoruz**.

AHKÂF – 21

أَنْذَرُ : ﴿ وَأَذْكُرُ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ ﴾

Kendisinden önce ve sonra uyarıcıların gelip geçmiş olan Âd kavminin kardeşini (Hûd'u) hatırla. Hani Ahkâf'taki kavmini, “Ancak Allah’a ibadet edin, çünkü ben sizin adınıza büyük bir günün azabından korkuyorum” diye **uyarmıştı**.

FÂTİR – 18

يُنذِرُ : ﴿ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ ﴾

Hiçbir günahkâr başka bir günahkârın yükünü yüklenmez. Günah yükü ağır olan kimse, (bir başkasını), günahını yüklenmeye çağırırsa, ondan hiçbir şey yüklenilmez, çağırıldığı kimse yakını da olsa. Sen ancak, görmedikleri hâlde Rablerinden için için korkanları ve namaz kılanları **uyarısın**. Kim arınırsa ancak kendisi için arınmış olur. Dönüş ancak Allah’adır.

ÂLİ İMRÂN – 7

أَنْزَلَ : ﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ ﴾

O, sana Kitab’ı **indirendir**. Onun (Kur’ân’ın) bazı âyetleri muhkemdir, onlar kitabın anasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde bir eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onun olmadık yorumlarını yapmak için müteşabih âyetlerinin ardına düşerler. Oysa onun gerçek manasını ancak Allah bilir. İlimde derinleşmiş olanlar, “Ona inandık, hepsi Rabbimiz katındandır” derler. (Bu inceliği) ancak akıl sahipleri düşünüp anlar.

EN'ÂM – 93

يُنزِلُ : ﴿ وَمَنْ قَالَ سَأُنزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ ﴾

Allah’a karşı yalan uyduran veya kendine bir şey vahyedilmemişken, “Bana vahyolundu” diyen, ya da “Allah’ın indirdiğinin benzerini ben de **indireceğim**” diye laf

eden kimseden daha zalim kimdir? Zalimlerin şiddetli ölüm sancıları içinde çırpındığı; meleklerin, ellerini uzatmış, “Haydi canlarınızı kurtarın! Allah’a karşı doğru olmayanı söylediğiniz, ve O’nun âyetlerinden kibirlenerek yüz çevirdiğiniz için bugün aşağılayıcı azap ile cezalandırılacaksınız” diyecekleri zaman hâllerini bir görsen!

YÛSUF – 42

﴿ أَنْسَى : فَأَنْسَاهُ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ ﴾

Yûsuf, onlardan kurtulacağını düşündüğü kişiye, “Efendinin yanında beni an”, dedi. Fakat şeytan onu efendisine hatırlatmayı **unutturdu** da bu yüzden o, birkaç yıl daha zindanda kaldı.

EN'ÂM – 68

﴿ يُنْسِي : وَإِنَّمَا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَتَعَدَّ بَعْدَ الذِّكْرِ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾

Âyetlerimiz hakkında dedikoduya dalanları gördüğün vakit başka bir söze dalıncaya kadar onlardan yüz çevir, uzaklaş. Şayet şeytan sana **unutturursa** hatırladıktan sonra (kalk), o zalimler grubu ile beraber oturma.

EN'ÂM – 141

﴿ أَنْشَأَ : وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ وَعَبَّيْرَ مَعْرُوشَاتٍ ﴾

O, çardaklı-çardaksız olarak bahçeleri, ürünleri, çeşit çeşit hurmalıkları ve ekinleri, zeytini ve narı (her biri) birbirine benzer ve (her biri) birbirinden farklı biçimde **yaratandır**. Bunlar meyve verince meyvelerinden yiyin. Hasat günü de hakkını (öşürünü) verin, fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.

ANKEBÛT – 20

﴿ يُنشِئُ : ثُمَّ اللَّهُ يُنشِئُ النَّشْأَةَ الْآخِرَةَ ﴾

De ki: “Yeryüzünde dolaşın da Allah’ın başlangıçta yaratmayı nasıl yaptığına bakın. Sonra Allah (aynı şekilde) sonraki **yaratmayı da yapacaktır**. (Kıyametten sonra her şeyi tekrar yaratacaktır) Şüphesiz Allah’ın gücü her şeye hakkıyla yeter.”

ABESE – 22

﴿ أَنشُرْ : ﴿ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنشُرْهُ ﴾

Sonra, dilediği vakit onu **diriltir**.

ENBİYÂ – 21

﴿ يُنْشِرُ : ﴿ أَمْ اتَّخَذُوا آلِهَةً مِنَ الْأَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ ﴾

Yoksa yerden, ölüleri **diriltebilecek** birtakım ilâhlar mı edindiler?

FUSSİLET – 21

﴿ أَنْطَقَ : ﴿ قَالُوا أَنْطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ ﴾

Onlar derilerine, “Niçin aleyhimize şahitlik ettiniz?” derler. Derileri de der ki; “Bizi her şeyi **konuşturan** Allah **konuşturdu**. İlk defa sizi O yaratmıştı ve yine yalnızca O’na döndürülüyorsunuz.”

MERYEM – 58

﴿ أَنْعَمَ : ﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ ﴾

İşte bunlar, Âdem’in ve Nûh ile beraber (gemiye) bindirdiklerimizin soyundan, İbrahim’in, Yakub’un ve doğru yola iletip seçtiklerimizin soyundan kendilerine **nimet verdiğimiz** nebîlerdir. Kendilerine Rahmân’ın âyetleri okunduğu zaman ağlayarak secdeye kapanırlardı.

KEHF – 42

﴿ أَنْفَقَ : ﴿ فَأَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلَىٰ مَا أَنْفَقَ فِيهَا ﴾

Derken bütün serveti helâk edildi. (Yıkılmış) çardakları üzerine çökmüş hâldeki başına **yaptığı harcamalar** karşısında ellerini oğuşturuyor ve şöyle diyordu: “Keşke Rabbime hiçbir kimseyi ortak koşmasaydım..”

MÂİDE – 64

﴿ يَنْفِقُ : ﴿ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ ﴾

Bir de Yahudiler, “Allah’ın eli bağılıdır” dediler. Söylediklerinden ötürü kendi elleri bağlansın ve lânete uğrasınlar! Hayır, O’nun iki eli de açıktır, dilediği gibi **verir**. Andolsun, sana Rabbinden indirilen (Kur’ân) onlardan birçoğunun azgınlık ve küfrünü artıracaktır. Biz onların arasına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa, Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışırlar. Allah, bozguncuları sevmez.

ÂLİ İMRÂN – 103

﴿ أَنْقَدَ : ﴿ وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا ﴾

Hep birlikte Allah’ın ipine (Kur’ân’a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O’nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan **kurtarmıştı**. İşte Allah size âyetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz.

İNŞİRÂH (ŞERH) – 3

﴿ أَنْقَضَ : ﴿ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ﴾

(2-3) Belini **büken** yükünü üzerinden kaldırmadık mı?

LOKMÂN – 19

﴿ أَنْكَرَ : ﴿ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴾

“Yürüyüşünde tabî ol. Sesini alçalt. Çünkü seslerin **en çirkini**, şüphesiz eşeklerin sesidir!”

RA'D – 36

﴿ يُنْكِرُ : ﴿ وَمِنَ الْأَشْجَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ ﴾

Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, sana indirilen Kur'ân ile sevinirler. Fakat (senin aleyhinde olan) gruplardan onun bir kısmını **inkâr edenler** de vardır. De ki: “Ben ancak Allah’a kulluk etmek ve O’na ortak koşmamakla emrolundum. Ben yalnız O’na çağırıyorum ve dönüşüm de yalnız O'nadır.”

LOKMÂN – 15

﴿ أَنَابَ : ﴿ وَأَتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ﴾

“Eğer, hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığın bir şeyi bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, onlara itaat etme. Fakat dünyada onlarla iyi geçin. Bana **yönelenlerin** yoluna uy. Sonra dönüşünüz ancak banadır. Ben de size yapmakta olduğunuz şeyleri haber vereceğim.”

MU'MİN – 13

﴿ يُنِيبُ : ﴿ وَمَا يَتَذَكَّرُ إِلَّا مَنْ يُنِيبُ ﴾

O, size âyetlerini gösteren, sizin için gökten bir rızık indirendir. Ancak O’na **yönelen**, düşünüp ibret alır.

İSRÂ – 84

﴿ أَهْدَى : ﴿ فَرُّكُمْ أَغْلَمُ بِمَنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا ﴾

De ki: “Herkes kendi yapısına uygun işler görür. Rabbiniz, **en doğru** yolda olanı daha iyi bilir.”

NECM – 50

﴿ أَهْلَكَ : ﴿ وَأَنَّ أَهْلَكَ عَادًا الْأُولَى ﴾

(50-51) Şüphesiz O, önce gelen Âd kavmini ve Semûd kavmini **helâk etti** ve hiç kimseyi bırakmadı.

A'RÂF – 129

﴿يُهْلِكُ﴾ قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَدُوُّكُمْ ﴿﴾

Dediler ki: “Sen bize gelmeden önce de bize işkence edildi, geldikten sonra da.” Mûsâ, “Umulur ki, Rabbiniz düşmanınızı **helâk edecek** ve sizi bu yerde (Mısır’da) egemen kıлып, nasıl davranacağınıza bakacaktır” dedi.

ÂLİ İMRÂN – 154

﴿أَهَمَّ﴾ : ﴿وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ﴾

Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize içinizden bir kısmını örtüp bürüyen bir güven, bir uyku indirdi. Bir kısmınız da kendi canlarının **kaygısına düşmüştü**. Allah’a karşı cahiliye zannı gibi gerçek dışı zanda bulunuyorlar; “Bu işte bizim hiçbir dahlimiz yok” diyorlardı. De ki: “Bütün iş, Allah’ındır.” Onlar sana açıklayamadıklarını içlerinde saklıyorlar ve diyorlar ki: “Bu konuda bizim elimizde bir şey olsaydı, burada öldürülmezdik.” De ki: “Evlerinizde dahi olsaydınız, üzerlerine öldürülmesi yazılmış bulunanlar mutlaka yatacakları (öldürülecekleri) yerlere çıkıp gideceklerdi. Allah, bunu göğüslerinizdekini denemek, kalplerinizdekini arındırmak için yaptı. Allah, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) bilir.”

FECR – 16

﴿أَهَانَ﴾ : ﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ﴾

Ama onu deneyip rızkını daraltınca da, “Rabbim beni **aşağıladı**” der.

HACC – 18

﴿يُهِنُ﴾ : ﴿وَمَنْ يُهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ﴾

Görmedin mi ki şüphesiz, göklerde ve yerde olanlar, güneş, ay, yıldızlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların birçoğu Allah’a secde etmektedir. Birçoğunun üzerine de azap hak olmuştur. Allah, kimi **alçaltırsa** ona saygınlık kazandıracak hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz Allah, dilediğini yapar.

RÛM – 27

أَهْوَنُ: ﴿ وَهُوَ الَّذِي يُبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ﴾

O, başlangıçta yaratmayı yapan, sonra onu tekrarlayacak olandır. Bu, O'na göre (ilk yaratmadan) **daha kolaydır**. Göklerde ve yerde en yüce ve eşsiz sıfatlar O'nundur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

NECM – 53

أَهْوَى : ﴿ وَالْمُؤْتَفِكَةَ أَهْوَى ﴾

(53-54) O, “Mu'tefike”yi de **kaldırıp yere çarpmış** ve onlara örttüğü azap örtüsünü örtmüştür.

HÛD – 70

أَوْجَسَ : ﴿ وَأَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً ﴾

Ellerini yemeğe uzatmadıklarını görünce, onları yadırgadı ve onlardan dolayı içinde bir korku **duydu**. Dediler ki: “Korkma, çünkü biz Lût kavmine gönderildik.”

HAŞR – 6

أَوْخَفَ : ﴿ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ ﴾

Onların mallarından Allah'ın, savaşılmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar için siz, at ya da deve **koşturmuş** değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini, dilediği kimselerin üzerine salıp onlara üstün kılar. Allah'ın her şeye hakkıyla gücü yeter.

NECM - 10

أَوْحَى : ﴿ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ﴾

Böylece Allah kuluna **vahyedeceğini vahyetti**.

FÂTİR – 32

أُورِثَ : ﴿ ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ﴾

Sonra biz, o kitabı kullarımızdan seçtiğimiz kimselere (Muhammed'in ümmetine) **miras olarak verdik**. Onlardan kendine zulmedenler vardır. Onlardan ortada olanlar vardır. Yine onlardan Allah'ın izniyle hayırlı işlerde öne geçenler vardır. İşte bu büyük lütuftur.

MERYEM – 63

﴿ يُوْرَثُ ﴾ ﴿ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴾

İşte bu, kullarımızdan Allah'a karşı gelmekten sakınanlara **miras kılacağımız** cennettir.

HÛD – 98

﴿ أُوْرِدَ ﴾ ﴿ يَتَدَمَّرُ فَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأُوْرَدُهُمُ النَّارَ ﴾

Firavun, kıyamet gününde kavminin önüne geçecek ve onları ateşe **götürecektir**. Ne kötü varış yeridir orası!

MÂİDE – 89

﴿ أَوْسَطَ ﴾ ﴿ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ أَوْسَطِ مَا نُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ ﴾

Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama bile bile yaptığınız yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin **orta hâllisinden** on yoksulu doyurmak, yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa, onun keffareti üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin keffareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah, size âyetlerini işte böyle açıklıyor ki şükredesiniz.

MERYEM – 31

﴿ أَوْصَى ﴾ ﴿ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴾

“Nerede olursam olayım beni kutlu ve erdemli kıldı ve bana yaşadığım sürece namazı ve zekâtı **emretti**.”

NİSÂ – 11

﴿ يُوَصِّي : ﴿ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةِ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ ﴾

Allah, size, çocuklarınız(ın alacağı miras) hakkında, erkeğe iki dişinin payı kadarını emreder. (Çocuklar sadece) ikiden fazla kız iseler, (ölenin geriye) bıraktığının üçte ikisi onlarıdır. Eğer kız bir ise (mirasın) yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa, geriye bıraktığı maldan, ana babasından her birinin altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuğu yok da (yalnız) ana babası ona varis oluyorsa, anasına üçte bir düşer. Eğer kardeşleri varsa, anasının hissesi altıda birdir. (Bu paylaşırma, ölenin) **yapacağı vasiyetten** ya da borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan, hangisinin size daha faydalı olduğunu bilemezsiniz. Bunlar, Allah tarafından farz kılınmıştır. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

TEVBE – 47

﴿ أَوْضِع : ﴿ وَلَا تَضَعُوا حِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ ﴾

Eğer onlar da sizin içinizde (sefere) çıksalardı, size bozgunculuktan başka bir katkıları olmayacak ve sizi fitneye düşürmek için aranızda **koşuşturacaklardı**. Aranızda onları dinleyecek kişiler de vardı. Allah, zalimleri hakkıyla bilendir.

MEÂRİC – 18

﴿ أَوْعَى : ﴿ وَجَمَعَ فَأَوْعَى ﴾

(17-18) O, (hakka) arka döneni ve (imandan) yüz çevireni; servet toplayıp **yığıanı** kendine çağırır.

İNŞİKAK – 23

﴿ يُوعِي : ﴿ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴾

Hâlbuki Allah, içlerinde ne **sakladıklarını** çok iyi bilir.

FETİH – 10

﴿ أَوْفَى: ﴿ وَمَنْ أَوْفَىٰ بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمَسِيئَتِهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾

Sana bîat edenler ancak Allah’a bîat etmiş olurlar. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah’a verdiği sözü **yerine getirene**, Allah büyük bir mükâfat verecektir.

YÛSUF – 59

﴿ يُوفِي: ﴿ أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴾

Yûsuf, onların yüklerini hazırlatınca dedi ki: “Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ölççeği **tam dolduruyorum** ve ben misafir ağırlayanların en iyisiyim.”

MÂİDE – 64

﴿ أَوْقَدَ: ﴿ كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ أَطْفَأَهَا اللَّهُ ﴾

Bir de Yahudiler, “Allah’ın eli bağlıdır” dediler. Söylediklerinden ötürü kendi elleri bağlansın ve lânete uğrasınlar! Hayır, O’nun iki eli de açıktır, dilediği gibi verir. Andolsun, sana Rabbinden indirilen (Kur’ân) onlardan birçoğunun azgınlık ve küfrünü artıracaktır. Biz onların arasına kıyamete kadar düşmanlık ve kin saldık. Her ne zaman savaş için bir ateş **yakmışlarsa**, Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışırlar. Allah, bozguncuları sevmez.

RA'D – 17

﴿ يُوفِدُ: ﴿ وَمِمَّا يُوفِدُونَ عَلَيْهِ فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ رَبِّدْ مِثْلَهُ ﴾

O, gökten su indirdi de dereler kendi ölçülerince dolup aktı ve sel üste çıkan köpüğü aldı götürdü. Süs eşyası veya yararlanılacak bir şey elde etmek için ateşte **erittikleri** şeylerden de böyle köpük olur. İşte Allah, hak ile batıla böyle misal getirir. Köpüğe gelince sönüp gider. İnsanlara yararlı olan ise yerde kalır. İşte Allah, böyle misaller verir.

LEYL – 17

﴿ أَتَقَى ﴾ ﴿ وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴾

(17-18) Temizlenmek için malını hayra veren **en muttekî (Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan)** kimse o ateşten uzak tutulacaktır.

AHZÂB – 6

﴿ أُولَى ﴾ ﴿ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ ﴾

Peygamber, mü'minlere kendi canlarından **daha önce gelir**. Onun eşleri de mü'minlerin analarıdır. Aralarında akrabalık bağı olanlar, Allah'ın Kitab'ına göre, (miras konusunda) birbirleri için (diğer) mü'minlerden ve muhacirlerden daha önceliklidirler. Ancak dostlarınıza bir iyilik yapmanız başka. Bu (hüküm) Kitap'ta yazılıdır.

ANKEBÛT – 41

﴿ أَوْهَنَ ﴾ ﴿ وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ ﴾

Allah'tan başkalarını dost edinenlerin durumu, kendine bir ev edinen örümceğin durumu gibidir. Evlerin **en dayanıksızı** ise şüphesiz örümcek evidir. Keşke bilselerdi!

MERYEM – 52

﴿ آمِنَ ﴾ ﴿ وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ ﴾

Ona, Tûr dağının **sağ tarafından** seslendik ve kendisi ile gizlice konuşmak için kendimize yaklaştırdık.

1.5.2. Tef'îl Bâbına Kur'ânı-I Kerimde Geçen Mazi ve Muzari Fiillerden Örnekler

EN'ÂM – 128

﴿ أَجَلٌ ﴾ ﴿ وَبَلَّغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتُمْ لَنَا ﴾

Onların hepsini bir araya toplayacağı gün şöyle diyecektir: “Ey cin topluluğu! İnsanlardan pek çoğunu saptırıp aranızda kattınız.” Onların insanlardan olan dostları, “Ey Rabbimiz! Bizler birbirimizden yararlandık ve bize **belirlediğin** süremizin sonuna ulaştık” diyecekler. Allah da diyecek ki: “Allah’ın diledikleri (affettikleri) hariç, içinde ebedî kalmak üzere duracağınız yer ateştir.” Ey Muhammed! Şüphesiz senin Rabbin hüküm ve hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.

KİYÂMET – 13

﴿ أَخْرَجْنَا ﴾ ﴿ يُنبأُ الإنسانُ يومئذٍ بما قدم وأخر ﴾

O gün insana, yapıp önden gönderdiği ve **yapmayı geri bıraktığı şeyler** haber verilir.

MUNÂFİKÛN – 11

﴿ يُؤَخَّر ﴾ ﴿ وَلَنْ يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ﴾

Allah, eceli geldiğinde hiçbir kimseyi asla **ertelemez**. Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

YÛSUF – 70

﴿ أَدْنَى ﴾ ﴿ ثُمَّ أَدْنَى أَدْنَى مُؤَدِّئِ أَيُّهَا الْعَيْرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴾

Yûsuf, onların yüklerini hazırlatırken su kabını kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra da bir çağırıcı **şöyle seslendi**: “Ey kervancılar! Siz hırsızsiniz.”

TEVBE – 109

﴿ أَسْسِنَ : ﴿ أَفَمَنْ أَتَّبَعَتْ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ حَيْرٌ ﴾

Binasını takva (Allah’a karşı gelmekten sakınmak) ve O’nun rızasını kazanmak temeli üzerine **kuran** kimse mi daha hayırlıdır, yoksa binasını çökmeye yüz tutmuş bir yarın kenarına kurup, onunla birlikte kendisi de cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah, zalimler topluluğunu doğru yola erdirmez.

ENFÂL – 63

﴿ أَلْفَ : ﴿ أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ مَا

(62-63) Eğer seni aldatmak isterlerse bilmiş ol ki sana yetecek Allah’tır. O, seni bizzat kendi yardımıyla ve mü’minlerle destekleyen ve onların kalplerini uzlaştırandır. Şayet yeryüzündeki şeyleri tümüyle harcasaydın, sen onların kalplerini **uzlaştıramazdın**. Fakat, Allah onların arasını **uzlaştırdı**. Şüphesiz O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

NÛR – 43

﴿ يُؤَلَّفُ : ﴿ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُرْجِي سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلَّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ رِيحًا

Görmez misin ki Allah, bulutları sevk eder. Sonra, onları **kaynaştırıp** üst üste yağar. Nihayet yağmurun, onların arasından yağdığını görürsün. O, gökten, oradaki dağ (gibi bulut)lardan dolu indirir de onu dilediğine isabet ettirir, dilediğinden de geri çevirir. Bu bulutların şimşeginin parıltısı neredeyse gözleri alacak.

TEVBE – 40

﴿ أَيْدٍ : ﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا

Eğer siz ona (Peygamber’e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke’den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber” diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu **desteklemiş**, böylece inkâr

edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

ÂLİ İMRÂN – 13

﴿ وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَن يَشَاءُ ﴾ : ﴿ يُؤَيِّدُ ﴾

Şüphesiz, karşı karşıya gelen iki toplulukta sizin için bir ibret vardır: Bir topluluk Allah yolunda çarpışıyordu. Öteki ise kâfirdi. (Onları) göz bakışıyla kendilerinin iki katı görüyorlardı. Allah da dilediğini yardımıyla **destekliyordu**. Basireti olanlar için bunda elbette ibret vardır.

NEML – 11

﴿ إِلَّا مَن ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حَسَنًا بَعْدَ سُوءٍ فَإِنِّي عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ : ﴿ بَدَّلَ ﴾

“Ancak kim zulmeder de sonra (yaptığı) kötülüğün **yerine** iyilik **yaparsa** bilsin ki şüphesiz ben çok bağışlayıcıyım, çok merhamet edenim.”

AHZÂB – 69

﴿ فَبَرَأُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴾ : ﴿ فَبَرَأَ اللَّهُ بِمَا قَالُوا وَكَانَ عِندَ اللَّهِ وَجِيهًا ﴾

Ey iman edenler! Siz Mûsâ'ya eziyet eden kimseler gibi olmayın. Nihayet Allah onu onların dediklerinden **temize çıkarmıştı**. Mûsâ, Allah katında itibarlı bir kimse idi.

YÛSUF – 53

﴿ وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي ﴾ : ﴿ يُبْرِئُ ﴾

“Ben nefsimi **temize çıkarmam**, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir” dedi.

SÂFFÂT – 101

﴿ فَبَشِّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴾ : ﴿ بَشَّرَ ﴾

Biz de ona uysal bir oğul **müjdeledik**.

ŞÛRÂ – 23

﴿ ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهَ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴾

İşte bu, Allah'ın, inanıp salih ameller işleyen kullarına **müjdelediği** şeydir. De ki: “Ben buna (yaptığım tebliğ görevine) karşılık sizden, akrabalıktan doğan sevgiden başka bir ücret istemiyorum.” Kim güzel bir iş yaparsa, onun iyiliğini artırırız. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, şükürün karşılığını verendir.

MÂİDE – 67

﴿ بَلِّغْ : وَإِنْ لَمْ تُفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ ﴾

Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini **yerine getirmemiş olursun**. Allah, seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir.

AHZÂB – 39

﴿ يُبَلِّغُ : الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رَسُولَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ ﴾

Daha önce gelip geçen o peygamberler, Allah'ın vahiyyelerini **tebliğ eden**, Allah'tan korkan, başka hiç kimseden korkmayan kimselerdir. Allah, hesap görücü olarak yeter.

YÛNUS - 93

﴿ بَوًّا : وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ مُبَوًّا صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ ﴾

Andolsun, biz İsrailoğullarını çok güzel bir yurda **yerleştirdik** ve onlara temiz rızıklar verdik. Kendilerine bilgi gelinceye kadar ayrılığa düşmediler. Şüphesiz ki, ayrılığa düşmüş oldukları şeyler hakkında Rabbin kıyamet günü aralarında hükmünü verecektir.

ÂLİ İMRÂN – 121

﴿ يُبَوِّئُ : ﴿ وَإِذْ عَدُوَّتُ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ ﴾

Hani sen mü'minleri (Uhud'da) savaş mevzilerine **yerleştirmek** için, sabah erken aileden (evinden) ayrılmıştın. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

NİSÂ – 81

﴿ بَيِّتَ : ﴿ فَإِذَا بَرَأُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيِّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ ﴾

﴿ يُبَيِّتُ : ﴿ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ ﴾

Sana “baş üstüne” derler. Fakat senin yanından çıktıklarında, içlerinden birtakımı, **geceleyin**; (senin gündüz) söylediklerinin **aksini kurarlar**. Allah, onların **geceleyin kurduklarını** yazmaktadır. Sen onlara aldırma. Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter.

BAKARA – 118

﴿ بَيِّنَ : ﴿ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴾

Bilmeyenler, “Allah bizimle konuşsa, ya da bize bir mucize gelse ya!” derler. Bunlardan öncekiler de tıpkı böyle, bunların dedikleri gibi demişti. Onların kalpleri (anlayışları) birbirine benziyor. Biz âyetleri, kesin olarak inanacak bir toplum için **açıkladık**.

BAKARA – 187

﴿ يُبَيِّنُ : ﴿ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴾

Oruç gecesinde kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar, size örtüdürler, siz de onlara örtüsünüz. Allah, (Ramazan gecelerinde hanımlarınıza yaklaşarak) kendinize zulmetmekte olduğunuzu bildi de tövbenizi kabul edip sizi affetti. Artık eşlerinize yaklaşın ve Allah'ın sizin için yazıp takdir etmiş olduğu şeyi arayın. Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarınca) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun. Bununla birlikte siz mescitlerde itikâfta iken

eşlerinize yaklaşmayın. Bunlar, Allah'ın koyduğu sınırlardır. Bu sınırlara yaklaşmayın. Allah, kendine karşı gelmekten sakınsınlar diye, âyetlerini insanlara böylece **açıklar**.

FURKÂN – 39

﴿ تَبَّرَ : ﴿ وَكُلًّا ضَرَبْنَا لَهُ الْأَمْثَالَ وَكُلًّا تَبَّرْنَا تَتْبِيرًا ﴾

Bunların her birine misaller getirdik, (öğüt almadıkları için) hepsini **kırıp geçirdik**.

İSRÂ – 7

﴿ لِيَتَّبِعُوا : ﴿ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبِيرًا ﴾

İyilik ederseniz kendinize iyilik etmiş olursunuz, kötülük yaparsanız yine kendinize yapmış olursunuz. İkinci bozgunculuğun zamanı gelince, yüzünüzü kara etsinler, daha önce girdikleri gibi yine mescide (Beyt-i Makdis'e) girsinler ve ellerine geçirdikleri her şeyi **yerle bir etsinler** diye (üzerinize yine düşmanlarınızı gönderdik.)

İSRÂ – 74

﴿ ثَبَّتْ : ﴿ وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا ﴾

Eğer biz sana **sebat vermiş** olmasaydık, az kalsın onlara biraz meyledecektin.

İBRÂHÎM – 27

﴿ يُثَبِّتُ : ﴿ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ ﴾

Allah, iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette **sabit** bir sözle **sağlamlaştırır**, zalimleri ise saptırır. Ve Allah dilediğini yapar.

TEVBE – 46

﴿ فَتَنَّبَطُ : ﴿ وَلَكِنَّ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَتَنَّبَطَهُمْ ﴾

Onlar eğer savaşa çıkmak isteselerdi, elbette bunun için bir hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların harekete geçmelerini istemedi de **onları geri bıraktı** ve onlara, “Oturun, oturan âcizlerle beraber” denildi.

ŞEMS – 3

﴿ جَلَّا : وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّاهَا ﴾

Onu ortaya çıkardığında gündüze andolsun,

A'RÂF – 187

﴿ جُلِّي : قُلْ إِنَّمَا عَلَّمَهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لَوْفِيهَا إِلَّا هُوَ ﴾

Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: “Onun bilgisi ancak Rabbimin katındadır. Onu vaktinde ancak O (Allah) **ortaya çıkaracaktır**. O göklere de, yere de ağır basmıştır. O, size ancak ansızın gelecektir.” Sanki senin ondan haberin varmış gibi sana soruyorlar. De ki: “Onun bilgisi sadece Allah katındadır. Fakat insanların çoğu bilmiyorlar.”

YÛSUF – 59

﴿ جَهَّز : وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَّكُمْ مِّنْ أَبِيكُمْ ﴾

Yûsuf, onların yüklerini **hazırlatınca** dedi ki: “Sizin baba bir kardeşinizi de bana getirin. Görmüyor musunuz, ölçeği tam dolduruyorum ve ben misafir ağırlayanların en iyisiyim.”

HUCURÂT – 7

﴿ حَبَّب : وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ ﴾

Bilin ki, aranızda Allah’ın elçisi bulunmaktadır. Eğer o, birçok işlerde size uysaydı, sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, size imanı **sevdirmiş** ve onu gönüllerinize güzel göstermiş; inkârı, fasıklığı ve (İslâm’ın emirlerine) karşı çıkmayı da çirkin göstermiştir. İşte bunlar doğru yolda olanların ta kendileridir.

BAKARA – 173

﴿ حَرَّمَ : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ ﴾

Allah, size ancak leş, kan, domuz eti ve Allah'tan başkası adına kesileni **haram** kıldı. Ama kim mecbur olur da, istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın yemek zorunda kalırsa, ona günah yoktur. Şüphesiz, Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

A'RÂF – 157

﴿ يُحَرِّمُ : ﴿ وَيُحِلُّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْكُمُ الْحَبَائِثَ ﴾

Onlar, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları Resûle, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri helâl, kötü ve pis şeyleri **haram kılar**. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona saygı gösterenler, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur'ân'a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

MUCÂDELE – 8

﴿ حَيًّا : ﴿ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ ﴾

﴿ يُحْيِي : ﴿ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ ﴾

Gizlice konuşmaktan menedilip de, menedildikleri şeyi işleyen ve günah, düşmanlık ve peygambere isyanı konuşanları görmedin mi? Sana geldiklerinde Allah'ın seni **selâmlamadığı selâmla selâmlıyorlar**. İçlerinden de, “Söylediklerimizden dolayı Allah bize azap etse ya!” diyorlar. Cehennem onlara yeter! Oraya girecekler. Ne kötü varış yeridir orası!

ENFÂL – 66

﴿ خَفَّفَ : ﴿ الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ﴾

Şimdi ise, Allah yükünüzü **hafifletti** ve sizde muhakkak bir zaaf olduğunu bildi. Eğer içinizde sabırlı yüz kişi olursa iki yüz kişiye galip gelirler. Eğer içinizde (sabırlı)

bin kişi olursa, Allah'ın izniyle iki bin kişiye galip gelirler. Allah, sabredenlerle beraberdir.

NİSÂ – 28

﴿ يُخَفِّفُ : ﴿ يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴾

Allah, sizden (yükümlülükleri) **hafifletmek** istiyor. Çünkü insan zayıf yaratılmıştır.

ZUMER – 8

﴿ خَوَّلَ : ﴿ تُمْ إِذَا حَوْلَهُ رِعْمَةٌ مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ ﴾

İnsana bir zarar dokunduğu zaman Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra kendi tarafından ona bir nimet **verdiği** zaman daha önce O'na yalvardığını unuttur ve Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. De ki: “Küfrünle az bir süre yaşayıp geçin! Şüphesiz sen cehennemliklersin.”

ŞEMS – 10

﴿ دَسَى : ﴿ وَقَدْ حَابَ مَنْ دَسَاهَا ﴾

Onu kötülüklere gömüp kirleten kimse de ziyana uğramıştır.

A'RÂF – 22

﴿ فَدَلَى : ﴿ فَدَلَاهُمَا بِغُرُورٍ ﴾

Bu sûretle onları kandırarak **yaşağa sürükledi**. Ağaçtan tattıklarında kendilerine avret yerleri göründü. Derhal üzerlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Rab'leri onlara, “Ben size bu ağacı yasaklamadım mı? Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?” diye seslendi.

MUHAMMED – 10

﴿ دَمَّرَ : ﴿ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَلُهَا ﴾

Onlar yeryüzünde dolaşp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmadılar mı? Allah, onları **yerle bir etmiştir**. İnkâr edenlere de bu akıbetin benzerleri vardır.

AHKÂF – 25

﴿ يُدْمِرُ : ﴿ تَدْمِرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا ﴾

“O, Rabbimin emriyle her şeyi **yerle bir eder**.” Derken evlerinden başka hiçbir şeyleri görünmez hâle geldiler. İşte biz, suç işleyen toplumu böyle cezalandırırız.

MÂİDE – 3

﴿ دَكَّيْتُمْ : ﴿ وَمَا أَكَلَ السَّبْعُ إِلَّا مَا دَكَّيْتُمْ ﴾

Ölmüş hayvan, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlanan, (henüz canı çıkmamış iken) **kestikleriniz** hariç; boğulmuş, darbe sonucu ölmüş, yüksekten düşerek ölmüş, boynuzlanarak ölmüş ve yırtıcı hayvan tarafından parçalanmış hayvanlar ile dikili taşlar üzerinde boğazlanan hayvanlar, bir de fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. İşte bütün bunlar fık (Allah’a itaatten kopmak)tır. Bugün kâfirler dininizden (onu yok etmekten) ümitlerini kestiler. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm’ı seçtim. Kim şiddetli açlık durumunda zorda kalır, günaha meyletmeksizin (haram etlerden) yerse, şüphesiz ki Allah çok bağışlayıcıdır, çok merhamet edicidir.

YÂSİN – 72

﴿ ذَلَّلْ : ﴿ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ﴾

Biz, o hayvanları kendilerine **boyun eğdirdik**. Onlardan bir kısmı binekleridir, bir kısmını da yerler.

İSRÂ – 24

﴿ رَبِّي : ﴿ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْنَاهُمَا كَمَا رَحِمْتَ رَبِّيَ صَغِيرًا ﴾

Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: “Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup **yetiştirdikleri** gibi sen de onlara acı.”

ŞUARÂ – 18

﴿ قَالَ أَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا ﴾ : ﴿ يُرِيّ ﴾

Firavun, şöyle dedi: “Seni biz küçük bir çocuk olarak alıp aramızda **büyütmedik mi**? Sen ömrünün nice yıllarını aramızda geçirdin.”

FURKÂN – 32

﴿ كَذَلِكَ لِنُنَبِّئَ بِهٖ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا ﴾ : ﴿ رَتَّلْ ﴾

İnkâr edenler, “Kur’ân ona bir defada toptan indirilseydi ya!” dediler. Biz, Kur’ân’la senin kalbini pekiştirmek için onu böyle kısım kısım indirdik ve onu ağır ağır **okuduk**.

İNFİTÂR - 8

﴿ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴾ : ﴿ رَكَّبْ ﴾

(6-8) Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği bir biçimde seni **oluşturan** cömert Rabbine karşı seni ne aldattı?

ŞEMS - 9

﴿ قَدْ أَفْلَحَ مَن رَّكَاهَا ﴾ : ﴿ رَكَّى ﴾

(7-9) Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, **nefsini arındıran** kurtuluşa ermiştir.

NİSÂ - 49

﴿ بَلِ اللّٰهُ يُرِيّكَ ﴾ : ﴿ بَلِ اللّٰهُ يُرِيّكَ مِّنْ يَشَاءَ ﴾

Kendilerini temize çıkaranları görmedin mi? Hayır! Allah, dilediğini **temize çıkarır** ve kendilerine kıl kadar zulmedilmez.

DUHÂN - 54

﴿ كَذَلِكَ وَرَزَوْنَاهُمْ بَحُورٍ عَيْنٍ ﴾ : زَوْج

İşte böyle. Ayrıca onları iri siyah gözlü hurilerle **evlendirmişizdir**.

ŞÛRÂ - 50

﴿ أَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَن يَشَاءُ عَقِيمًا ﴾ : يُزَوِّجُ

Yahut o çocukları erkekler, dişiler olmak üzere **çift verir**, dilediği kimseyi de kısır yapar. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla bilendir, hakkıyla gücü yetendir.

YÛNUS - 28

﴿ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴾ : زَيَّلَ

Onların hepsini bir araya toplayacağımız, sonra da Allah'a ortak koşanlara, “Siz de, ortaklarınız da yerinizde bekleyin” diyeceğimiz günü düşün. Artık onların (ortak koştuklarıyla) aralarını **tamamen ayırırız** ve ortak koştukları derler ki: “Siz bize ibadet etmiyordunuz.”

ENFÂL - 48

﴿ وَإِذْ زَيْنَ هُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ ﴾ : زَيْنَ

Hani şeytan onlara yaptıklarını **süslemiş** ve, “Bu gün artık insanlardan size galip gelecek (kimse) yok, mutlaka ben de size yardımcıyım.” demişti. Fakat iki taraf (savaş alanında) yüz yüze gelince (şeytan), gerisingeriye dönüp, “Ben sizden uzağım. Çünkü ben sizin görmediğiniz şeyler (melekler) görüyorum. Ben Allah'tan korkarım. Allah, cezası çetin olandır” demişti.

HİCR - 39

﴿ قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ ﴾ : يُزَيِّنُ

(39-40) İblis, “Rabbim! Beni azdırmana karşılık, andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara **güzel göstereceğim**, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım” dedi.

HADÎD - 1

سَبَّحَ : ﴿ سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾

Göklerdeki ve yerdeki her şey Allah’ı **tesbih etmektedir**. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

İSRÂ – 44

يُسَبِّحُ : ﴿ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ ﴾

Yedi gök, yer ve bunların içinde bulunanlar Allah’ı **tesbih ederler**. Her şey O’nu hamd ile tesbih eder. Ancak, siz onların tesbihlerini anlamazsınız. O, halîm’dir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir), çok bağışlayandır.

NAHL - 14

سَحَّرَ : ﴿ وَهُوَ الَّذِي سَحَّرَ الْبَحْرَ لِيَتَأْكَلُوا مِنْهُ حَمًا طَرِيًّا ﴾

O, taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyası çıkarmanız için denizi sizin **hizmetinize verendir**. Gemilerin orada suyu yara yara gittiğini görürsün. (Bütün bunlar) O’nun lütfundan nasip aramanız ve şükretmeniz içindir.

NISÂ - 90

سَلَطَ : ﴿ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطْنَاهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ ﴾

Ancak sizinle aralarında anlaşma olan bir topluma sığınmış bulunanlar, yahut ne sizinle ne de kendi kavimleriyle savaşmayı içlerine sığdıramayıp (tarafsız olarak) size gelenler başka. Eğer Allah dileseydi, onları size **musallat kıları** da sizinle savaşırlandı. Eğer onlar sizden uzak durur, sizinle savaşmayıp size barış teklif ederlerse; Allah, onlara saldırmak için size bir yol (yetki) vermemiştir.

HAŞR - 6

﴿ يُسَلِّطُ ﴾ : ﴿ وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ ﴾

Onların mallarından Allah'ın, savaşılmaksızın peygamberine kazandırdığı mallar için siz, at ya da deve koşturmuş değilsiniz. Fakat Allah, peygamberlerini, dilediği kimselerin üzerine **salıp** onlara üstün kılar. Allah'ın her şeye hakkıyla gücü yeter.

ENFÂL - 43

﴿ سَلَّمَ ﴾ : ﴿ وَلَكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ ﴾

Hani Allah sana onları uykunda az gösteriyordu. Eğer sana onları çok gösterseydi elbette gevşerdiniz ve o iş hakkında birbirinizle çekişirdiniz. Fakat Allah (sizi bunlardan) **kurtardı**. Çünkü O, göğüslerin özünü (kalplerde olanı) hakkıyla bilendir.

NİSÂ - 65

﴿ يُسَلِّمُ ﴾ : ﴿ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴾

Hayır! Rabbine andolsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiği hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle **boyun eğmedikçe** iman etmiş olmazlar.

ÂLİ İMRÂN - 36

﴿ سَمَّى ﴾ : ﴿ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ ﴾

Onu doğurunca, “Rabbim!” dedi, “Onu kız doğurdum.” -Oysa Allah, onun ne doğurduğunu daha iyi bilir- “Erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem **adını verdim**. Onu ve soyunu kovulmuş şeytandan senin korumana bırakıyorum.”

NECM - 27

﴿ يُسَيِّئُ ﴾ : ﴿ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لَيَسْمُونُ الْمَلَائِكَةَ تَسْمِيَةَ الْإِنْسِي ﴾

Şüphesiz ahirete iman etmeyenler, meleklere dışı **isimleri veriyorlar**.

MUHAMMED - 25

سَوَّلَ : ﴿ الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمَلَىٰ لَهُمْ ﴾

Kendileri için hidayet yolu belli olduktan sonra gerisingeri dönenleri, şeytan **aldatıp peşinden sürüklemiş** ve kendilerini boş ümitlere düşürmüştür.

A'LÂ - 2

سَوَّى : ﴿ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴾

O, yaratıp şekillendiren, âhenk veren ve **düzene koyandır.**

KIYÂME - 4

يُسَوِّي : ﴿ بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ تُسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴾

Evet bizim, onun parmak uçlarını bile **düzenlemeye** gücümüz yeter.

KAMER - 38

صَبَّحَ : ﴿ وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقَرٌّ ﴾

Andolsun, onlara **sabahleyin** erkenden kalıcı bir azap **geldi.**

SEBE - 20

صَدَّقَ : ﴿ وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ إِبْلِيسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ إِلَّا فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾

Şeytan, onlar hakkındaki zannını doğru çıkardı. İnananlardan bir grup dışında hepsi ona uydular.

MEÂRİC - 26

يُصَدِّقُ : ﴿ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴾

Onlar, ceza gününü **tasdik eden** kimselerdir.

KEHF - 54

﴿ صَرَفٌ : ﴿ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ ﴾

Andolsun, biz bu Kur'ân'da insanlar için her türlü misali değişik şekillerde **açıkladık**. Fakat insan tartışmaya her şeyden daha çok düşkündür.

EN'ÂM - 65

﴿ يُصَرِّفُ : ﴿ انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴾

De ki: “O, size üstünüzden (gökten) veya ayaklarınızın altından (yerden) bir azap göndermeğe, ya da sizi grup grup birbirinize düşürmeğe ve kiminizin şiddetini kiminize tattırmaya gücü yetendir.” Bak, anlasınlar diye, âyetleri değişik biçimlerde nasıl **açıklıyoruz**.

ALAK – 9-10

﴿ صَلَّى : ﴿ أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَى ﴿ عَبْدًا إِذَا صَلَّى ﴾

(9-10) Sen, namaz kıldığında kulu (bundan) engelleyeni gördün mü?

ÂLİ İMRÂN - 39

﴿ يُصَلِّي : ﴿ فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ ﴾

Zekeriya mabedde **namaz kılarken** melekler ona, “Allah sana, kendisinden gelen bir kelimeyi (İsa’yı) doğrulayıcı, efendi, nefesine hâkim ve salihlerden bir peygamber olarak Yahya’yı müjdeler” diye seslendiler.

TEGÂBUN - 3

﴿ صَوَّرَ : ﴿ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ﴾

Gökleri ve yeri hak ve hikmete uygun olarak yarattı. **Sizi şekillendirdi** ve şekillerinizi de güzel yaptı. Dönüş yalnız O'nadır.

ÂLİ İMRÂN - 6

﴿ يُصَوِّرُ : ﴿ هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ﴾

O, sizi rahimlerde, dilediği gibi **şekillendirendir**. O’ndan başka ilâh yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.

TALÂK - 1

﴿ طَلَّقَ : ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ ﴾

Ey peygamber! Kadınları **boşamak** istediğinizde, onları iddetlerini dikkate alarak (temizlik hâlinde) **boşayın** ve iddeti sayın. Rabbiniz olan Allah’a karşı gelmekten sakının. Apaçık bir hayâsızlık yapmaları dışında onları (bekleme süresince) evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Kim Allah’ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, sonra yeni bir durum ortaya çıkarır.

ÂLİ İMRÂN - 42

﴿ طَهَّرَ : ﴿ وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ ﴾

Hani melekler, “Ey Meryem! Allah, seni seçti. Seni **tertemiz yaptı** ve seni dünya kadınlarına üstün kıldı.”

MÂİDE - 41

﴿ يُطَهِّرُ : ﴿ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ قُلُوبَهُمْ ﴾

Ey Peygamber! Kalpten inanmadıkları hâlde, ağızlarıyla “İnandık” diyenler (münafıklar) ile Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin. Onlar (Yahudiler) yalan uydurmak için (seni) dinlerler , sana gelmeyen bir topluluk hesabına dinlerler. Kelimelerin (ifade içindeki) yerlerini bildikten sonra yerlerini değiştirir ve şöyle derler: “Eğer size şu hüküm verilirse, onu tutun. O verilmezse sakının.” Allah, kimin azaba uğramasını istemişse artık sen onun için asla Allah’a karşı hiçbir şey yapamazsın. Onlar, Allah’ın kalplerini **temizlemeyi** istemediği kimselerdir. Onlara dünyada bir rüsvaylık, ahirette ise yine onlara büyük bir azap vardır.

MÂİDE - 30

﴿ طَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

Derken nefsi onu kardeşini öldürmeye **itti** de (nefsine uyarak) onu öldürdü ve böylece ziyan edenlerden oldu.

BAKARA - 57

﴿ ظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَى ﴾

Bulutlu üstünüze **gölge yaptık**. Size, kudret helvası ile bıldırcın indirdik. “Verdiğimiz rızıkların iyi ve güzel olanlarından yiyin” (dedik). Onlar (verdiğimiz nimetlere nankörlük etmekle) bize zulmetmediler, fakat kendilerine zulmediyorlardı.

ŞUARÂ - 22

﴿ عَبَّدتَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ ﴾

“Senin başıma kaktığın bu nimet (gerçekte) İsrailoğullarını **köleleştirmen**(in neticesi)dir.”

KEHF - 58

﴿ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجِلَ لَهُمُ الْعَذَابُ ﴾

Rabbin, çok bağışlayıcıdır, merhamet sahibidir. Eğer yaptıkları yüzünden onları (dünyada) cezaya çarptırsaydı, elbette azaplarını **çarçabuk verirdi**. Hayır, onlar için belirlenmiş bir gün vardır ki (o gün gelince) hiçbir kurtuluş çaresi bulamazlar.

YÛNUS - 11

﴿ يُعَجِّلُ : ﴿ وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ ﴾

Eğer Allah, insanlara onların hemen hayra kavuşmayı istedikleri gibi, şerri de **acele verseydi**, elbette onların ecellerine hükmolunurdu. İşte biz, bize kavuşmayı ummayanları, kendi azgınlıkları içinde bocalar hâlde bırakırız.

HUMEZE - 2

﴿ عَدَدٌ : الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ ﴾

(1-2) Mal toplayan ve onu **durmadan sayan**, insanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretiyle alay eden her kişinin vay hâline!

TEVBE - 26

﴿ عَذَّبَ : وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَّمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا ﴾

Sonra Allah, Resûlü ile mü'minler üzerine kendi katından güven duygusu ve huzur indirdi. Bir de sizin göremediğiniz ordular indirdi ve inkâr edenlere **azap verdi**. İşte bu, inkârcıların cezasıdır.

ANKEBÛT - 21

﴿ يُعَذِّبُ : يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ ﴾

O, dilediğine **azap eder**, dilediğine de merhamet eder. Ancak O'na döndürüleceksiniz.

BAKARA - 235

﴿ عَرَّضَ : وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ ﴾

(Vefat iddeti beklemekte olan) kadınlara kendileri ile evlenmek istediğinizi üstü kapalı olarak **anlatmanızda** veya bu isteğinizi içinizde saklamanızda sizin için bir günah yoktur. Allah biliyor ki, siz onlara (bunu er geç mutlaka) söyleyeceksiniz. Meşru sözler söylemeniz dışında sakın onlarla gizliden gizliye buluşma yönünde sözleşmeyin. Bekleme müddeti bitinceye kadar da nikâh yapmaya kalkışmayın. Şunu da bilin ki, Allah içinizden geçeni hakkıyla bilir. Onun için Allah'a karşı gelmekten sakının ve yine şunu da bilin ki Allah gerçekten çok bağışlayandır, halîmdir. (Hemen cezalandırmaz, mühlet verir.)

TAHRÎM - 3

عَرَفَ : ﴿ فَلَمَّا تَبَيَّنَتْ بِهِ وَأَطَهَّرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ﴾

Hani peygamber eşlerinden birine, gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi o sözü (başkasına) haber verip Allah da bunu peygambere **bildirince**, peygamber bunun bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber, bunu ona (sırrı açıklayan eşine) haber verince o, “Bunu sana kim bildirdi?” dedi. Peygamber, “Bunu bana, hakkıyla bilen ve hakkıyla haberdar olan Allah haber verdi” dedi.

A'RÂF - 157

عَزَّرَ : ﴿ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ ﴾

Onlar, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları Resûle, o ümmî peygambere uyan kimselerdir. O, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar. Onlara iyi ve temiz şeyleri helâl, kötü ve pis şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağır yükleri ve zincirleri kaldırır. Ona iman edenler, ona **saygı gösterenler**, ona yardım edenler ve ona indirilen nura (Kur'ân'a) uyanlar var ya, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

YÂSÎN - 14

عَزَّزَ : ﴿ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ ﴾

Hani biz onlara iki elçi göndermiştik de onları yalancı saymışlardı. Biz de onlara üçüncü bir elçi ile **destek vermiştik**. Onlar, “Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz” dediler.

MÂİDE - 89

عَقَّدَ : ﴿ وَلَكِنْ يُوَاحِدُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ ﴾

Allah, boş bulunarak ettiğiniz yeminlerle sizi sorumlu tutmaz. Ama **bile bile yaptığımız** yeminlerle sizi sorumlu tutar. Bu durumda yeminin keffareti, ailenize yedirdiğinizin orta hâllisinden on yoksulu doyurmak, yahut onları giydirmek ya da bir köle azat etmektir. Kim (bu imkânı) bulamazsa, onun keffareti üç gün oruç tutmaktır.

İşte yemin ettiğiniz vakit yeminlerinizin keffareti budur. Yeminlerinizi tutun. Allah, size âyetlerini işte böyle açıklıyor ki şükredesiniz.

ALAK - 4

﴿ عَلَّمَ : الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴾

(4-5) O, kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini **öğretendir**.

NAHL - 103

﴿ يُعَلِّمُ : وَالْقَدْ نَعَلِمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ ﴾

Andolsun ki biz onların, “Kur’ân’ı ona bir insan **öğretiyor**” dediklerini biliyoruz. İma ettikleri kimsenin dili yabancıdır. Bu Kur’ân ise gayet açık bir Arapça’dır.

NECM - 54

﴿ غَشَّى : فَغَشَّاهَا مَا غَشَّى ﴾

(53-54) O, “Mu’tefike”yi de kaldırıp yere çarpmış ve onlara **örttüğü** azap örtüsünü **örtmüştür**.

ENFÂL - 11

﴿ يُغَشِّي : إِذْ يُغَشِّبِكُمُ النَّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ ﴾

Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya **daldırıyor**; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu.

YÛSUF - 23

﴿ غَلَقَ : وَغَلَقَتِ الْأَبْوَابُ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ ﴾

Evinde bulunduğu kadın (gönlünü ona kaptırıp) ondan arzuladığı şeyi elde etmek istedi ve kapıları **kilitleyerek**, “Haydi gelsene!” dedi. O ise, “Allah’a sığınırım, çünkü o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa eremezler” dedi.

KAMER - 12

﴿ فَجَرَّ : وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا ﴾

Yeryüzünü pınar pınar **fişkırttık**. Derken sular takdir edilmiş bir iş için birleşti.

İSRÂ - 91

﴿ يُفَجِّرُ : فَتُفَجَّرُ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا تَفْجِيرًا ﴾

(90-93) Dediler ki: “Yerden bize bir pınar fişkırtmadıkça yahut senin hurmalardan, üzümlerden oluşan bir bahçen olup, aralarından şarıl şarıl ırmaklar **akıtmadıkça** yahut iddia ettiğin gibi, gökyüzünü üzerimize parça parça düşürmedikçe yahut Allah’ı ve melekleri karşımıza getirmedikçe yahut altından bir evin olmadıkça; ya da göğe çıkmadıkça sana asla inanmayacağız. Bize gökten okuyacağımız bir kitap indirmedikçe göğe çıktığına da inanacak değiliz.” De ki: “Rabbimi tenzih ederim. Ben ancak resûl olarak gönderilen bir beşerim.”

ZUMER - 56

﴿ فَرَطٌ : أَنْ تَقُولَ نَفْسٌ يَا حَسْرَتِي عَلَى مَا فَرَطْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ ﴾

(55-56) Farkında olmadan azap size ansızın gelmeden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline uyun ki, kişi, “Allah’ın yanında, işlediğim kusurlardan dolayı vay hâlime! Gerçekten ben alay edenlerden idim” demesin.

EN'ÂM - 61

﴿ يُفْرِطُ : حَتَّى إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفْرِطُونَ ﴾

O, kullarının üstünde mutlak hâkimiyet sahibidir. Üzerinize de koruyucu melekler gönderir. Nihayet birinize ölüm geldiği vakit (görevli) elçilerimiz onun canını alır ve onlar görevlerinde asla **kusur etmezler**.

TÂHÂ - 94

﴿ فَرَّقَ : إِيَّيَّ حَشِيثًا أَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَبَيْنَ تَرْثُوبَ قَوْلِي ﴾

Hârûn: “Ey anam oğlu! Saçımı sakalımı çekme. Şüphesiz ben, İsrailoğullarının arasını **açtım**, sözüme uymadın demenden korktum” dedi.

BAKARA - 285

﴿ يُفَرِّقُ : لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهِ ﴾

Peygamber, Rabbinden kendisine indirilene iman etti, mü’minler de (iman ettiler). Her biri; Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler ve şöyle dediler: “Onun peygamberlerinden hiçbirini (diğerinden) **ayırt etmeyiz**.” Şöyle de dediler: “İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Senden bağışlama dileriz. Sonunda dönüş yalnız sanadır.”

ÂLİ İMRÂN - 119

﴿ فَصَّلَ : وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرُّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾

Allah, yemek zorunda kaldıklarınız dışında size neleri haram kıldığını **tek tek açıklamışken**, üzerine adının anıldığı hayvanları yememenizin sebebi nedir. Gerçekten birçokları nefislerinin arzularına uyararak bilmeden (halkı) saptırıyorlar. Şüphesiz senin Rabbin, haddi aşanları çok iyi bilir.

YÛNUS - 5

﴿ يُفَصِّلُ : يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴾

O, güneşi bir ışık (kaynağı), ayı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için ona menziller takdir edendir. Allah, bunları (boş

yere değil) ancak gerçek ile (hikmeti gereğince) yaratmıştır. O, âyetlerini, bilen bir topluma **ayrı ayrı açıklamaktadır**.

NİSÂ - 32

﴿ فَضَّلَ : وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ ﴾

Allah'ın, kiminizi kiminize **üstün kılmaya** vesile yaptığı şeyleri (haset ederek) arzu edip durmayın. Erkeklere kazandıklarından bir pay vardır. Kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. Allah'tan, O'nun lütfunu isteyin. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

RA'D - 4

﴿ يُفْضِلُ : يُسْقَى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفِصِلُ بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ فِي الْأُكُلِ ﴾

Yeryüzünde birbirine komşu kara parçaları, üzüm bağları, ekinler; bir kökten çıkan çok gövdeli ve tek gövdeli hurma ağaçları vardır ki hepsi aynı su ile sulanır. Ama biz ürünleri konusunda bir kısmını bir kısmına **üstün kılıyoruz**. Şüphesiz bunda aklını kullanan bir kavim için (Allah'ın varlığını gösteren) deliller vardır.

MUDESİR - 18

﴿ فَكَّرَ : إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴾

Çünkü o, **düşündü taştı**, ölçtü biçti.

ENBİYÂ - 79

﴿ فَهَمَّ : فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا ﴾

Biz hüküm vermeyi Süleyman'a **kavratmıştık**. Zaten her birine hükümlerlik ve ilim vermiştik. Dâvûd ile birlikte, Allah'ı tespih etmeleri için dağları ve kuşları onun emrine verdik. Bunları yapan biz idik.

A'LÂ - 3

﴿ قَدَّرَ : وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ﴾

O, (her şeyi) **ölçüyle yapıp** yönlendirendir.

MUZZEMMİL - 20

﴿ يُقَدِّرُ : وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴾

(Ey Muhammed!) Şüphesiz Rabbin, senin, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini biliyor. Beraberinde bulunanlardan bir topluluk da böyle yapıyor. Allah, gece ve gündüzü **düzenleyip takdir eder**. Sizin buna (gecenin tümünde yahut çoğunda ibadete) gücünüzün yetmeyeceğini bildi de sizi bağışladı (yükünüzü hafifletti.) Artık, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hastaların bulunacağını, bir kısmınızın Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacağını, diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda çarpışacağını bilmektedir. O hâlde, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a güzel bir borç verin. Kendiniz için önceden ne iyilik gönderirseniz, onu Allah katında daha üstün bir iyilik ve daha büyük mükâfat olarak bulursunuz. Allah'tan bağışlama dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

KIYÂME - 13

﴿ قَدَّمَ : يُنْبِئُ الْإِنْسَانَ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ﴾

O gün insana, yapıp **önden gönderdiği** ve yapmayı geri bıraktığı şeyler haber verilir.

MUZZEMMİL - 20

﴿ يُقَدِّمُوا : وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا ﴾

(Ey Muhammed!) Şüphesiz Rabbin, senin, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, yarısını ve üçte birini ibadetle geçirdiğini biliyor. Beraberinde bulunanlardan bir topluluk da böyle yapıyor. Allah, gece ve gündüzü düzenleyip takdir eder. Sizin buna (gecenin tümünde yahut çoğunda ibadete) gücünüzün yetmeyeceğini bildi de sizi bağışladı (yükünüzü hafifletti.) Artık, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah, içinizde hastaların bulunacağını, bir kısmınızın Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacağını, diğer bir kısmınızın ise Allah yolunda çarpışacağını

bilmektedir. O hâlde, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a güzel bir borç verin. Kendiniz için **önceden** ne iyilik gönderirseniz, onu Allah katında daha üstün bir iyilik ve daha büyük mükâfat olarak bulursunuz. Allah'tan bağışlama dileyin. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.

MÂİDE - 27

﴿ قَرَّبَ : إِذْ قَرَّبْنَا قُرْبَانًا فَتُقْبَلُ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَلْ مِنَ الْآخَرِ ﴾

(Ey Muhammed!) Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak oku. Hani ikisi de birer kurban **sunmuşlardı** da, birinden kabul edilmiş, ötekinden kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, “Andolsun seni mutlaka öldüreceğim” demişti. Öteki, “Allah, ancak kendisine karşı gelmekten sakınanlardan kabul eder” demişti.

SEBE - 37

﴿ يُقَرَّبُ : وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ ﴾

Ne mallarınız ne de çocuklarınız, sizi bizim katımıza daha çok **yaklaştıran** şeylerdir! Ancak iman edip salih amel işleyenler başka. İşte onlar için işlediklerine karşılık kat kat mükâfat vardır. Onlar cennet köşklerinde güven içindedirler.

MUHAMMED - 15

﴿ قَطَعَ : وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴾

Allah'a karşı gelmekten sakınanlara söz verilen cennetin durumu şöyledir: Orada bozulmayan su ırmakları, tadı değişmeyen süt ırmakları, içenlere zevk veren şarap ırmakları ve süzme bal ırmakları vardır. Orada onlar için meyvelerin her çeşidi vardır. Rablerinden de bağışlama vardır. Bu cennetliklerin durumu, ateşte temelli kalacak olan ve bağırsaklarını **parça parça** edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?

TÂHÂ - 71

﴿ يُقَطَّعُ : فَلَا قَطْعَانَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلِكُمْ مِنْ خِلَافٍ وَلَا أُصْلَابِكُمْ ﴾

Firavun, “Demek, ben size izin vermeden önce ona (Mûsâ’ya) inandınız ha! Şüphe yok, o size sihiri öğreten büyüğünüzdür. Şimdi andolsun, sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama **keseceğim** ve mutlaka sizi hurma dallarına asacağım. Hangimizin azabı daha şiddetli ve daha kalıcıymış, mutlaka göreceksiniz.”

HADÎD - 27

﴿ قَمِي : ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِرُسُلِنَا ﴾

Sonra bunların peşinden **ard arda** peygamberlerimizi **gönderdik**. Onların arkasından da Meryem oğlu İsa’yı gönderdik, ona İncil’i verdik ve kendisine uyanların kalplerine şefkat ve merhamet duygusu koyduk. (Kendiliklerinden) icat ettikleri ruhbanlığa gelince; biz onu onlara farz kılmamıştık. Allah’ın rızasını kazanmak için onu kendileri icat etmişlerdi. Fakat ona da gereği gibi uymadılar. Biz de içlerinden iman edenlere mükâfatlarını verdik. Fakat onlardan birçoğu da fasık kimselerdir.

TEVBE - 48

﴿ قَلْب : لَقَدْ ابْتَعُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ ﴾

Andolsun, bunlar daha önce de fitne çıkarmak istemişler ve sana karşı türlü türlü işler **çevirmişlerdi**. Nihayet hak geldi ve onlar istemedikleri hâlde, Allah’ın dini galip geldi.

NÛR - 43

﴿ يُقَلِّبُ : يُقَلِّبُ اللَّهُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴾

Allah, geceyi ve gündüzü **döndürüp duruyor**. Şüphesiz bunda basiret sahibi olanlar için bir ibret vardır.

FUSSİLET - 25

﴿ قَيْض : وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُّوا لَهُمْ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ﴾

Biz onların başına birtakım arkadaşlar **sardık** da bu arkadaşlar onlara geçmişlerini ve geleceklerini süslü gösterdiler. Böylece kendilerinden önce gelip geçmiş

olan cin ve insan toplulukları ile ilgili o söz (azap), onlar için de gerçekleşti. Çünkü onlar ziyana uğrayanlardı.

ZUHRÛF - 36

﴿ وَمَنْ يَعِشْ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُفَيْضُ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴾

Kim, Rahmân'ın Zikri'ni görmezlikten gelirse, biz onun başına bir şeytan **sararız**. Artık o, onun ayrılmaz dostudur.

A'RÂF - 86

﴿ كَثُرَ : وَادْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ ﴾

“Bir de, tehdit ederek Allah'ın yolundan O'na iman edenleri çevirmek, Allah'ın yolunu eğri ve çelişkili göstermek üzere her yol üstüne oturmayın. Hatırlayın ki, siz az (ve güçsüz) idiniz de O sizi **çoğalttı**. Bakın, bozguncuların sonu nasıl oldu!?”

FURKÂN - 11

﴿ كَذَّبَ : وَأَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا ﴾

Hayır, onlar Kıyameti de **yalanladılar**. Biz ise o Kıyameti yalanlayanlara çılgın bir cehennem ateşi hazırlamışızdır.

MÂÛN - 1

﴿ يَكْذِبُ : أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكْذِبُ بِاللَّيْنِ ﴾

Gördün mü, o hesap ve ceza gününü **yalanlayanı!**

İSRÂ - 70

﴿ كَرَّمَ : وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ﴾

Andolsun, biz insanoğlunu **şerefli kıldık**. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın bir çoğundan üstün kıldık.

HUCURÂT - 7

﴿ كَذَّبَتْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكُفِرُوا بِالرُّسُلِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ﴾

Bilin ki, aranızda Allah'ın elçisi bulunmaktadır. Eğer o, birçok işlerde size uysaydı, sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, size imanı sevdirmiş ve onu gönüllerinize güzel göstermiş; inkârı, fasıklığı ve (İslâm'ın emirlerine) karşı çıkmayı da **çirkin göstermiştir**. İşte bunlar doğru yolda olanların ta kendileridir.

MUHAMMED - 2

﴿ كَفَرْنَا بِهِ حَقًّا وَمَا نَكْتُمُ إِلَّا الْإِصْحَابَ ﴾

İnanıp salih ameller işleyenlerin ve Muhammed'e indirilene -ki o Rablerinden gelen haktır- inananların ise Allah günahlarını **örtmüş** ve hâllerini düzeltmiştir.

ÂLİ İMRÂN - 37

﴿ كَفَّلْنَا زَكْرِيَّا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا ﴾

Bunun üzerine Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu güzel bir şekilde yetiştirdi. Zekeriya'yı da **onun bakımıyla görevlendirdi**. Zekeriya, onun bulunduğu bölmeye her girişinde yanında bir yiyecek bulurdu. "Meryem! Bu sana nereden geldi?" derdi. O da "Bu, Allah katından" diye cevap verirdi. Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir.

BAKARA - 253

﴿ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِّنْ كَلِمِ اللَّهِ ﴾

İşte peygamberler! Biz, onların bir kısmını bir kısmına üstün kıldık. İçlerinden, Allah'ın **konuştukları** vardır. Bir kısmının da derecelerini yükseltmiştir. Meryem oğlu İsa'ya ise açık deliller verdik ve onu Ruh'u-Kudüs (Cebrail) ile destekledik. Eğer Allah dileseydi, bunların arkasından gelen (millet)ler, kendilerine apaçık deliller geldikten sonra, birbirlerini öldürmezlerdi. Fakat ayrılığa düştüler. Onlardan inananlar da vardı, inkâr edenler de. Yine Allah dileseydi, birbirlerini öldürmezlerdi. Lâkin Allah dilediğini yapar.

MERYEM - 29

يَكَلِّمُ : ﴿ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴾

Bunun üzerine (Meryem, çocukla konuşun diye) ona işaret etti. “Beşikteki bir bebekle nasıl **konuşuruz?**” dediler.

İNSÂN (DEHR) - 11

لَقَى : ﴿ فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴾

Allah da onları o günün kötülüğünden korur ve yüzlerine bir aydınlık ve içlerine bir sevinç **verir**.

MUNÂFİKÛN - 5

لَوْى : ﴿ وَإِذَا قِيلَ لَهُم تَعَالَوْا يَسْتَعْفِفْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوْأَوْ رُؤُوسَهُمْ ﴾

O münafıklara, “Gelin, Allah’ın Resûlü sizin için bağışlama dilesin” denildiği zaman başlarını **çevirirler** ve sen onların büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün.

ZUHRÛF - 29

مَتَّعَ : ﴿ بَلْ مَتَّعْتُ هَؤُلَاءِ وَأَبَاءَهُمْ حَتَّىٰ جَاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ مُّبِينٌ ﴾

Doğrusu onları (Mekke müşriklerini) ve atalarını kendilerine hak olan Kur’ân ve onu açıklayan bir peygamber gelinceye kadar (dünya nimetlerinden) yararlandırıyorum.

HÛD - 3

يُمَتِّعُ : ﴿ وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾

Rabbinizden bağışlanma dileyin, sonra da O’na tövbe edin ki sizi belirlenmiş bir süreye (ömrünüzün sonuna) kadar güzel bir şekilde **yararlandırırsın** ve her fazilet sahibine faziletinin karşılığını versin. Eğer yüz çevirirseniz, ben sizin adımıza büyük bir günün azabından korkuyorum.

SEBE - 19

﴿ وَمَرَقَ : ﴿ وَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَرَقْنَاَهُمْ كُلَّ مَرَقٍ ﴾

Onlar ise, “Ey Rabbimiz! Yolculuğumuzun konakları arasını uzaklaştır” dediler ve kendilerine zulmettiler. Biz de onları ibret kıssalarına çevirdik ve kendilerini **darmadağın ettik**. Şüphesiz ki bunda çok sabreden, çok şükreden herkes için ibretler vardır.

KEHF - 84

﴿ مَكَّنَ : ﴿ إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴾

Biz onu yeryüzünde **kudret sahibi kıldık** ve kendisine her konuda (amacına ulaşabileceği) bir yol verdik.

KASAS - 57

﴿ يُمْكِنُ : ﴿ أَوَلَمْ يُمْكِنَ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا ﴾

Onlar, “Sizinle beraber doğru yolu tutarsak, kendi yurdumuzdan koparılıp çıkarılırız” dediler. Biz onları tarafımızdan bir rızık olarak, her türlü meyve ve mahsullerin kendisinde toplandığı, saygın ve güvenli bir yere **yerleştirmedik** mi? Fakat onların çoğu bilmezler.

MUDESİR - 14

﴿ مَهَّدَ : ﴿ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴾

Kendisine alabildiğine **imkânlar sağladım**.

TAHRÎM - 3

﴿ نَبَأٌ : ﴿ فَلَمَّا نَبَأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ﴾

Hani peygamber eşlerinden birine, gizli bir söz söylemişti. Fakat eşi o sözü (başkasına) **haber verip** Allah da bunu peygambere bildirince, peygamber bunun bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti. Peygamber, bunu ona (sırrı açıklayan

eşine) haber verince o, “Bunu sana kim bildirdi?” dedi. Peygamber, “Bunu bana, hakkıyla bilen ve hakkıyla haberdar olan Allah haber verdi” dedi.

MÂİDE - 14

﴿ يُنَبِّئُ : ﴿ وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴾

“Biz hıristiyanız” diyenlerden de sağlam söz almıştık. Ama onlar da akıllarından çıkarmamaları istenen şeylerden önemli bir kısmını unuttular. Bu sebeple, biz de aralarına kıyamet gününe kadar sürecek düşmanlık ve kini salıverdük. Allah, ne yapmakta olduklarını onlara **bildirecek!**

MU'MİNÛN - 28

﴿ نَحْمَدُ : ﴿ فَفُئِلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّانَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾

Sen ve beraberindeki kimseler, gemiye bindiğiniz zaman: “Bizi zalim kavmin elinden **kurtaran** Allah’a hamd olsun” de.

ZUMER - 61

﴿ يُنَجِّي : ﴿ وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمْ السُّوءُ ﴾

Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanları başarıları sebebiyle **kurtarır**. Onlara kötülük dokunmaz. Onlar üzülmeyenler de.

BAKARA - 176

﴿ نَزَّلَ : ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ ﴾

Bu (azab) da, Allah’ın, Kitab’ı hak olarak **indirmiş** olması (ve onların bunu inkâr etmesi) sebebiyledir. Kitap konusunda anlaşmazlığa düşenler ise derin bir ayrılık içindedirler.

ŞÛRÂ - 28

﴿ يُنَزَّلُ : ﴿ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْعَيْتَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ ﴾

O, insanlar umutlarını kestikten sonra yağmuru **indiren**, rahmetini her tarafa yayandır. O, dost olandır, övülmeye lâyık olandır.

FECR - 15

نَعْمَ : ﴿ فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ﴾

İnsan ise; Rabbi onu deneyip de kendisine ikramda bulunduğunda, **ona bol bol nimetler verdiğinde**, “Rabbim bana ikram etti” der.

KAF - 36

نَقَّبَ : ﴿ فَتَنَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَّخِصٍ ﴾

Biz onlardan önce, kendilerinden daha zorlu nice nesilleri helâk ettik de ülke ülke **dolaşım kaçacak delik aradılar**. Kaçacak bir yer mi var?

EN'ÂM - 79

وَجْهَ : ﴿ إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا ﴾

“Ben, hakka yönelen birisi olarak yüzümü, gökleri ve yeri yaratana **döndürdüm**. Ben, Allah’a ortak koşanlardan değilim.”

NAHL - 76

يُوجُهُ : ﴿ وَهُوَ كَلِّ عَلَى مَوْلَاهُ أَيَّنَّمَا يُوجِّهُهُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ ﴾

Allah, (şöyle) iki adamı da misal verdi: Onlardan biri dilsizdir, hiçbir şeye gücü yetmez, efendisine sadece bir yükür. Nereye **gönderse** olumlu bir sonuç alamaz. Bu, adaletle emreden ve doğru yol üzere olan kimse ile eşit olur mu?

DUHÂ - 3

وَدَّعَ : ﴿ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى ﴾

Rabbin seni terk etmedi, sana **darılmadı** da.

KASAS - 51

﴿ وَصَّلَ : ﴿ وَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴾

Andolsun, düşünüp öğüt alsınlar diye o sözü (Kur'ân âyetlerini) onlara peş peşe ulaştırdık.

ŞÛRÂ - 13

﴿ وَصَّى : ﴿ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ ﴾

“Dini dosdoğru tutun ve onda ayrılığa düşmeyin!” diye Nûh’a **emrettiğini**, sana vahyettiğini, İbrâhim’e, Mûsâ’ya ve İsâ’ya emrettiğini size de din kıldı. Fakat senin kendilerini çağırdığın şey (İslâm dini), Allah’a ortak koşanlara ağır geldi. Allah, ona dilediğini seçer. İçtenlikle kendine yönelenleri de ona ulaştırır.

NECM - 37

﴿ وَئِي : ﴿ وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَئَى ﴾

(36-37) Yoksa, Mûsâ’nın ve **Allah’ın emirlerini bütünüyle yerine getiren** İbrahim’in sahifelerindeki şu hakikatler kendisine haber verilmedi mi?

NÛR - 25

﴿ يُوفَّى : ﴿ يَوْمَئِذٍ يُوفِّيهِمُ اللَّهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ ﴾

O gün Allah, onlara kesinleşmiş cezalarını **tastamam verecek** ve onlar Allah’ın apaçık bir gerçek olduğunu bileceklerdir.

EN'ÂM - 89

﴿ وَكَلَّ : ﴿ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ فَقَدْ وَكَلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴾

Onlar kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiğimiz kimselerdir. Eğer şunlar (inanmayanlar) bunları tanımayıp inkâr ederlerse, biz onları inkâr etmeyecek olan bir kavmi, onlara **vekil kılmışızdır**.

LOKMÂN - 7

﴿ وَئِي : ﴿ وَإِذَا تُلِي عَلَيْهِ آيَاتُنَا وَئِي مُسْتَكْبِرًا كَأَن لَّمْ يَسْمَعْهَا ﴾

Ona âyetlerimiz okunduğu zaman; onları hiç işitmemiş gibi, kulağında bir ağırlık var da büyülenerek **arkasını döner**. Ona, elem dolu bir azabı müjdele.

EN'ÂM - 129

﴿ يُؤَي : ﴿ وَكَذَلِكَ نُؤَي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾

İşte biz, kazanmakta oldukları günahlar sebebiyle zalimlerin bir kısmını diğer bir kısmına böyle **musallat ederiz**.

ABESE – 19-20

﴿ قَدَر : ﴿ مِن نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ﴾

Nutfeden (bir damladan onu yarattı), sonra da ona **kader tayin etti** (gelişimini (DNA'larımı) programladı ve ömür tayin etti).

﴿ يَسَّر : ﴿ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴾

Sonra ona yolu **kolaylaştırdı**.

A'LÂ - 8

﴿ يُيسِّر : ﴿ وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَى ﴾

Biz seni en kolay olana **kolayca iletacağız**.

SONUÇ

Tezimizde daha önce de ifade ettiğimiz üzere başta tefsir, fıkıh, hadis, kelam, mantık vb. olmak üzere bütün ilimler için Arap Dili; alet ve kaynak ilmi olma özelliğini taşımaktadır. Bu ilimlerin anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği Arapçanın anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği ile tamamen doğru orantılıdır.

Her dilde olduğu üzere Arap Dilinde de anlamlı ve anlaşılır olmanın temelinde eylemler yani fiiller vardır. Arapçada fiiller bâblardan oluşur ve her bir bâb kendi iç dünyasındaki kullanımına bağlı olarak birden çok anlamlar ve farklılıklar içerir. Bütün bu malumatların sonra Arap gramerinin her ne kadar ilk başlarda Sarf ve Nahiv olarak ayrı bölümlerde ele alınmadığı kanaati yaygın olsada daha ilk dönem dilcilerinin sarfi tasrîf adı altında çalıştıklarını müşahede etmiş oluyoruz.

Bu ayrılık gerekli miydi konusu hala tazeliğini koruyan neticelendirilememiş bir tartışma konusudur. Nahiv ilminin cümleyi oluşturan kelimelere irabsal boyutları ile yaklaşımı söz konusu iken sarfta ise kelimenin bizatihi yapı olarak ses, zaman, çekim ve müştaklık (türeme), inhisar (kısaltma) gibi durumlarını inceleyerek yeni anlamlar kazandıran bilim dalı olarak ortaya çıkmaktadır.

Tezimize konu olan if'âl ve tef'îl bâblarında da gördüğümüz üzere bir bâb anlama yönelik olarak birden çok daha fazla ve farklı anlamlara işaret edebilmektedir. Her iki bâbında kendi içselliklerinde mezid olarak şekil itibari ile aynı formda olmalarına rağmen kullanıldıkları cümle yapılarına ve mezid forma dönüşmeden önceki kullanıldıkları asli kelimelerinin isim ya da fiil olmalarına göre farklı anlamlara tekabül ettiklerini gördük. Ve bu tarz kullanımların başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere, cahiliye şiirlerinde, hadislerde, atasözlerinde ve klasik eselerde yaygın olarak geçtiğini müşahede ettik.

Dolayısı ile gerek Kur'an-ı Kerim'i anlama noktasında olsun gerekse yapılacak olan arapça tercüme için olsun ilgililerin bâblar konusuna vakıf olmaları muhtemel düşülebilecek olan yanlış anlamlandırma sorunlarını en aza indirecektir. Aynı zamanda bu konu çevirisinden istifade edecek olan öğrencisinden öğretmenine kadar Arapça ile ilgilenen ve bu dile gönül vermiş olan toplumun tüm fertlerini yakinen ilgilendiren bir konudur.

Bu vesile ile bâbların hiç de basite indirgenebilecek bir algıya sahip olmadığını müşahede etmiş oluyoruz. Zîra bir dili anlamlı ve anlaşılır kılan özelliğın, o dilin fiil ve nesne gibi öğelerinin nasıl ve hangi şartlarda kullanılabileceğini iyi bilmekten geçtiğı su götürmez bir gerçekliktir.

Arap Dili konusunda araştırmacıların teşvik edilmesi ve bu araştırmalar için kullanılacak fonlar ve kaynaklar ayrılması İslam Dünyasında Arap Dili kaynaklı pek çok değerli hizmeti ve eseri ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir. Bu noktada tıpkı Arap Dilinde anlama kaynaklık eden “bâblar” gibi hala gizemini koruyan ve gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen pek çok konu araştırılmayı beklemektedir. Biz bu çalışmamızda “İf’âl ve Tef’îl Bablarına” ışık tutmaya çalıştık, gayret bizden başarı ise Allah’tandır.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, Halil. Şahin, Muzaffer, *Kur'ân-ı Kerim Meali*, , Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003.
- Akseki'li Mustafa Hakkı b. Ahmed, *Şürûhu's-Sarf*, Osmanlı Yayımevi, İstanbul, 1909.
- Bolelli, Nusreddin, *Arapça İmlâ Kuralları*, Damla Yayınevi, İstanbul 1999.
- Cheneb, Moh. Ben, “*el-Kisâ'i*”, DİA, VI, 814, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara, 1999.
- Civelek, Yakup, *Arap Dilbilimine Giriş*, Üniversite Yayınları, Van , 2007.
- Çetin, Nihad M. *Arap Yazısı*, C:III, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 1990.
- Çörtü, Mustafa Meral, *Nahiv*, FAV Yayınları, İstanbul 1998.
- Dayf, Şevki, *el-Medârisü'n-Nahviyye*, Darü'l-Maarif, Kahire, 1968.
- Demir, İsmail, *Sarf Bilgisi ve Ömer b. Alî b. İbrâhîm b. Halîl el-İspirî'nin “Er-Risâle Fi Temeyyuzi'l-Ebvâb” Adlı Eserinin Edisyon Kritiği*, Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2014/2.
- Doğan, Yusuf, *Arap Dilinde Mübâlağa*, Yayınevi, Özkan Matbâcılık, Ankara, 2009.
- Ebû Ferec el-İsfahânî, , *el-Eğânî*, Dâru's-Sağb, Beyrut, ty.
- El-Akkad, Abbas Mahmûd, “*Ez-Zemen Fil-Lugati'l Arabiyye*”, Mecelletü Mecmai'l - Lügati'l- 'Arabiyye, c. XIV, Kahire, 1962.
- El-Buhârî, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. İsmâîl, *Kitabu'l Vudû'*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, t.y..
- El-Câvi, Eş-Şeyh Abdulhakk B. Abdul-Hennan, *Tedric-ul Edâni*, Mektebetu's-Seyda, Diyarbakır,Ty..
- El-Cevâlîkî, Ebu'l Mansûr, *Mâ câe Ala Fe'altu Bi Ma'nen Vahidin*, Şam, Daru'l Fikr, 1982.
- El-Cehm, Alî İbn, *Dîvân*, Dâru'l Afâk el-Cedîd, Beyrut, 1959/2009.

- El-Curcânî, Abdulkahir, *Kitâbu'l-Miftâh Fi's-Sarf*, tahk. Ali Tevfik el-Hamed, Beyrut, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut, 1407/1987.
- El-Endulisi, Ebû Hayyân, *İrtişâfu'd-Darb Min Lisâni'l-'Arab*, c. 1, nşr. Receb 'Usmân Muhammed, I-V, Mektebetu'l-Hancî, Kâhire 1419/1998.
- El-Esterâbâzî, Radiyyüddin Necmeddin Muhammed b. Hasan Radi, *Şerhu Şâfiyeti İbni'l-Hâcib*. tahkik Muhammed Nur Hasan. Muhammed Zagraf, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1982.
- El-Galâyînî, Mustafa, *Câmiu'd-Durûsi'l-Arabiyye*, Dâru'l Kütübi'l İlmiyye, Beyrut, 2003.
- El-Halvânî, Şemsü'l-Eimme Abdülazîz bin Ahmed, *el-Muğni*, y.y. , ty.
- El-Hamlâvî, Muhammed b. Ahmed, *Şezel Arf Fi Fennis-Sarf*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1957
- El-İsfehânî, Ebu'l-Kâsım el-Hüseyn İbnu Muhammed Râğıb, *el-Müfredât Fî Garîbul-Kur'ân*, Darul-Mearif, Kahire, 1961/1381
- El-Kıftî, Kıftî, Ebû el-Hasan, *Enbâhü'r-Ruvat*, y.y. , Kahire, 1950.
- El-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Ensârî , *el-Câmi' li-Ahkâmi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, , Beyrut, t.y.
- El-Yanyevî, Abdussamed Refî', *El-Muhtasar*, Derseâdet, 1307.
- Er-Râcihi, Abduh, *Tatbikus-Sarf*, Dâru-n Nahda, Beyrut, 1973.
- Ergüven, Şahabettin, “*Arap Dilinde Lahn'ın Ortaya Çıkışı ve İlk Görüntüleri*”, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007/1, c. 6, sayı: 11.
- Er-Râzî, Ebû Abdullah Fahreddin Muhammed b. Ömer Fahreddin, *et-Tefsîru'l-Kebîr*, Dâru'l-Fikr, Beyrut, 1398/1978.
- Es-Sâmârrâ'î, *el-Fi'lü Zemânuhü ve Ebniyetuhu*, Müessesetur-Risale, Beyrut 1386/1966.

Es-Serahsî, Ebû Bekr Şemsu'l-Eimme Muhammed b. Ahmed b. Sehl, *Usûlu's-Serahsî*, thk. Ebu'l-Vefâ el-Efgânî, yy., Beyrut, t.y..

Es-Suyûtî, Celâluddîn 'Abdurrahmân b. Ebî Bekr, *el-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, el-Mektebetu's-Sekâfiyye, Beyrut, t.y..

Es-Suyûtî, *el-Eşbâh ve'n-Nezâir fi'n-Nahv*, nşr. 'Abdul'âl Sâlim Mekrem, I-IX, Muessesetu'r-Risâle, Beyrût, 1405/1985.

Eş-Şertuni, Reşîd el-Huri er-Rami el-Lübnani, *Mebâdiu'l-'Arabiyye*, I-IV, Dersaâdet, ty..

Et-Tehânevî, Muhammed b. A'la b. Ali el-Faruki el-Hanefi, *Keşşâfu Istilâhâtü'l-Fünûn*, Kahraman Yayınları, İstanbul, 1984.

Ez-Zemahşerî, Cârullah Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed, *el-Keşşâf an Hakâiki Ğavâmizi't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vucûhi't-Te'vîl*, Tashîh: Muhammed Abdusselâm Şâhîn, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1416/1995.

Ez-Zemahşerî, Cârullah Ebu'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed, *el-Mufassal Fî İlmi'l-Luga*. haz. Muhammed İzzeddin Saidi, Dâru İhyai'l-Ulum, Beyrut, 1990.

Ez-Zeccâcî, Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak, *el-Cumel fi'n-nahv*, tah. Ali Tevfik el-Hamed, Daru'r-Risale, Daru'l-Emel, Lübnan – Ürdün, 1984.

Ez-Zeccâcî, Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak, *Kitabu Hurûfu-l Me'ânî*, Müessesetu'r-Risâle, Beyrut, 1984.

Ez-Zeccâcî, Ebu-l Kâsım Abdurrahman B. İshak, *Mecalisü'l-Ulema*, thk. Abdüsselam Muhammed Harun, Mektebetü'l-Hanci, Kahire, 1983.

Ez-Zeyyât, Ahmet Hasan, *Tarîhu'l-Edebi'l-'Arabî*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrût, 2000.

Fîrûzâbâdî, Mecdüddîn Muhammed b.Yakûb, *el- Kâmûsü'l- Muhît*, Mektebetü Tahkikü't- Tûrâs Fî Müesseseti er- Risâle, Beyrut, 1424/2003.

Hindavi, Hasan, *Menahicu's-Sarfiyyin ve Mezahibuhum Fi'l-Karneyn es-Salis ve'r-Rabi' Mine'l-Hicre*, Dâru'l-Kalem, Beyrut, 1989.

İbn Atıyye el-Endelüsi, Ebû Muhammed Abdülhak b. Galib, *el-Muharrerü'l-Veciz Fî Tefsiri'l-Kitâbi'l-Aziz*; thk. Abdüsselam Abdüssafi Muhammed, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 1993/1413.

İbn-i Cinnî, Ebu'l-Feth 'Usmân, *el-Hasais*, Daru'l-Kutubi'l-Mısriyye, Kahire, 1371.

İbn-i Cinnî, Ebu'l-Feth 'Usmân, *el-Luma' Fi'l-'Arabiyye*, nşr. Hâmid el-Mu'min, 2. baskı, 'Âlemu'l-Kutub, Beyrût, 1416/1985.

İbnu'l-Enbârî, Ebû Bekr, *el-Beyân Fî İ'râbi Garîbi'l-Kur'ân*, thk. Dr. Tâhâ Abdulhamid Tâhâ, mür. Mustafa es-Sakâ, el-Mektebetu'l-Arabiyye, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî li't-Tibâ'a ve'n-Neşr, Beyrut, 1389/1969.

İbn-i Kuteybe, Abdullah b. Muslim, *Edebu'l-Kâtib*, Medresetu-r Risâle, Beyrut, 1981.

İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, Dâr Sâdr, Beyrut, 1375/1956.

İbn-i Mu'tezz, Abdullah, *Dîvân*, Dar Sâdr, Beyrut, 1332.

İbnü'n-Nedîm, Ebû'l-Ferec Muhammed b. İshâk, *el-Fihrist*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, 1415/1994.

İbrahim, Hamdi Bedreddin, *Mu'cemu'l-Evzani's-Sarfiyye Li-Kelimati'l-Kur'âni'l-Kerim*, Mektebetu İbn Teymiyye, Kahire, 1429/2008

İmam Buhârî, *Sahih-i Buhari Kitabu'l Vudû*, el-Matbaatü'l-Hayriyye, Kahire, 1887.

İmam Birgivî, *Maksûd*, t.y. , y.y.

Keşşâş, Muhammed, er-Recz Fî'l-Asri'l-Umevî, 'Âlemu'l-Kutub, Kahire, 1995.

Kılıç, Hulûsi, "Sarf" Maddesi, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 1990.

Kur'an-ı Kerim

Muhaysin, Muhammed Salim, *Tasrîfu'l-Ef'âl ve'l-Esmâ Fî Dav'i Esâlibi'l Kur'ân*, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrût, 1407/1987.

Suyûtî, Ebi'l-Fadl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr, *Buğyetü'l-Vuât*, yy., Kahire, 1384/1964.

Suyûtî, Ebi'l-Fadl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr, *Câmiu's-Sağîr*, Yeni Asya Yayınları, İstanbul, 1996

Sarmış, İbrahim, *Arapça Dilbilgisi*, Esra Yayınları, Konya, 2005.

Sezgin, Fuat, *Geschichte des Arabischen Schrifttums (GAS)*, IX, Leiden, Brill, 1974.

Sîbeveyhi, Ebû Bişr 'Amr b. 'Usmân b. Kanber, *el-Kitâb* I-V, nşr. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn, 3. Baskı, Mektebetu'l-Hancî, Kâhire, 1408/1988.

Sîrafî, Ebû Saîd Hasan b. Abdullah el-Merzübanî, *Ahbâru'n-nahviyyîn el-Basriyyîn*, tahk.: Muhammed İbrâhîm el-Bennâ, Daru'l-i'tisâm, Kâhire, 1985.

Yâkûb, Emil Bedi'. Bessam Bereke, *Kâmûsu'l-Mustalahâti'l-Luğaviyye*, Dârü'l-İlm li'l-Melayîn, Beyrut, 1987

Yıldırım, Kadri, “*Sûlasi Mücerred Fiillerin Mezd Olmakla Kazandıkları Yeni Anlamlar*”, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2000 c. 2

Yılmaz, İbrahim, *Arap Şiir Sanatında Recez ve Urcûze*, Ekev Yayınları, Erzurum, 2002.

Zirikli, Hayrettin, *el-A'lâm*, Daru'l-İlim Li'l-Melayîn, Beyrut, 1992.

